Rossz hírek a gabonatermelőknek

Nyomott árak az idén is

A világ nagy gazdaságkutató intézetei és tőzsdei cégei ritkaságszámba menően egybehangzó előrejelzéseket készítettek az idei esztendő nyersanyagpiaci kilátásairól, valamint a nyersanyagok árának alakulásáról. A jóslatok szerint 1985-ben sem törik meg a jég, tovább tart az árak pangása, sőt süllyedése a nyersanyagpiacokon. Különösen a mezőgazdasági termények számíthatnak *kedvezőtlen* áralakulásra.

Tavaly a nyersanyagárak 4 százalékkal estek az 1983-as árakhoz képest, s ez azt jelenti, hogy az utóbbi öt év közül négyben *zuhantak* az árak. Az idei évre szóló előrejelzések többsége szerint a nyersanyagok ára a tavalyi szinten marad, de az átlag meglehetősen *nagy szóródást takar*. Még a legoptimistább elemzők (a Bankamerica közgazdászai) véleménye szerint is legfeljebb háromszázalékos árnövekedés várható: ezen belül két százalékkal süllyednek a mezőgazdasági termények árai, tehát az árnövekedés az ipari nyersanyagoknak köszönhető majd. Jól jellemzi a helyzetet, hogy az ipari nyersanyagok árának esetleges emelkedése után az árszint még mindig 25 százalékkal lesz alacsonyabb az 1980-as évinél.

Az elmúlt év végén a nyersanyagtermelők és -exportőrök szempontjából számos termék ára negatív rekordot állított fel. A cukor ára például *14 éves mélypontra zuhant*, a rézárak a 30-as évek óta nem voltak a mostanihoz hasonlóan alacsonyak, csökkent a búza és a kukorica ára is. Egyes anyagokból — ón, ólom stb. — akkora készletek halmozódtak fel, hogy belátható időn belül nincs kilátás az árak emelkedésére. Hatalmasak a feleslegek kávéból, cukorból és a kedvező mezőgazdasági év következtében gabonából. A nyers- és alapanyagok árának tartós „gyengélkedése" *nem vezethető vissza* egyszerűen csak a kereslet hiányára. A fejlett tőkés országok gazdasági konjunktúrájának tavalyi élénkülésével párhuzamosan ugyanis növekedett a kereslet az anyagok iránt. A jelek szerint azonban már nem igaz az az „évtizedes tétel", hogy a konjunktúra élénkülése — illetve a kereslet növekedése — áremelkedéssel jár a nyersanyagpiacokon. Az elmúlt 3—4 évben számos olyan tényező „lépett be" az árak formálásába, amely megváltoztatta a korábbi „megdönthetetlen" közgazdasági és piaci igazságokat, reakciókat. A már hosszú ideje túlértékelt és erős dollár (a legtöbb nyersanyag árát ebben a valutában jegyzik) visszafogja a nyersanyag-importőr államok keresletét, élénkíti viszont a kínálatot az exportáló országok részéről. A tartósan magas — és csak lassan csökkenő — kamatlábak ugyancsak a nyersanyagárak emelkedése ellen „dolgoznak". A spekuláció — amely nem elhanyagolható tényező a nyersanyagpiacokon — ugyanis *inkább jól kamatozó dollárban tartja a pénzt, mintsem a kevesebbet jövedelmező nyersanyagokba fekteti.* Fontos áralakító tényező, hogy a nyersanyag-kitermelés számos ágában — réz, cukor stb. — fölös kapacitások jöttek létre, s ezek a kereslet-kínálati viszonyoktól függetlenül elárasztják a piacot termékekkel.

Az alacsony nyersanyagárakban az is szerepet játszik, hogy az ipari felhasználók a korábbinál jóval kisebb készletekkel dolgoznak, mert a fellendülés nem minden ágazatban hozta magával a keresletnövekedést, ráadásul a túlzott nyers- és alapanyag-halmozás napjainkban nem jó befektetés. (Érdemes megjegyezni, hogy a felhasználó készletek megcsappanása nyomán a nyugati közgazdászok egy része készletrecesszióról beszél.) A nyomott árakat előidéző tényezők között nem hagyható figyelmen kívül *a gyors technikai fejlődés*, az elektronikai és a miniatürizálási forradalom, az anyag- és energiatakarékos technológiák, valamint készítmények térhódítása. Ezek mind csökkentik a keresletet a nyersanyagok, valamint az energiahordozók iránt.

A szakértők egyértelműen kedvezőtlen bevételi kilátásokat jósolnak az ipari és a mezőgazdasági nyersanyagokat, terményeket exportáló — elsősorban fejlődő — országoknak. Érdemes itt utalni arra, hogy *még stagnáló árak mellett is csökken a jövedelmezőség, hiszen az infláció hatására mindenhol a világon emelkednek a kitermelési és a termesztési költségek.*

Számunkra különösen fontosak a mezőgazdasági árak alakulása. A Nemzetközi Búzatanács becslése szerint az elmúlt mezőgazdasági évben *512 millió tonna búza termett a világon, ez a mennyiség jóval több az előző évinél.* A nagy kínálat és a viszonylag lanyha kereslet nem tesz lehetővé számottevő áremelkedést, sőt az árcsökkenés is valószínűsíthető. Egyes húsfajták és húskészítmények piacán ugyan lehet számolni áremelkedéssel, tendenciájában azonban a húspiaci árak *ugyancsak kedvezőtlenek az exportőrök számára.* Kedvező árakat lehet elérni viszont az étkezésiolaj-piacon.

A nyersanyagárak idei alakulása arra készteti az exportőröket, hogy a korábbinál még élesebb versenyt folytassanak a megrendelések elnyeréséért, a piacok magatartásáért.

Gonda György — Szentgáli Péter

Rendeletböngésző

Vállalati különadó

Új, eddig még ismeretlen adó terheli február 1-től a gazdálkodó szerveket (vállalatokat, kisszövetkezeteket, költségvetési üzemeket stb.). A vállalati gazdasági munkaközösségeknek, a gazdasági munkaközösségeknek, az ipari és szolgáltató szövetkezeti szakcsoportoknak fizetett összes ellenérték után vállalati különadót kell átutalniuk az államkasszába. Ennek mértéke az adóalap 10 százaléka, s a vállalati eredmény terhére számolható el, a különféle ráfordítások között. Ellenértéknek — adóalapnak — számít a pénzben kifizetett összeg, de a más módon — például természetbeni juttatásként — adott ellenszolgáltatás is, amely a kisvállalkozások üzletszerű munkájával jár.

Jó hír, hogy ilyen vállalati különadót nem kell fizetniük a kis- és nagykereskedelmi vállalatoknak, ha lakossági fogyasztásra vesznek át árut. Ugyancsak mentesül ez alól az exportra szánt áruért fizetett ellenérték. Kedvezményezett helyzetben van még az ingatlankezelési tevékenység, a gyógyászati segédeszközök, a fogászati ellátáshoz kapcsolódó termék és szolgáltatás. A kisszövetkezeteket sem érinti a különadó, ha fogyasztási szolgáltatásért fizettek kisvállalkozásoknak.

A rendelet nem vonatkozik a tsz-melléküzemágakra, a kisiparosokra, s az átalányelszámolású részlegekre sem, tehát az ilyen formában dolgozók előnyösebb helyzetbe kerültek más kisvállalkozó társaikkal szemben. Ugyanolyan feltételek, azonos ár mellett ugyanis a gazdálkodóknak inkább velük éri meg elvégeztetni a munkát — akkor nem kell a 10 százalékos különadót fizetniük. (A rendelet a Magyar Közlöny 1. számában jelent meg.)

—kocsi—

Drágán termel a mezőgazdaság?

Olcsón a gabonát, költségesen a húst — Viszonyítási alapok

Az ember csak kapkodja a fejét. Egyik percben az agrártermelés sikereit ünneplik harsonák, az ország gazdasági nehézségeinek leküzdésében oroszlánrészt vállaló mezőgazdaságról szólnak a krónikák. A következő percben viszont kiderül, az agrártermelésről, hogy a mindinkább beszűkülő exportpiacokon, a romló árakon gazdaságtalan az élelmiszerexport. S drágán is termel a mezőgazdaság, egyre drágábban!

Jó lenne végre kideríteni, *mi az igazság*, túl azon, hogy az élelmiszer-termelés stratégiai kérdés is. De kit kérdezzen a riporter? Most, amikor a hetedik ötéves terv előkészítésének időszakában különös a jelentősége az efféle állásfoglalásnak? Végtére most dől el, *milyen arányban és milyen mértékben* fejleszthető a következő öt évben az agrárágazat.

Tudós közgazdászt kértünk végül is válaszadásra, *Varga Gyulával*, az Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatóhelyettesével beszélgettem.

— Tehát drágán termel a mezőgazdaság?

— Mihez képest? Mihez viszonyítsak? A hazai termelési adottságokhoz, lehetőségekhez? A hazai termelői árakhoz? Vagy inkább a világpiaci árakhoz? Netán a konkurrens exportőrök termelési költségeihez? Esetleg az importőrök belföldi termelői áraihoz? Vagy pedig bármely, találomra kiválasztott ország mezőgazdasági áraihoz? Mert *ha nem viszonyítok, a levegőben lóg a kérdés* és szándékaimtól, érdekemtől függően felelhetem, hogy igen, drágán termel, vagy felelhetem azt, hogy olcsón. Szóval, mihez viszonyítsak?

Többet vagy...

— Mondjuk a világpiaci árakhoz. Gondolom, manapság ez a legfontosabb viszonyítási alap. Élelmiszereink meghatározó részét értékesítjük külföldi piacokon.

— Nincs egymondatos válaszom. Mert gabonát ebben a viszonyításban kifejezetten olcsón, a világpiaci árak *egyharmadáért-feléért* termelünk. Vágóállatot és húst viszont jóval drágábban. Az állattenyésztés költsége évtől és terméktől függően 10—15 százalékkal vagy alatta van a világpiaci áraknak, vagy ugyanennyivel meghaladja azokat. Egy-egy évben, egyik-másik cikk termelői ára akár 50—60 százalékkal is eltérhet a külpiacon elérhető ártól. A marhahús belföldi ára például most a *kétszerese* a világpiaci árnak. Viszont egy-két év múlva lehet, hogy csak a *fele* lesz. Szóval, a vágóállatnál és a húsnál nagyok az ingadozások, nagy a bizonytalanság még akkor is, ha a számunkra pozitív és a számunkra negatív eltérések néhány év átlagában kiegyenlítik egymást.

— Ehhez képest a gabona valóban stabilan jól jövedelmező cikk. Nem volna megfontolandó a jelenleginél nagyobb arányú gabona- és kisebb mértékű húsexport?

— Istenem, de régi dilemma ez! És milyen egyszerű rá a válasz! Ha *az export gazdaságossága* a a kizárólagos követelmény, akkor *csak gabonát* volna szabad exportálni. De hát erről szó sincs és az utóbbi évtizedben soha nem is volt. A népgazdaságnak *meghatározott nagyságú devizabevételre van szüksége* és 1982—83-ban különösképpen *létérdek* volt a bevétel növelése, s ez így egyértelműen a gazdaságossági feltétel *elé* került. Azt kellett hát exportálni, amit nagy mennyiségben megvettek. Vagyis állati terméket. *Ötven-százötven* százalékkal lehetett így növelni a nettó devizabevételt. Viszont ezért *az exportgazdaságosság nagyarányú romlásával* kellett fizetni. (Noha az élelmiszer-kivitel gazdaságossága még így sem vált rosszabbá, mint a teljes export átlaga.) A romló hatékonyság tehertételének egy részét átvette a nemzetgazdaság, de zömét az élelmiszer-gazdaság kénytelen viselni.

— És az állati termékek világpiaci ára egyelőre tovább csökken. Így aztán hiába etet a magyar mezőgazdaság a világpiaci árnál lényegesen olcsóbb gabonát az állatállománnyal, és hiába igyekszik egyéb módon is csökkenteni a termelési költségeket, mindinkább képtelen megfelelni a kihívásnak. Van ennek ismeretében értelme az állattenyésztés további fejlesztésének? Innen nézve igaznak tetszik a vád: drágán termel a mezőgazdaság!

— Megint csak kérdem: mihez képest? A hazai termelési adottságokhoz, lehetőségekhez képest például, ha akad is még hatékonysági tartalék, csak igen csekély. Mert stagnáló műtrágyafelhasználással, csökkenő vetésterületen növeltük a 15 millió tonnás, bűvösnek tetsző határ fölé a gabonatermelést. Abszolút értelemben csökkent a mezőgazdaságban az energiafelhasználás és eközben akkorára nőtt az állatállomány az országban, amekkora még soha nem volt. Az állattenyésztésben a nagyarányú növekedés közepette 10 százalékkal csökkent az egy kiló súlygyarapodáshoz felhasznált takarmány mennyisége. Ezek óriási, világviszonylatban is egyedülálló eredmények.

— Csakhogy eközben a mezőgazdasági üzemek vállalati nyeresége csökken, a fejlesztési lehetőségek szűkülnek. S erről nem az egyre alacsonyabb világpiaci árak tehetnek, hiszen a belföldi termelői áraknak ebben az ágazatban semmi közük a világpiaci árakhoz.

— Az ok a termelőeszközök gyors áremelkedése mellett a *növekvő központi elvonás*. Mert amennyire nélkülözhetetlen a devizabevétel növelése, annyira fontos volt mostanáig a vállalati jövedelmek megnyirbálása, hiszen nem nőhetett a belföldi felhasználás. És, hogy a korábbi kérdésére is válaszoljak: az ismert körülmények ellenére sem engedheti meg magának ez idő szerint a népgazdaság, hogy csökkentse az állati termékek mérsékelten gazdaságos, netán gazdaságtalan exportját, s ilyen módon átrendezze az exportcélú agrártermelés szerkezetét. Ez ugyanis egyértelműen azt jelentené, hogy átmenetileg *le kellene mondani* az exportbevételek egy részéről.

— Feltéve, ha más népgazdasági ág előretörésével ugyanez a bevétel nem szerezhető meg az állati termékeknél gazdaságosabban...

— A mai helyzetben, az adott sok száz millió dolláros nagyságrendben erre nem sok esélyt látok.

Költséges gép

— Vagyis egyértelmű, hogy még jó ideig meg kell tartani az agrárexport jelenlegi, nem túl gazdaságos szerkezetét és a mennyiségi követelményekből sem lehet engedni. De jelen mechanizmusunkban ez csak akkor lehetséges, ha a termelők megtalálják az export bővítésében növekvő érdekeltségüket. Viszont minden jel arra mutat, hogy ez az érdekeltség inkább mérséklődik, sőt megszűnik.

— Pedig ma a 30—40 évvel ezelőtti munkaerő *egyharmada kétszeres* terméktömeget állít elő. Vagyis a mezőgazdaságban az élőmunka termelékenysége *hatszorosára* nőtt. És ez fantasztikus fejlődés.

— Vitathatatlanul az. De miközben az emberi munkaráfordítás ennyire csökkent, alaposan megnőtt az ipari eszközök és anyagok felhasználása...

— ...és az ára is. Ha csak az elmúlt 5—8 évet nézem, az ipari eredetű termelőeszközök ára *kétszer gyorsabban* nőtt, mint az agrártermékeké. És ez annál is súlyosabban érinti a mezőgazdaságot, mert ha a takarmányt nem számítjuk, úgy az agrártermelésben felhasznált anyagok, eszközök 80 százaléka *ipari eredetű*. Ekkora árdiszparitás mellett, egyre növekvő terméktömeget produkálva miként képzelhető el, hogy javuljon a mezőgazdasági termelés jövedelmezősége? Akadnak persze még hatékonysági tartalékok, de ezek nagyságrendje a tehertételekhez képest igazán nem számottevő.

— Márpedig a műtrágyák, növényvédő szerek, gépek és üzemanyagok árának csökkenésére nemigen lehet számítani.

— Még jó, ha a nem számszerűsíthető, de mindenképpen nagyon fontos *minőségük* javulásával számolhatunk. Az agrártermelés *még soha nem volt ennyire függvénye* a hazai iparnak, mint napjainkban. S ez a függőség csak nőni fog. Elkerülhetetlen, hogy az ipari anyagok, eszközök árának jelenlegi növekedési üteme megálljon, de legalább is lassuljon.

— Vagy ha ez lehetetlen, akkor az agrártermékek, az élelmiszerek termelői árát kellene legalább ilyen ütemben emelni.

— Csakhogy ez egy ponton túl okvetlenül magával hozza az élelmiszerek fogyasztói árának emelését is.

Ideig-óráig tartható

— Ami viszont csak akkor volna lehetséges, ha a jelenleginél sokkal gyorsabb ütemben emelkednének a munkabérek, a nyugdíjak és a járadékok. Ez pedig nemcsak azért lehetetlen, mert a költségvetés nem viselné el az így megnövekvő terheket, hanem azért is, mert ilyenformán beugrana és rohamosan gyorsuló tempóban pörögni kezdene az inflációs spirál. Igen gyengéden fogalmazok, amikor azt mondom: ez igazán nem kívánatos.

— Józanul gondolkodó ember ezzel az állásponttal nem vitatkozhat. Viszont az is bizonyos: a jelenlegi helyzet *csaknem elviselhetetlen terheket ró* — az állami segítség mellett is — *az élelmiszer-gazdaságban működő vállalatokra.* Az egyik megoldás nyilván az volna, ha az export gazdaságosságának a követelményét az agrártermékekkel szemben megszigorítanánk. De ez — mint már említettem — csak a kivitel erőteljes szelektálásával volna teljesíthető. Ebben az esetben viszont az agrárkivitelből eredő bevétel csökken, s így a bevétel pótlását más népgazdasági ágazatoknak, mindenekelőtt *az iparnak kellene majd átvállalnia.* Mást nem tehetek, minthogy tiszta szívből remélem: ez mielőbb lehetségessé válik. S remélem ezt annál is inkább, mert a gazdaságtörténeti tapasztalatok tanúsága szerint *egy ország mezőgazdasága tartósan soha nem előzheti meg az ország iparát.*

GÁDOR IVÁN

Személyiségfejlesztés

Holtig tanul?

A pedagógus tudása „megkopik" — Továbbképzés anyagi ösztönzéssel

A magyar észjárás szerint a „jó pap tanul hóttig". A tanítóról ellenben nem szól a fáma. Vajon miért került most előtérbe a pedagógusok továbbképzése? Ugyanis a nevelői szakképzettség szisztematikus megújulásáról olvashatunk különböző hivatalos dokumentumokban. A megszerzett ismeretek a korábbinál viszonylag gyorsabb megkopása tenné nélkülözhetetlenné azt, amit a Minisztertanács múlt nyári határozata előír: a tanítók, a tanárok, az óvónők magas szintű továbbképzését?

E kérdéssel *Illyés Sándor* pszichológust, egyetemi tanárt, az ELTE intézeti igazgatóját kerestük először, akit azzal bízott meg a Művelődési Minisztérium, hogy álljon egy bizottság élére; komplex tanfolyamok oktatáspolitikai és pedagógiai törzsanyagát e bizottság dolgozza ki.

Kívülről megtermékenyít

A professzor válasza:

— A probléma némiképp bonyolultabb, mint amit a kérdés megfogalmaz. Ugyanis az egyetemről, főiskoláról kikerülő fiatal pedagógus tüstént egy „második" tanulási folyamatba kerül. Munkahelyén a nélkülözhetetlen új ismeretek özöne zúdul rá: mindaz, amit az egyetemen nem tanulhatott meg, vagy nem úgy tanulta, ahogy a gyakorlat igényli. A gyakorlati ismereteket, jártasságokat a munkában használt tankönyvekből és segédkönyvekből, a kollégáktól, a felügyelőktől, sőt, még a gyerekektől is tanulja. Míg az egyetemen szerzett ismeretek zöme elöregszik és kirostálódik, a gyakorlat ismeretei ezzel szemben bevésődnek, alig kopnak, sőt, ez az ismerettár gazdagszik.

— Gondot inkább az okoz, hogy a jelenlegi pedagógus-törzsgárda — még azok is, akik nyolc-tíz éve végeztek — már most is elöregedett pedagógiai ismerettárat hordoz magával. Ennek oka, hogy az úgynevezett pedagógiai tudomány (az, amit a főiskolák „pedagógia" címen tanítanak) eleve nem tart lépést a tudományos forradalommal. Ellenben más társadalomtudományok, amelyek az iskolával „kívülről" foglalkoznak: a szociológia, a szociálpszichológia és a fejlődéslélektan, az oktatásstatisztika és -gazdaságtan révén számos olyan új kérdésre választ lehet adni, amit az idő hoz magával. Így ezek a tudományok tehetnek fogékonnyá olyan aktuális kérdések iránt, mint a tehetséggondozás vagy az iskola társadalmi rétegezettsége és az ezáltal az iskolára rótt feladatok.

— A pedagógiai tudományok infrastruktúrája, azaz, a főiskolák, egyetemek, kutatóhelyek a pedagógus látókörének tágításához szükséges fontos ismereteket termelnek ki. Ezzel szemben szomorú helyzet, hogy inkább csak a kutatók olvassák egymást. A pedagógia eleven gyakorlatába ezek az új ismeretek nem, vagy alig jutnak el. Nos, a pedagógiai továbbképzés *új, komplex* formáinak a *híd szerepét* kell vállalniuk a tudomány és az iskola között.

Felezési időben

Mennyiben újul meg tehát a pedagógus-továbbképzés? Erről *Munkácsy Gyulánét*, a Művelődési Minisztérium illetékes osztályvezetőjét kérdezzük.

— Eddig is voltak megyei továbbképzési központok, és hagyományosan kitűnő eredménnyel működik a főváros pedagógiai központja. A jövőben az általuk szervezett szakmai és módszertani továbbképzés szorosan kapcsolódik a szakmai felügyelethez, annak igényeiből nő ki. Újdonságnak leginkább az számíthat, hogy a felsőoktatási intézmények bázisán központilag kidolgozott tematikájú tanfolyamokat indítunk. A tanfolyamok pedagógushallgatói vizsgát tesznek, és záró dolgozatot írnak.

— *Kiknek indítják ezeket? Hogyan? Mikortól?*

— Általában mintegy tíz-tizenöt évvel a diploma megszerzése után a pálya gerincén, a felezési időben ajánljuk a jelentkezést. 100—120 órás tanfolyamra gondolunk, amelynek eredményes elvégzése és színvonalas záródolgozat megírása esetén, a munkáltató egyszeri, rendkívüli fizetésemelésben részesítheti a pedagógust. Évente mintegy 5000 pedagógus komplex továbbképzését tervezzük. Az első tanévben, azaz 1985—1986-ban még csak 2500 hallgatóval indítjuk a kurzusokat.

A beszélgetések során többször hallottuk, hogy *komplexek* lesznek a tanfolyamok. Mit takar ez a jelző? A tanfolyamok tartalmi kérdéseiről *Pálfalvi Aladárnétól*, a Pedagógus Továbbképzési Tanács titkárától kértünk felvilágosítást.

— A 120 órás tanfolyamok időkeretének háromnegyedét fordítják majd szaktárgyi ismeretekre. E 80—90 órás szaktárgyi foglalkozásnak csak a kisebbik része előadás. A többi: szemináriumi beszélgetésszerű foglalkozás, és a természettudományos szakos tanárok részt vesznek laboratóriumi foglalkozásokon. A tanfolyam attól is „komplex", hogy 30 órában sajátítanak el friss oktatáspolitikai és pedagógiai ismereteket is a hallgatók. E 30 órás kurzus tovább tagolódik: 15 órás kötelezően előírt művelődéspolitikai ismeretanyagon túl, további 15 órában fakultatív, speciális kollégiumokat hallgatnak pedagógiai kutatásokról, gyermekvédelemről, iskolairányításról, hatékonyságvizsgálatokról a részvevők, a személyes érdeklődéstől és az illető felsőoktatásügyi intézmény adottságaitól függően.

Személyiségfejlesztés

A módszerekről, a tanfolyamok jellegéről ismét Illyés Sándor porfesszort kérdeztük.

— A kötelező vizsgák dacára se gondoljunk hagyományos, iskolás módszerekre — hangzott a válasz. — Inkább az „open university", a nyílt egyetem koncepciójához állnak közel elképzeléseink, ahol több könyvből ajánlott irodalmak alapján kell új fogalmakat, készségeket elsajátítaniuk a beiratkozóknak. A személyes érdeklődésnek döntő szerepe lesz. Kiadunk persze jegyzetet is, amelyek az elméleti előadásokat tartalmazzák. Egy-egy téma kiváló szakértője írja őket. Fő célunk mégiscsak a pedagógus személyiségfejlesztése, érdeklődésének felkeltése. Azt óhajtjuk elérni, hogy erősödjék a szakma presztízse, a nevelők hivatástudata, s igyekszünk fejleszteni a pedagógus önbecsülését, tudatosságát. Reméljük, az ilyen típusú tanfolyamok is hozzájárulnak, hogy korszerűbb pedagógia költözik iskoláinkba.

N. Sándor László — Medve Imola

State az államban

Út a II. világháború felé

Az előzményekről — Vargyai Gyula könyve

A MAGYARORSZÁG MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS történetét, illetve annak egyes részletkérdéseit tárgyaló monográfiák, tanulmányok, publicisztikai írások zöme csak rövid utalásokat tesz a Szovjetunió elleni hadüzenetet megelőző évek katonapolitikai, katonai-közigazgatási eseményeire, az *államszervezet militarizálására*. Ugyanakkor mindnyájunk előtt egyértelmű és világos, hogy az 1941 utáni események megértéséhez, elemzéséhez elengedhetetlen a korábbi évek történetének, az „előzményeknek" az ismerete.

A második világháború időszakát megelőző évek — elsősorban az 1938—1940-es évek — bel-, kül- és katonapolitikai történetének összefüggéseit, egymásra gyakorolt kölcsönhatását vizsgálja *Vargyai Gyula* közelmúltban megjelent *Sisak és cilinder* című könyvében. Az ellenforradalmi Magyarország hadserege, a katonai közigazgatás és katonapolitika történetének ismert kutatója arra vállalkozott, hogy felvázolja és elemezze azt az utat, illetve az út egyes állomásait, amelyet a magyar katonai vezetés, a hadsereg az 1920-as évektől bejárt, és amelynek egyenes következménye lett a második világháború küzdelmeibe történő bekapcsolódás.

Vargyai Gyula vizsgálódását az 1920-as években kezdi, hiszen a békeszerződés előírásai erőteljesen rányomták bélyegüket az ellenforradalmi Magyarország politikai, katonapolitikai arculatára. A magyar politikai és katonai vezetés, a revízió megvalósításához

potenciális szövetségeseket keresett. Ezeket az első világháborúban ugyancsak vesztes Németország, illetve a már korábban magát kisemmizett „győztesnek" tekintő Olaszország jelentették. Annak ellenére, hogy a békeszerződésben minimális létszámúra korlátozott hadsereg bel-, illetve külpolitikát befolyásoló szerepe korántsem volt döntő, mégis jelentős szerepet játszott abban, hogy az olasz—német orientáció érvényesült a politikai életben, méghozzá az alkalmanként felbukkanó francia, illetve angol orientációval *szemben*.

A trianoni békeszerződésben engedélyezett 35 ezres létszámú hadsereg nagyobb mértékű fejlesztésére csak a katonai ellenőrzés megszűnése (1927) után került sor. A hadseregfejlesztés ellenére a katonai vezetés még az 1930-as évek elejére is csak a békeszerződés által engedélyezett haderő kereteinek egy részét tudta „tartalommal" kitölteni. Így a békeszerződés katonai pontjainak megszegése — amint a szerző írja — csak viszonylagos volt.

A HADSEREG fejlesztésének zavartalansága érdekében szükségesnek látszott az *államhatalom militarizálása* is. Ez a folyamat az 1930-as években, különösen *Gömbös Gyula* miniszterelnöki éveiben (1932—1936) vált erőteljesebbé. A végkifejlet 1939-ben következett be, amikor a törvényhozás elfogadta az 1939. évi II. törvénycikket, a honvédelmi törvényt. Ez a törvény megteremtette azokat a kereteket, lehetőségeket, amelyek a *kivételes hatalomhoz*, a parlament mellőzésével történő kormányzáshoz nyújtottak lehetőséget.

A hadsereg, a katonai vezetés a törvény által biztosított nagyobb lehetőségeket igyekezett maximálisan kihasználni. Ezek többek között az egyre önállóbb külpolitikai lépésekben nyilvánultak meg, számos esetben kényelmetlen helyzetbe hozva ezzel magát a hivatalos „külpolitikai vonalat" is.

Az 1930-as évek közepén megindult hadseregfejlesztés, amelynek valós eredményei csak öthat év múlva lettek volna érezhetőek, már korábban megmérettett. Az ún. első bécsi döntés (1938. november 2.) eredményeként a trianoni békeszerződés által a Csehszlovák Köztársaságnak juttatott magyarlakta területek egy része visszakerült az anyaországhoz. A *„visszacsatolt"* területek katonai, majd polgári birtokbavétele, a közigazgatás megszervezése lassan és vontatottan haladt. A fegyveres összetűzések nélkül végrehajtott „országgyarapítás" valósággal előtérbe tolta a magyar hadsereg, a katonai közigazgatás fogyatékosságait. Joggal állapítja meg a szerző, hogy a „... hadsereg legösszetettebb értelemben vett felkészületlenségének csupán epizódja volt a Felvidék visszacsatolása és az ott létrehozott katonai közigazgatás, de ugyanakkor egyik állomása is annak az útnak, amely Magyarország tragédiájához vezetett a második világháború idején".

A TRAGÉDIÁBA torkolló útnak még további állomásai is voltak. Ezek közül a kárpátaljai akcióval (1939 március), valamint Észak-Erdély visszacsatolásával ismerteti meg az olvasót a szerző. E két esemény katona- és külpolitikai, valamint katonai-közigazgatási történetét is az elemző igényességével dolgozta fel Vargyai Gyula. Rámutat azokra a változtatást igénylő, de a Felvidék visszacsatolása óta alig változott problémákra, amelyekkel a hadsereg vezetésének szembe kellett (volna) néznie. Ugyanakkor kiemeli, hogy a szükséges változtatások végrehajtása csak alig, vagy lassan haladt. Az észak-erdélyi bevonulás után a katonai és a polgári hatóságok között ellentétek robbantak ki. A katonák nem egy esetben állították kész tények elé a kormányzatot, magát *Teleki Pál* miniszterelnököt is. A hadsereg külön hatalmának — amely később állam lett az „államban" — a kialakulása Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején kezdődött meg, 1940-re már kijegecesedett. A kérdés csak az volt, mikorra válik ez megváltoztathatatlan ténnyé.

Vargyai Gyula könyve, melyet minden, a korszak története iránt tényelmi jelentőségű időszak katonai vonatkozásait. Ahhoz, hogy Magyarország második világháborús történetét megismerjük, megértsük, szükséges az előzményekkel való megismerkedés, ehhez az ismeretszerzéshez ad segítséget a *Sisak és cilinder.* (Kozmosz-könyvek)

Szakály Sándor

MIKROSZKÓP

„Beépített napszemüveg"

A tübingeni Max Planck Biológiai Kibernetikai Intézet kutatói meglepő magyarázatot találtak a sok élőlény szemében megtalálható „színszűrő" működésére. Ilyen színszűrő anyagokra már a halak lencseszemének szaruhártyájában, a madarak és a hüllők fényérzékelő sejtjeinek olajcseppecskéiben is rábukkantak. Az ember szemlencséjében is megtalálhatók, méghozzá a retinán, a sárgafolt közelében. Ezek az anyagok a túl sok kék és ibolyántúli fényt árnyékolják le. Eddig úgy gondolták, hogy a szűrők főleg az észlelés optikai minőségét javítják. A tübingeni kutatások alapján azonban azt feltételezik, hogy ehhez még a v lófunkció is társul, tehát úgy működnek, mintha beépített napszemüvegek lennének.

Profil

Felhangolási gyorssegély

Csak suttogja bele a telefonba, hogy nincs hangja, berekedt, máris megyünk, segítünk. A gégefő- és hangszalag-gyorssegélyt a Párizs melletti suresnesi Foch-kórház orvosai alkalmazzák, akik a beteg lakására azonnal kiszállva antibiotikumokkal és más, gyulladáscsökkentő gyógyszerekkel hatékony javulást idéznek elő. Az új szolgáltatást énekeseken, színészeken, politikusokon kívül tanároknak és telefonközpontosoknak, de bárki másnak is ajánlják.

Frankfurter Allgemeine Zeitung

A sziget kérésére

Megújul a zenélő kút

A tervek szerint még az idén helyreállítják a margitszigeti Bodor Péter kútját, a közismert zenélő kutat, amelyet Budapest kedvelt pihenőhelyén 1936 júniusában állíttatott föl a Fővárosi Közmunkák Tanácsa. A munka megszervezését, összehangolását — a Budapesti Városszépítő Egyesület felkérésére — a Metró Közlekedésfejlesztési és Beruházási Vállalat intézi.

A margitszigeti tó mellett álló zenélő kutat — amelynek eredetijét Bodor Péter székely ezermester 1820—22-ben készítette el, és lebontásáig, 1911-ig Marosvásárhelyen állt — leírások alapján Páll Andor és Jankó Gyula rekonstruálta 1935—36-ban.

Egy hét a világgazdaságban

Akadályok és lehetőségek

Az elmúlt hét elején a dollár árfolyama — szinte már „menetrend" szerint — ismét rekordokat állított fel a legfontosabb nyugati valuták viszonylatában. Az amerikai valuta erősségében továbbra is az USA gazdaságának kedvező eredményei, valamint a még mindig magas kamatlábak tükröződnek. Különösen kedvezőtlen helyzetbe került az angol font, amelynek árfolyama a dollárhoz képest újabb mélypontra süllyedt. A hét második felére a nyugati valuták egy árnyalatnyit „javítottak" helyzetükön a dollárhoz képest. Egy dollár 3,15 nyugatnémet márkával, 9,66 francia frankkal, 1,13 angol fonttal, 2,64 svájci frankkal és 22,17 osztrák schillinggel volt egyenlő. Londonban egy uncia (31,1 gramm) aranyat 304 dollár körül jegyeztek.

Az elmúlt héten 1978 óta először került sor miniszterhelyettesi szintű gazdasági megbeszélésekre a Szovjetunió és az Egyesült Államok között. A két külkereskedelmi miniszter kétnapos moszkvai tárgyalásai során áttekintette a kereskedelmi kapcsolatok alakulását, valamint a forgalom bővítésének lehetőségeit.

Az ismert amerikai intézkedések — kezdetben a gabonaembargó, majd a fejlett technikát és technológiát hordozó termékek és eljárások szállítási tilalma — miatt az Egyesült Államok hat esztendő alatt a Szovjetunió külkereskedelmi partnereinek sorában a másodikról a hetedik helyre szorult vissza. Carter, majd Reagan elnök politikai indíttatású restrikciói a nyugat-európai, valamint a japán cégek malmára hajtotta a vizet, ezek a vállalatok ugyanis habozás nélkül az amerikai versenytársak helyébe léptek a szállítások teljesítésénél.

Amerikai adatok szerint a két ország egymással folytatott kereskedelmének értéke tavaly 3,4 milliárd dollár volt, szemben az 1979-ben mért 4,4 milliárddal. Az amerikai export 1984-ben 2,9 milliárd dollár volt, s ennek az értéknek 80 százaléka a gabonakivitelből származik. Tavaly mindössze 500 millió dollárt tett ki az USA-ba irányuló szovjet export. Látnivaló tehát, hogy a kétoldalú kereskedelem központi tétele a gabona, s ezt leszámítva a kölcsönös szállítások értéke évente alig haladja meg az egymilliárd dollárt.

A moszkvai tárgyalásokon az amerikai kereskedelmi miniszterhelyettes elmondta, hogy az USA érdekelt a kereskedelem fejlesztésében, de „csak azokon a területeken, amelyek nem ütköznek az amerikai exportellenőrzési politikával". Ennek megfelelően jó lehetőségek mutatkoznak az áruforgalom bővítésére a mezőgazdasági, a vegyipari és a fogyasztási cikkek vonatkozásában. Kétségtelen, hogy a gazdasági tárgyalások nem hoztak látványos áttörést a hűvössé vált szovjet—amerikai gazdasági kapcsolatokban, de már a megbeszélések ténye is okot ad némi derűlátásra. Érdemes megjegyezni, hogy a két ország 1974-ben kötött hosszú lejáratú kereskedelmi, ipari és műszaki együttműködési megállapodását — az amerikai fél hibájából — még nem ratifikálták, de tavaly nyáron újabb tíz esztendőre meghosszabbították.

A múlt héten lépett életbe az Egyesült Államok és a Közös Piac acélcsőegyezménye, amelynek értelmében a Tízek — az amerikai nyomásnak engedve — két éves „önkorlátozást" vállaltak. Az amerikai acélgyártók többek között a Nyugat-Európából származó acélcsőbehozatalt okolták kedvezőtlen konjunktúrájukért, valamint a hazai termelőkapacitások alacsony kihasználásáért. Washington az acélipar szószólójaként tilalmi intézkedéseket hozott a Közös Piacról származó csőbehozatal visszaszorítására, majd a tárgyalásokon — éppen csak elkerülve az óceán két partja közötti újabb kereskedelmi háborút — kompromisszum született. Ennek értelmében a Közös Piac „önkéntesen" vállalta, hogy az 1984. évi 14,4 százalékról idén és jövőre 7,6 százalékra csökkenti részesedését az amerikai acélcsőpiacon. Ez a részesedés évi 730 ezer tonna acélcső kivitelét jelenti.

Gonda György—Szentgáli Péter

A kenyérügy háttere

Csekély bírság, laza terv

Az új esztendő első hétvégéjének negatív szenzációját a fővárosi kenyérhiány jelentette. Ötven kenyér- és pékárukereskedő, illetve értékesítéssel is foglalkozó magánsütöde nem nyitott ki, s ezért a szokásosnál 30 tonnával kevesebb kenyér volt az üzletekben. A hiányzó kenyérmennyiség valóságos lavinát indított el; több helyütt már szombat délelőtt elfogyott a kenyér, ezért a vásárlók valóságos zarándoklásra kényszerültek. Van-e valami biztosíték arra, hogy ilyesmi ne ismétlődjön meg?

A felelősség tisztázása — amint arról a Fővárosi Tanács közleménye tudósított — megtörtént: a kenyérpiacról önkényesen távolmaradó magánpékekkel és kiskereskedőkkel szemben *szabálysértési eljárást* kezdeményeztek. A felelősségre vonásra az szolgáltatott alapot, hogy a zárva tartó pékek és magánkereskedők többsége *nem tett eleget előzetes bejelentési kötelezettségének*. Emiatt az illetékes kerületi tanácsok egyáltalán nem, vagy csak késve tudtak intézkedni az ellátási hiányok megelőzésére.

A főváros hét végi kenyérigénye 280 tonna, s a becslések szerint a magánsütödék elégítik ki a kereslet *egynegyedét*. A magánpékségekben sütött kenyér egy részét maguk a *sütödék* értékesítik, kisebb hányadát a *magánkereskedők*, s a szocialista szektor — főként a *szövetkezeti* kereskedelem — is rendel kenyeret a magánpékségektől. *Dr. Valachi János*, a Kiskereskedők Országos Szervezetének élelmiszer-szakosztályi titkára elmondta: Budapesten a *több mint száz* kenyér- és pékáru-kereskedőn kívül a füszért-kereskedők is árulnak kenyeret; a pékáru-kereskedőknek azonban *több mint az egyharmada mozgóárus*. Vagyis olyan kereskedő, aki az utcáról, fűtetlen járműből szolgálja ki a vevőt. Ez sem mellékes, mert az ominózus „kenyérszombaton" mínusz 15—20 Celsius-fokot mutatott a hőmérő, márpedig a kenyér már *mínusz tíz* foknál *megfagy, megdermed*. Valachi János szerint a magánkereskedők egy része a hideg miatt nem nyitott ki.

A legtöbb pékáru-magánkereskedő Óbudán, Erzsébetvárosban, illetve Angyalföldön működik. *Török Endrétől*, a III. kerületi Tanács kereskedelmi osztályának vezetőjétől megtudtuk: Óbudán például a kilenc kenyér- és pékáru-kereskedő közül *négy nem* nyitott ki. A négyből kettő nem kért engedélyt a zárva tartáshoz; a másik kettő viszont előzetesen bejelentette, hogy betegség miatt nem nyit ki. Így az ő távolmaradásukat már bekalkulálhatta a kerületi Közért-vállalat a rendelésállományba.

A nyitvatartási időt be nem tartó két kiskereskedő ellen szabálysértést kezdeményeztek. Tegyük azonban hozzá: a bírságolásnak aligha lehet elrettentő ereje, hiszen a vétkes *ezer(!)* forintig terjedő büntetéssel sújtható. Akivel szemben viszont *két év során háromszor* indítanak szabálysértési eljárást, az búcsút mondhat ipar-, illetve magánkereskedői engedélyének.

Úgy véljük azonban, hogy a kenyérügy kapcsán a tanulságokat nem csupán a nyitvatartás-zárvatartás témakörében kell keresni, hanem a kenyérellátás *tervezési rendszerében* is. Mint ismeretes, a sütödék a KIOSZ, a kenyér- és pékáruüzletek pedig a KISOSZ égisze alatt működnek. Ez még nem volna baj, de amint azt Valachi János, a KISOSZ élelmiszer-szakosztályi titkára kifejtette: a két érdekképviseleti szerv között a kenyérellátásban *nincs* együttműködés. Bár a Fővárosi Tanács egy év óta az ünnepi ellátás koordinálásába már bevonja a KIOSZ-t és a KISOSZ-t, de az együttműködés nem terjed ki az „egyszerű" hétvégekre.

Márpedig ha a fővárosiak vasárnapi kenyerének egynegyede a magánszektor zavartalan (együtt)működésén múlik, akkor *szükségszerű lenne* a tervezési rendszer korszerűsítése.

Bán Károly

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN a kristálycsillár árát 6480 forintról 5490-re, a 16 literes szőlőprését 1580-ról 1119-re, a 10 milliméteres betűbeütőét 1410-ről 1128-ra, az LT 50-es hajszárítóét pedig 390-ről 299-re mérsékelték. Düftin nadrágot 820 forint helyett 656-ért, férfi köntöst 650 helyett 519-ért, farmernadrágot 313 helyett 249-ért lehet vásárolni. Kapható még a sporttáska 336 forintért, ennek eredeti ára 420 forint, és Caola arckrém 78-ért, amely egyébként 98 forintba kerül. A kedvezményes vásár a készlettől függ.

A SKÁLA METRÓ ÁRUHÁZBAN 30 százalékos árengedménnyel nemes szőrmebundavásárt tartanak. A vásáron sarki rókából készült rövid bundát 66 330 forint helyett 46 400-ért, hosszú nutria bundát 33 600 helyett 23 500-ért, ugyanezt rövidben 27 200 helyett 19 000-ért árusítanak. A pézsmabunda árát 28 000 forintról 19 600-ra és a hosszú nerc bunda árát 72 100 forintról 50 500-ra mérsékelték. Bármelyik bundát, ha valaki megvásárolja, egy darab Tolnay-féle szakácskönyvet kap hozzá ajándékba.

MI HOL OLCSÓBB?

Szőlőprés – Nemes szőrmék

A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkeket lehet vásárolni 20 százalékos árengedménnyel: a Csepel Áruházban női- és férfi bőrkesztyűket; a Kálvin téri Áruházban hanglemezeket és műsoros kazettákat; a Corvin Áruházban női csizmákat; a Kőbányai Áruházban női- és bakfisruhákat. A Lottó Áruházban hazai gyártmányú férfiöltönyöket; a Budai Lottó Áruházban szintén hazai gyártmányú háztartási műanyag árukat 10 forinttól 300 forintig. Dabason a Mini Centrumban ugyancsak hazai gyártmányú férfiingeket kínálnak a vásárlóknak. A Luxus Áruházban egyes női szabadidőruhákat, köntösöket; a Verseny Áruházban egyes férfikabátokat és egyes belföldi férfi kötöttárukat, a Csillag Áruházban egyes női ruhákat és egyes női kabátokat, az Újpesti Áruházban bakfis aljakat 220 forinttól 720 forintig, az Óbudai Áruházban pedig háztartási kisgépeket — 170-től 2000 forintig vásárolhatnak az érdeklődők. Az Otthon Áruház fából készült vázákat és különböző figurákat, minden hazai takarót, valamint csaptelepeket (tökés import kivételével) árusít 20 százalékkal olcsóbban. A Divatcsarnokban lábzsákokat, férfi-, kamasz anorákokat, valamint zekéket és jersey méterárukat ajánlanak. Az Úttörő Áruház fiú- és férfipizsamákat kínál vásárlóinak, a Textilház pedig egyes jersey és szövet méterárut.

A PIÉRT Kereskedelmi Vállalat üzleteiben 50 százalékos árengedménnyel művészeti fali, asztali és zsebnaptárakat lehet venni — amíg a készlet tart. Néhány címet felsorolunk: Pergamenbolt, V., Alpári Gyula u. 19—21.; Rotring bolt, VII., Landler Jenő u. 35.; I+R bolt, V., Váci u. 40.; Papír Írószer Áruház, VIII., Szentkirályi u. 1.

Sorbanállás kötvényért

Pénz a harisnyában

Az elmúlt héten közölt kötvényárfolyamjegyzékben egy új szereplő hívta föl magára a figyelmet. A Budapesti Harisnyagyár mintegy 40 millió forintért bocsátott ki lakossági kötvényeket 10 ezer forintos címletekben. Mint a vezérigazgató helyettesétől, *Rédl Tibortól* megtudtuk, a negyvenből harminc *a forgóalap* bővítését szolgálta; a többiből *új üzleteket* nyitnak majd a fővárosban és vidéken.

A december 10-i kötvénykibocsátás mégis különleges a maga nemében. Mint az Állami Fejlesztési Bankban, a kötvénykibocsátás gazdájától, *Járai Zsigmondtól* megtudtuk, a kötvényvásárlást *nem hirdették meg*. Ehelyett, a korábbi gyakorlatnak megfelelően *előjegyzést* vettek föl — akár telefonon is be lehetett jelenteni, hogy ki, mennyit akar venni —, és csak a listán szereplőket értesítették a Harisnyagyár kötvényeinek kibocsátásáról. Ugyanígy keltek el nem sokkal később, gyakorlatilag egy délelőtt a Centrum Áruházak kötvényei is 50 millió forintért. A legfrissebb adatok szerint januárban mintegy *600-an várnak arra, hogy kötvényhez jussanak...*

—lakatos—

PM-rendelet az árfolyamjegyzésről

Forint a turistáknál

A Magyar Közlöny 57. száma közli a pénzügyminiszter rendeletét, amely a tervszerű devizagazdálkodásról szóló korábbi jogszabályokat módosít.

A rendelet kimondja, hogy az utasok 100 forintnál nem nagyobb címletekben, személyenként legfeljebb 400 forintot, a határszéli forgalomban személyenként legfeljebb 50 forintot hozhatnak be, illetve vihetnek ki a devizahatóság engedélye nélkül. A határszéli forgalomban havonta személyenként legfeljebb 200 forint hozható be, illetve vihető ki.

A pénzügyminiszteri rendelet kimondja azt is, hogy külföldi fizetőeszköznek forintra, illetve forintnak külföldi fizetőeszközre való átszámításához a Magyar Nemzeti Bank pénznemenként *egységes, hivatalos* árfolyamot jegyez, s a közzététel módját a pénzügyminiszter *tájékoztatóban* határozza meg.

A Magyar Közlönynek ugyanez a száma közli a pénzügyminiszter tájékoztatóját is, amely megállapítja, hogy a hivatalos árfolyamokat *a Magyar Nemzeti Bank helyiségeiben, illetve a Magyar Hírlap útján teszik közzé.*

Megkérdeztük

Nőtt a kockázat

Érdekes közlemény látott napvilágot a 18. számú Pénzügyi Közlönyben. Az Állami Biztosító *az árfolyambiztosítás* feltételeinek módosítását adta hírül. Eszerint 1985. január 3-tól kezdve a pénzintézet hét napra, illetve annál rövidebb időtartamra árfolyambiztosítási fedezetet *nem* nyújt.

Mi itt a változás, hiszen eddig is legalább 8 napra lehetett szerződést kötni — kérdeztük *Uzonyi Tamás* ügyvezető igazgatót. Mint elmondta, a napi árfolyamjegyzésre való áttérést a pénzintézet az üzletkötések határidejével *nem követi*. Vagyis, nem lehet egy vagy két napra szerződést kötni az árfolyam csökkenéséből származó veszteség kiegyenlítésére. A biztosítónak ugyanis *nincs megfelelő apparátusa a napi üzletkötés előkészítésére*, ráadásul a heti öt jegyzés bevezetésével a *kockázat jelentősen megnőtt*.

Magyarázatként az ügyvezető igazgató még hozzáfűzte az elmondottakhoz azt is, hogy a rövid lejáratú, vagyis az egy éven belül végbemenő üzletekre a fejlett országokban a bankoknál lehet árfolyambiztosítási jellegű üzletet kötni. Amíg ennek megállapodási feltételeit nálunk *nem teremtik meg* — a lehetőségről már szó van, ahogy erre a közlemény szövege is utal —, addig *a biztosítóé* marad ez az üzletág. De legkevesebb 8 napra kötnek — a napi jegyzés ellenére — szerződést.

—l—

Az ÁFB kötvényárfolyamai

Érvényben: 1985. január 14-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás %-ban	Lejárati idő	Árfolyam érték Vétel*	a név-ában Eladás	Változás az előző héthez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:					
COMPORGAN	14—15—16	1989—94—99.	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	1990.		n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	1991.	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	1998.	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	1993.	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	1990.	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:					
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	1991.	109,0	111,0	—
SKÁLA	11	1991.	108,5	110,5	—
PIÉRT	11	1991.	106,0	108,0	—
Somogy Ker. V.	11	1991.	105,0	107,0	+0,5
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	1988.	105,5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	1991.	103,5	105,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	1991.	101,0	103,0	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	1991.	100,5	102,5	—
AMFÓRA Ker. V.	11	1991.	100,0	102,0	—
PANNONKER	11	1991.	100,0	102,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	1991.	100,0	102,0	—
DOMUS	11	1990.	99,0	101,0	—
CENTRUM Áruházak V.	11	1991.	99,0	101,0	—
FEHÉRVÁR Áruház	11	1990.	99,0	101,0	—
Alföldi TÜZÉP	11	1989.	99,0	101,0	—
Császári MGTSZ	10	1992.	102,0	104,0	—0,5
KUNÉP	10	1989.	100,0	102,0	—0,5
Nagyrédei MGTSZ	9	1988.	99,5	101,5	—0,5
Lakossági gázkötvények	7,5—9	1992. 1988	82—88,0 89—	84—90,0 91—	—1
Kommunális kötvények	5,5—7	—89.	99,0	101,0	—1

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Vidámpark, fagyos vasárnapon

A villanyautók ütközni kész vezetők és sikítozó utasok nélkül ácsorognak a pavilonban: csupán egyetlen kocsi kering körbe-körbe, ülésében katonadzsekis, de civilkesztyűs fiatalemberrel. A gép kezelője, alighanem az utas jó ismerőse, a metró hangosan beszélőjét megtévesztően utánozva mondja a mikrofonba: *„Kedves utasaink, a Blaha Lujza tér következik...”* Bent a villanyautó rója köreit, kint egy fagyott plakát ígér jéghideg üdítőket: a mínusz tíz fokban toporgó látogató óhatatlanul is megborzong a forró és zsúfolt nyarakat idéző felirat láttán. A játékterem büféje viszont *csipketeát is mér*, hat forintért: s bár a teát a kávéfőzőgép gőzével forrósítják fel, a termék kétségkívül *ízletes* és *jóleső-en hőt sugárzó.*

Belépődíj nélkül

A téli Vidámpark belépődíj nélkül nyitva álló kapujával, havas sétányával, a nyaranta megszokott nyüzsgő tömeg nélkül kétségkívül a Liget egyik legsajátosabb látványossága: e jellegzetesen nyári szórakozóhely téli arca némiképp azokra a fürdőhelyekére emlékeztet, ahol a főszezon múltával egyszerre felismerhetőek lesznek a *bennszülöttek*, az addig uniformizáltnak hitt *alkalmazottak*, s a környéken élő *törzsvendégek*. A téli Park megejtően kisvárosias képet mutat, alkalmazottai lélekben is félcivilre váltanak, s a látogató, különösen a kora délelőtti órákban, úgy érezheti magát, mintha a két előadás között a díszletek közé tévedt volna. De persze lehet tombolázni, csodavasútra szállni, játékautomatát bűvölni és villanyautózni is: téli hétköznapokon hét, szombat-vasárnap pedig összesen tizenkét játék várja a látogatókat. S a tárgyilagosságnak tartozunk azzal, hogy e szokatlanul hideg januári vasárnap délelőtt felvett pillanatkép nem jellemzi a teljes, télinek nevezett, október 1-től március 31-ig tartó üzemet: *enyhültebb napokon és esténként viszonylag sokan látogatják a Vidámparkot.* S mint *Tari Julianna*, a Vidámpark igazgatónője, aki vasárnap délelőttjét is munkahelyén töltötte, elmondta, a téli nyitvatartás gazdaságilag is *kifizetődő* az önálló, önfenntartó cégként működő vállalat számára.

Külföldi csoportok

— Több mint tíz évvel ezelőtt határoztuk el a téli nyitvatartást, alapvetően három szempont miatt. Budapesten a téli időszakban amúgy is *kevés a szórakozási lehetőség*, téli üzemünkkel növelhetjük a kínálatot; dolgozóink egy részét így folyamatosan tudjuk foglalkoztatni; s nem utolsósorban, a téli nyitvatartás meg is éri a ráfordítást. A karbantartási-fenntartási költségeket amúgy is fizetni kell, plusz költségként csak az elektromos áram díja és a munkabér jelentkezik: s ezt a téli bevétel fedezi. A téli időszakban *díjtalan a belépés*, csak a játékok használatáért kell fizetni: ehhez tudni kell, hogy a nyári főszezonban is csak összbevételünk tíz százaléka származik a Parkba való belépés díjából. Téli hétköznapokon elsősorban fiatalok látogatják a Vidámparkot, hétvégeken családos közönség érkezik: de az Expressz utazási irodával való jó együttműködésünk révén rendszeresen jönnek a főszezonon kívül is szórakozni vágyó külföldi csoportok.

Évente hárommillióan

— Érinti-e a játékautomatákra vonatkozó rendelet a Vidámpark működését?

— A játéktermen belül már a rendelet megjelenése előtt élesen elválasztottuk a nyerőautomatákat, ezek az emeleti részre kerültek, ahova csak tizennyolc éven felüliek mehetnek fel, s ezt megnyugtatóan ellenőrizni is tudjuk. Így a rendelet a mi kínálatunkat *nem korlátozza.*

— Tavaszi újdonság?

— Idén tavasszal megnyitjuk a versenyautó-üzemet, amely a régi kocsik tönkremenetele miatt több évig használaton kívül állt. Ezt egyébként eleve úgy újítjuk fel, hogy a továbbiakban telente is működjön majd. S ha már a változásokról beszélünk, meg kell említenem azt is, amiben nem lesz változás: *árainkat immár hosszú évek óta nem emeljük, s áremelést idén sem tervezünk.* Úgy gondoljuk, hogy az idelátogató családok eleve egy meghatározott összeget szánnak az itteni szórakozásra, s ezt a bizonyos összeget nem az árak emelésével, hanem *a szolgáltatások javításával* igyekszünk elnyerni. Látogatóink száma nem is csökken: évente átlagosan három millió vendégünk van, s ebből körülbelül kétszázezer érkezik a téli nyitvatartás alatt.

Hegyi Gyula

Még tíz-tizenöt év...

Mégis lesz férfitabletta?

A *gossypol* a hetvenes években izgalomba hozta az egész világot. *Kínai* kutatók szerint ugyanis ez a gyapotnövényben található pigment felhasználható *férfiak számára készített fogamzásgátló szerként.* A kezdeti lelkesedés azonban hamar lelohadt. Kiderült ugyanis, hogy a gossypol egyrészt megbontja a szervezet *nátriumháztartásának* az egyensúlyát, másrészt pedig a termékenység idővel a tabletták ellenére is *visszatér.*

Most azonban új fejlemény van e téren. Egy, az ENSZ Egészségügyi Világszervezete által támogatott nemzetközi vizsgálatsorozatban ugyanis megállapították, hogy a gossypolnak az egyik *optikai izomérje* hatásos lehet káros mellékhatások *nélkül*, és ami még fontosabb: hogy ez az optikai izomér *elő is állítható.*

A gossypol, az aminosavakhoz vagy a cukrokhoz hasonlóan vizes oldatában *elforgatja a polarizált fény síkját.* Méghozzá a molekulában lévő atomok egymáshoz való helyzetétől függően *jobbra* vagy *balra.* (A molekula képlete mindkét esetben azonos, ám sematikus szerkezetüket felrajzolva azok egymás *tükörképei.)* A kínai kísérletekben a *természetes* gossypolt vizsgálták, ami a fényt jobbra és a balra forgató izomér *egyenlő arányú* keveréke. Később megvizsgálták a gyapot egyik rokonát is, és megállapították, hogy abban *kizárólag jobbra forgató* izomér keletkezik, és ez a gossypol *teljesen hatástalan.* Ebből az eredményből következik, hogy a fogamzásgátló hatás a *balra forgató* izomérnek köszönhető.

A szinte minden tulajdonságukban teljesen megegyező optikai izoméreket azonban *nem könnyű egymástól* elválasztani. Éppen ezért figyelemre méltó *Stephen Matlin*-nak, a londoni egyetem egyik munkatársának új eredménye. Sikerült olyan kromatográfiás eljárást kidolgoznia, amelynek segítségével *egy teljes grammnyit* állíthattak elő a balra forgató gossypolból. (Az eljárás lényege az, hogy nagy felületű anyagra optikailag ugyancsak aktív aminósavakat vittek fel, amelyek csak az egyik vagy csak a másik gossypollal lépnek reakcióba. Valahogy úgy képzelhető el a dolog, hogy az „aminósav-jobbkézre” csak a jobbkezes „gossypol-kesztyű” húzható fel.)

Az értékes anyagot egy amerikai intézetben vizsgálták. A kísérleti alanyok ez alkalommal *hörcsögök* voltak, s az eredmények igen biztatók: a hörcsögök *terméketlenek lettek minden mellékhatás jelentkezése nélkül.* A sikereket látván a kutatók már hozzáláttak a gossypol *analógok* — hozzá hasonló vegyületek — szintézisének kidolgozásához. Hiszen a természetes anyagok felhasználásakor a kutatók mindig azon igyekeznek, hogy az eredetinél *hatékonyabb* és még *kevesebb mellékhatást* okozó készítményt hozzanak létre.

A kísérletekről a londoni professzorral készített interjú alapján beszámoló *New Scientist* tolmácsolja annak *intelmeit* is: *senki se rohanjon a patikába férfi fogamzásgátló tablettáért még úgy jó 10—15 évig!* A kísérletek ugyanis még legalább ennyi időt igényelnek. Hiszen még azt sem tudják, milyen mechanizmus alapján hat a gossypol. Csak sejtik, hogy a spermaképződés kezdeti időszakát befolyásolja az enzimekkel való kölcsönhatása révén.

z. e.

A századik születésnapon

Dénes Zsófia titka

Biológiai tüneménynek kijáró bámulattal szokták faggatni a hosszú élet titkáról a százéveseket. Dénes Zsófiát, akinek ma ünnepeljük bűvös, három számjegyű születésnapját, nem kell csodamagyarázatért ostromolni. Föltárulkozó írásaiból páratlan szellemi romolhatatlanságának okát is kiolvashatjuk.

Már tizenhat éves korában megérezte — vagy inkább elhatározta? — a sorsát. Arra a kérdésre, hogyan képzeli el az életét, ha megöregszik, így felelt: „intellektualitásba menekülök”. Megtartó erejűnek bizonyult a választása. *„Attól a pillanattól, hogy átléptem a védettség küszöbét, és a magamra maradottság ezer kérdőjele meredt reám, nem kerestem sehol másutt elfelejtkezést, csak a munkában. A munka úgy adódott nekem, hogy írásra szomjaztam. Írtam, írtam, írtam. Ehhez tanultam, ehhez éltem. Ehhez néztem magam elé, vajon kit és mit pillantok meg, emberben, világban”* — fogalmazta meg a sokasodó évek bájain átsegítő „életreceptet”.

Furcsa módon többet tudunk a „tegnapi újművészek” egykori fölfedezőjének, Ady menyasszonyának, életírójának s emlékápolójának ifjúkori éveiről, mint a felszabadulás utáni idők megpróbáltatásairól s az írói kiteljesedés csöndes korszakáról. Dénes Zsófia nem szívesen tárja magángondjait a nyilvánosság elé. Figyelmét minden időben inkább a mások szegénysége, megalázottsága, meg a „kiváltságos egyéniségek” sorsa kötötte le. „Élménykönyveiben”, amelyek saját tapasztalataira alapozva, szigorúan „valóságtéglákból” épültek egészszé, a tizenkilencedikből a huszadikba forduló — s azóta lassan újra a végéhez közeledő — század koronatanúja mesél emlékezetes találkozásairól. Életét pótolhatatlan veszteségei — barátai, szerelmei halála — után csak azzal a hiányból életprogramot kovácsoló fogadalommal tudta elviselhetővé s értelmessé tenni, hogy tanúskodik eltűnt kortársairól. Amikor róluk ír, magáról is emléket hagy a feledtető időben.

Nemcsak Zsuka néni kettős portréiból ismerhetjük írójuk alázatos, adakozó természetét, hanem tetteiből is. Alapítványából kilenc éve ítélik oda az Ady-díjat az arra érdemes költőknek, íróknak, irodalomközvetítőknek. Most, századik születésnapjára újabb ajándékkal gazdagított másokat. Megkönnyítve az irodalomdokumentálók dolgát, összeállította s életműkiállításon mutatta be saját írói hagyatékát. Súlyos betegségből lábadozóban nem lehetett jelen a Gorkij könyvtárbeli tárlat megnyitóján, de egy magnószalagon elküldte hálás szavait tisztelői népes gyülekezetének.

DÉNES ZSÓFIA

Akik végigböngészték a megnyitó beszédet mondó *Jovánovics Miklós* jellemzése szerint „nagyvonalúan intim” tárlat anyagát, ugyanúgy jártak, mint Dénes Zsófia írásaival: az írónő saját magáról közreadott tükörképéből mások portréi is előbukkantak, méghozzá történelmi keretben. Árulkodó kordokumentum például *Örkény István* sebtében firkantott üzenete: „Kedves Dénes elvtársnő! Ha még nem jártál bent — sürgősen, még ma menj be az Írószövetségbe, és tudasd, hol s mennyi Békekölcsönt jegyeztél.” Nem nehéz kitalálni, mikor íródott az a ceruzaírásos önéletrajz, amelyben az „élenhaladó” világ- és művészetszemléletű írónő fölsorolja, mi mindenhez ért, s hányféle kulturális poszton tudná szolgálni az új társadalom építésének ügyét.

Teherpróbákat kiállt barátságokról és újabb keletű rokonszenvekről tanúskodnak a közszemlére kitett könyvdedikációk és magánlevelek. „Kedves Zsuka aszszony... Boldog lehet, ennyi energiával ilyen koncentráltan tud dolgozni. Ismét bizonyítéka annak, hogy egy más nemzedék, más igényekkel élő emberek vagyunk. Van mondanivalónk és azt plasztikus formában ki is tudjuk fejezni... Külön köszönet azért, hogy ilyen megbecsüléssel szólott régi és igaz barátságunkról. Szívélyes üdvözlettel *Kassák Lajos*”. *Tersánszkyhoz* fűződő jópajtási kapcsolata emlékét egy szerető szívet stilizáló rajzba írt kópés dedikáció őrzi: „Zsukikának imádattal: Kakuk Jenő”.

Aki Adyval kapcsolatos könyvet, tanulmányt, verset írt, annak a műve, levele, ajánlása mind ott tornyosul Dénes Zsófia kihelyezett könyvespolcán. De nemcsak azoké. *Nagy László* meghitt kapcsolatra utaló sorai, *Sütő András* „kedves nénémnek” címzett ál-rodostói levele, vagy a nemrég fiatalon elhunyt *Pinczési Judit* verskötetajánló szép üzenete mind azt bizonyítja, hogy Zsuka néni belső hallása mit sem tompult: ma is felismeri és értékeli az újabb idők költőnemzedékeinek új dalait.

Nem venné rossz néven senki, ha immár csak kivételesen gazdag múltján merengene. De aki az intellektualitást választotta öregkori menedéknek, nem fordíthat hátat a jelennek. Elolvasásra váró könyvek, megírandó cikkek követelődzését hessegetve ünnepli most is születésnapját. Ez az ő titka. Szellemi frissességének, életerejének. Köszönjük, hogy ezt is nekünk ajándékozta, s még sok boldogító feladatot kívánunk.

Valachi Anna

Szúrópróba téli könyvvásár után

Kelendő-e, ami drága?

Válaszoljuk meg mindjárt a címben feltett kérdést: *a helyesen kiválasztott, a közönséget érdeklő, a jó könyvek bizony kelendőek.* „Reprezentatív mintának” a *Helikon* kiadványait választottuk. A Sütő utcai *Helikon Könyvesboltban* ez évtől kezdve a kiadó ötven százalékkal „beszállt” kiadványaik árusításába; ez csökkenti az üzlet kockázatát és növelheti a bolti dolgozók érdekeltségét, vagyis közvetve a könyvforgalmat.

— Ezúttal a *Jordánszky Kódex* hasonmás-kiadása volt kiemelkedően a legdrágább a maga 3500 forintjával — mondja *Igaz Nóra* boltvezető —, de az 1000 forintot meghaladó könyv korántsem ritka, hiszen korábban a *Károlibiblia*, tavaly karácsonyra a *Flamand Kalendárium*, a *Szász Endre* illusztrálta *Villon Kis Testamentum* ára ugyancsak négy számjegyű volt — és mind egy szálig elfogyott. A mostani kódexet már előjegyzések alapján nyomatta a kiadó, és csupán nálunk van még belőle mutatóba egy-két darab. És rövidesen a boltokba kerül egy újabb, ezúttal XVI. századi könyvritkaság, a *Párizsi Hóráskönyv*, amelynek velúrkötéses változata 2900 forint lesz, és nem félek, hogy a polcon marad.

— Megállapítható-e, hogy kik keresik ezeket a nem éppen olcsó portékákat?

— A Belvárosban vagyunk, tehát megfordul nálunk jó néhány úgynevezett presztízsvásárló is, aki ajándéknak, dísznek, büszkélkedni valónak veszi a köteteket, olykor több példányt is elvisz — de nem ők vannak többségben. Jönnek ritkasággyűjtők, hiszen például *Malonyay* egykori Magyar néprajz-sorozatának öt kötetét 15—16 ezer forintért árusították az antikváriumok, ha korábban olykor felbukkant, most meg reprint-kiadását kötetenként mintegy 800 forintért árusítjuk, tehát az egész sorozat a harmadába fog kerülni. De jönnek bibliofilek, olykor vidékről is.

— Mit mutat ön szerint a Helikon-könyvek kelendősége?

— A jó igényfelmérésen túl mindenekelőtt azt, hogy a közönségízlés jelentősen változott: regényeket például ilyen árért nehezebben tudnánk eladni, de az ismeretterjesztő, a dokumentum-értékű, vagy művelődéstörténeti jellegű könyvek iránt megnőtt a kereslet, erre nem sajnálják a vásárlók a pénzt. Egyébként nemcsak a Helikon-könyvekkel van így, de igen jól fogy *a Műszaki Űrhajózási Lexikona*, a *Gondolat*-sorozat, *A Föld népei* (melynek most második kötete, az *Ázsia* jelent meg 270 forintért), vagy az *Akadémiai Magyar történeti kronológiája.*

L. A.

Aranysarkantyúsok versenye

Vasárnap, a díjak kiosztásával és a nyertesek gálaműsorával *befejeződött* a VII. Országos Népi Szólótáncfesztivál. A színhelye ezúttal is Békéscsaba volt. A találkozón 29 együttes száz táncosa vett részt, a mezőny tehát minden eddiginél népesebb volt.

A népi magántáncosok immár országos hírű békéscsabai vetélkedőjén most már harmadik alkalommal kiemelkedően szerepelt a nyíregyházi *Balázs Gusztáv* és a székesfehérvári *Gazdag Béla*, s ezzel elnyerte az örökös *Aranysarkantyús táncos* címet. A női táncosok vetélkedőjén második Aranygyöngy díját vette át a szegedi *Szűcs Ágnes* és *Tésik Kornélia*, az egri *Németh Erzsébet* és a székesfehérvári Kneifelné *Vass Éva.*

(MTI)

Dr. Ábrahám Kálmán államtitkáré, az OKTH elnökéé a szó

Megóvás és fejlesztés

A környezet- és természetvédelem — amely mind szervezettebb és tervszerűbb, s amelyben egyre jobban érvényesülnek a gazdasággal való kölcsönhatás követelményei — az elmúlt évben nem látványos, ám mégis fontos előbbrelépésekről adhat számot. Erről beszélgetett dr. Ábrahám Kálmán államtitkárral, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökével munkatársunk, Juhász Erzsébet.

— Hogyan ítéli meg a környezetvédelem ügyének alakulását? Változott-e és hogyan a környezetvédelmi szemlélet?

— Korunkban a környezetvédelem az emberiség egyik lenagyobb ügye, mivel fennmaradásunkról, létünkről van szó. Az igények azonban sokszor kutatlanok, a természet törvényszerűségeit sokszor felelőtlenül megsértjük. A környezet, a fokozódó szennyeződésekkel, visszaüt. Ezek az ütések nemcsak a termelésben, a gazdaságban okoznak zavarokat, hanem *veszélyeztetik az ember egészségét, az élet minőségét is.* Mérföldkőnek tartom, hogy az emberek többsége ezt fölismerte, megértette. Ma már nem vitás, hogy a számunkra létfontosságú természeti erőforrások, környezeti elemek, amelyekről azt hittük, korlátlanul a rendelkezésünkre állnak, *végesek*, nagy értéket képviselnek. Világossá vált, hogy megóvásuk csak együtt, egymással összefüggésben lehetséges. A gyakorlatban mind erőteljesebben tapasztalható *a környezetvédelem komplex tevékenységként való értelmezése és kezelése.*

— Orvendetes, hogy sokan immár jól látják: a környezet megóvása nemcsak állami feladat, hanem *a társadalom minden tagjának érdeke és kötelessége* a maga módján részt venni e munkában; amelynek mind erősebb a politikával való összefüggése is. Nagyon fontosnak tartom ezt, hiszen életünk elválaszthatatlan a termeléstől, a településfejlesztéstől, egyik sem folytatható ma már megfelelő környezetvédelmi szemlélet nélkül.

— Jelentős szemléletbeli változás továbbá, hogy a védelem mellett *a fejlesztés, a gazdálkodás* fogalma is mindinkább társul a környezet fogalmához. A fejlesztés kifejezés tükrözi azt a hitet, meggyőződést, hogy az ember továbbra is kihasználhatja a természeti erőforrásokat, ám ezzel együtt gondoskodnia kell azok megőrzéséről és fejlesztéséről is. Ezt az ügyet optimista módon, átgondoltan, nyugodtan kell kezelni, nem szabad teret adni a riadalomnak, a katasztrófahangulatnak. Nagyon fontos a jövőnk szempontjából az a tudat, hogy bár a múlt hibáinak a helyrehozása hosszú és küzdelmes folyamat, körültekintő, szervezett munkával meg kell és lehet előzni az újabb hibákat. A környezetvédelemmel összefüggő kérdések mind intenzívebben jelentkeznek *a nemzetközi életben is,* mivel a feladatok jelentős része csak nemzetközi összefogással oldható meg.

— A környezet védelmét lehetőleg úgy kell biztosítani, hogy az egyúttal *gazdasági eredményt is hozzon.* Jó példa erre, hogy az utóbbi időben országszerte több helyütt sikerrel gondoskodtak a még felhasználható hulladékok feldolgozásáról, a termelés folyamatába való visszajuttatásáról.

— Milyen konkrét eredményekről, intézkedésekről lehet számot adni amelyek az elmúlt évben születtek?

— A politikai, kormányzati munkában mind hangsúlyosabban kap helyet ez a feladat. A hetedik ötéves tervhez készülő önálló koncepciók egyike *az átfogó környezetvédelmi program,* amely alapdokumentum-jellegén túl konkrét intézkedéseket ír elő. Jelentős eredmény, hogy *az új beruházásokhoz* kötelező környezetvédelmi hatástanulmányt készíteni. *A terület- és településfejlesztési tervek* készítésénél is érvényesíteni kell a környezetvédelmi követelményeket, külön fejezet formájában. Hivatalunk kidolgozta ennek tartalmi követelményeit. A hatékony intézkedésekhez elengedhetetlen a megfelelően „mozgósítható" információs rendszer. Ebből elkészült *a balatoni részrendszer.* Továbbá, fölmérte a hivatal a központi környezetvédelmi alapból nyújtott támogatásoknak a környezet állapotára gyakorolt hatását is.

— *Mérséklődött a termőföld, ezen belül a szántóterület csökkenése.* A földvédelmi alap segítségével mintegy tízezer hektár területet adtak vissza a mezőgazdasági termelésbe. Napirendre került az ivóvíznyerő-helyek, a karsztvizek, a melegvíz-források kiemelt védelme. Konkrét, nagy modell az eredményekre *a Balaton,* ahol kutatásokra épülő kormányprogram alapján jelentős változás következett be. Elkészült a Kis-Balaton védőrendszer első üteme, és megszűnt huszonegy, korábban szennyező állattartó telep. *Megkezdődött a veszélyes hulladékokat kezelő országos telephelyhálózat kiépítéséről szóló határozat végrehajtása.*

— A levegőszennyezés mérséklésében is elkönyvelhetők bizonyos, nem jelentéktelen eredmények. *Porszűrőket építettek a borsodi, a tiszai hőerőműbe, a Dunai Vasműbe, és megszűnt a klinkerégetés a Tatabányai Cementgyárban. Kiemelésre méltó a Salgótarjáni Ötvözetgyár százegynyolcvanmillió forintos beruházása.* Mind nagyobb gond a közlekedésből eredő levegőszennyezés. Jó jel, hogy napirenden van az ólommentes benzin és a kéntartalom szempontjából kedvezőbb összetételű olaj előállítása, valamint az, hogy komplex program alapján megkezdődött a pozitív változások feltételeinek megteremtése. *Elkészült továbbá a levegőtisztaság-védelmi jogszabály módosításának tervezete,* amely társadalmi vitákat követően válik véglegessé. Jogos társadalmi igény eredményeként életbe lépett *a zaj- és rezgésvédelemről* szóló rendelet. A Környezetvédelmi Intézet mérőállomásain elkezdték a hatósági intézkedéseket megalapozó méréseket.

— Az előbb említettem, hogy több, a hulladékok újrafeldolgozására irányuló elgondolás valósult meg — *ilyen például a kohósalak és a galvániszap hasznosítása* — és előbbre léptek a vállalatok a kevés hulladékkal járó és a hulladékmentes technológiák kidolgozásában és bevezetésében is. Kritikusan megállapítható viszont, hogy a veszélyes hulladékokat ártalmatlanító égetőtelepek és tárolóhelyek hálózatának kiépítése nem halad megfelelően. Nagyobb gondot kell fordítani e téren *a lakosság szakszerű, pontos tájékoztatására.* Mindezeken túl, fokozott szigorral kell fellépni a környezetkárosítókkal szemben.

— Hol tartunk a természetvédelemben?

— Gyakorlatilag vége felé közeledik az extenzív, a területnövelő szakasz, az újabb védetté nyilvánításokkal együtt összesen mintegy félmillió hektár védett területet tartunk számon az országban. *A Zempléni és a Keszthelyi hegységben, valamint a Káli medencében tájvédelmi körzet alakult.* Sor került egy fontos minőségi változásra is: 1985. január elsejétől *az aggteleki tájvédelmi körzetet nemzeti parkká* minősítette át a hivatal. Folyamatban van továbbá a Bükki Nemzeti Park és vonzáskörzete tájvédelmi rendezési tervének kidolgozása.

— Jelentős az előbbre lépés a közelmúltban megjelent új természetvédelmi törvényerejű rendelet végrehajtásában is. Csaknem hétszáz vállalkozóval — a felügyelőségek irányításával — *társadalmi természetvédelmi szolgálatot* szervezett a hivatal, s a hivatásos természetvédelmi őröket a szakemberek folyamatosan fölkészítették feladataik ellátására. Bár apróságnak tűnik, figyelemre méltó eredmény az is, hogy a hazánkban kipusztult kékcsőrű récét sikerült „visszahonosítani" a Kiskunsági Nemzeti Parkban, társadalmi segítséggel. Ez igen szép példája a természetért felelősséget érző, aktív emberi magatartásnak.

Dr. Ábrahám Kálmán államtitkár, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke 1931. július 27-én született. A Budapesti Műszaki Egyetemen előbb mérnöki, majd ezt követően ugyanott mérnök-közgazdász diplomát szerzett. Címzetes egyetemi tanár a Budapesti Műszaki Egyetemen. Műszaki szakíró, több tanulmány és szakmai könyv szerzője.

— Születtek-e új környezetvédelmi kutatási eredmények? Van-e javulás ezek alkalmazásában?

— Tavaly *Az emberi környezet védelme* című országos kutatási célprogram finanszírozására csaknem 30 millió forintot fordított az OKTH. Ebből a hivatal hatáskörébe tartozó környezetvédelmi kutatásokra 45, a természetvédelmiekre 42, a közgazdasági, jogi és igazgatási témák vizsgálatára több mint 13 százalék jutott. *Kiemelt téma volt a Balaton:* az OKTH erre 11,1 milliót, más főhatóságok 19 milliót költöttek. A tárcaszintű kutatásokkal együtt a hivatal összesen 53,5 milliót, más főhatóságok pedig összesen 200 milliót áldoztak környezetvédelmi célú kutatómunkára.

— Említést érdemel, hogy a Tiszai Kőolajipari Vállalat és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem közösen megvizsgálta huszonegy féle veszélyes hulladék égési tulajdonságait. Ennek keretében *nagyüzemi égetési kísérletekre* került sor, majd a tapasztalatok alapján a TKV vállalkozik hulladékégetésre. Figyelemre méltó továbbá a Magyar Tudományos Akadémia és hivatalunk közös kutatása és felmérése *a savas esők hatásáról.* Ez a vizsgálat a károk természetét, nagyságát kutatja, választ igyekszik adni a védekezés módjaira, fölbecsüli annak költségeit és meghatározza a további teendőket.

— A kutatások alapján készült például a családi- és társasházak és a szociális létesítmények jó hatásfokú, energiatakarékos szennyvíztisztító berendezése. Kifejlesztettek továbbá több korszerű hangtompító berendezést. Több helyütt foglalkoztak a kevés hulladékkal járó és a hulladékmentes technológiák elemzésével, kidolgozásával és bevezetésük módjaival.

— A környezetvédelmi oktatás, szemléletformálás területén hozott-e újat az elmúlt év?

— Igen. Kiemelkedő jelentőségű, hogy a pedagógusok képzésén belül első ízben került sor *az óvónők* környezet- és természetvédelmi tartalmú továbbképzésére, valamint megkezdődött *a szakmunkásképzők pedagógusainak* felkészítése a munka- és környezetvédelem tantárgy oktatására. Az iskolások számára elkezdték *a környezetvédelmi oktatási központok hálózatának kiépítését.*

— A jövő feladatai közül nagyon fontosnak tartom, hogy mindenki átérezze, megértse a környezetvédelem és -fejlesztés feladatának nagyságát, jelentőségét, hogy *növekedjék a cselekvő társadalmi részvétel és felelősség.*

A Minisztertanács felhívása

A tartósan rendkívül hideg időjárás, ami Európában és hazánkban is uralkodik, feszültséget okoz az ország energiaellátásában. Ezért a Minisztertanács szükségesnek tartja, hogy az energiával gazdálkodó és azt használó valamennyi intézményt és a lakosságot felhívja *a szigorú takarékosságra.*

Utasítja az intézmények és a hivatalok vezetőit, hogy *a fűtési rendelkezéseket pontosan tartsák be, az előírt 20 Celsius fok hőmérsékletet ne lépjék túl.*

Elrendeli, hogy — további intézkedésig — *a televízió* a délelőtti adásait, az Iskolatévé kivételével, szüneteltesse, esti adásait pedig 22 órakor fejezze be.

A Minisztertanács felkéri a lakosságot, hogy *a háztartási energiával* való fokozott takarékossággal segítse az energiagazdálkodás feszültségeinek csökkentését.

(MTI)

*

Napok óta terjedelmes összeállításokat közlünk arról, hogy milyen következményei vannak a rendkívül hideg időjárásnak Európa-szerte. A hírügynökségek ontják az erre vonatkozó információkat, úgynevezett negatív szenzációkkal tehát el vagyunk látva. A hideg okozta károk, feszültségek országonként és területenként változnak. Van, ahol emberéletek estek áldozatul, másutt az energiaellátásban, a termelésben, illetve a közlekedésben keletkeztek súlyos zavarok.

A hazai jelentések egyelőre viszonylag „szelídek". A zord időjárás minket sem kímél ugyan, de jelentősebb fennakadásokat eddig nem okozott. Az óvatosság, az okos előrelátás azonban mindenképpen indokolt ezekben a napokban. Vannak tartalékaink, s megvannak az eszközeink ahhoz, hogy a természet támadását visszaverjük. A rendkívüli körülmények sokaktól követelnek átlagon felüli erőfeszítéseket, s valamennyiünket arra intenek, hogy a megszokottnál nagyobb gonddal óvjuk tartalékainkat, jobban vigyázzunk az energiára. Erre hívja fel valamennyiünk figyelmét a Minisztertanács itt közölt felhívása.

Havasi Ferenc látogatása az országos tehereloszlatóban

(Folytatás az 1. oldalról)

már maximális kapacitással dolgoznak. A föld alatti gáztárolók is a műszakilag megengedhető mértékben és folyamatosan szolgáltatnak földgázt az országos hálózatnak, hasonlóképpen a Szovjetuniótól is a szerződés szerinti mennyiségben, zavartalanul érkezik a földgáz az országba.

A minisztériumban elmondották, hogy a jelenlegi helyzetben az energiaszolgáltatás alapvető feladata a lakossági és kommunális igények kielégítése. Ezért átmenetileg — a rendkívüli hideg idejére — *néhány ipartelepen, főleg kohászati és vegyipari üzemben a földgázfelhasználás 25 százalékos korlátozását rendelték el.* Ily módon a leghidegebb napokban is *sikerült fenntartani az országos gázrendszer egyensúlyát,* s elegendő gázenergiát szolgáltatni a lakosság kommunális és az egyéb fogyasztók részére. Néhol azonban a helyi szolgáltató berendezések lefagyása miatt, mint például *Szigetszentmiklóson* és *Hajdúböszörményben* ellátási zavarok keletkeztek, amelyeket csak gyors beavatkozással, nagy erőfeszítésekkel tudtak elhárítani.

A villamos energia felhasználása is ugrásszerűen emelkedett az elektromos fűtőberendezések, hőkandallók, hősugárzók stb. fokozott használata miatt. Az áramszolgáltatásban *január 8-án okozott jelentős gondot,* hogy *két hazai erőművi blokkban és a nemzetközi kooperációs rendszerben keletkezett üzemzavar miatt az automatikus berendezések egyes területeket kikapcsoltak az áramszolgáltatásból.* Átmenetileg több ipari üzem felhasználását korlátozni kellett. A gyors zavarelhárítás eredményeként az átmeneti korlátozás *csupán három órán át* tartott, s ezt követően helyreállt a szolgáltatás.

A szénbányákban folyamatos a termelés, de a külszínen a kemény téli időjárás sok gondot okozott azzal, hogy a vagonokban és az osztályozók munkaterületein *összefagyasztotta a nedves szenet,* ezzel akadályozta a folyamatos szállítást. Ezért néhány vidéki körzetben a TÜZÉP-telepek átmenetileg csak *5—10 mázsa* szenet szolgálnak ki a vásárlóknak. Az ellátás javítása végett intézkedések történtek többlet importszén és brikett beszerzésére.

Háztartási tüzelőolajból elegendő a készlet és a kiszolgálás is zavartalan. Elsősorban a gáz-, a villamosenergia- és a szénellátás folyamatos fenntartása igényel további erőfeszítéseket az energiatermelő és szolgáltató ágazat dolgozóitól.

Hideg és hó

Ma estig változóan felhős lesz az ég, több helyen várható kisebb havazás. Az északias szél időnként megélénkül. A hőmérséklet csúcsértéke —5, —10 fok között alakul. A hideg idő tovább tart.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 74 centiméter volt.

Munkásőrök egységgyűlése

Pénteken a Semmelweis Orvostudományi Egyetem székházában tartotta egységgyűlését a budapesti IX. kerületi Jurinovics Miklós munkásőrség. Az eseményen részt vett és felszólalt *Czinege Lajos,* a Minisztertanács elnökhelyettese, aki tájékoztatót adott a párt és a népgazdaság előtt álló feladatokról. Az egységgyűlésen *Herczeg Ferenc* egységparancsnok jelentette, hogyan készülnek a ferencvárosi munkásőrök az MSZMP XIII. kongresszusára, a felszabadulás 40. évfordulójára. A gyűlésen *Barta Gyula,* a munkásőrség országos parancsnokának helyettese adta át az országos parancsnok elismerő plakettjét és névreszóló köszönő levelét a Budapesti Húsipari Vállalat és a *Fegyver- és Gázkészülékgyár* munkáskollektívájának, illetve a 20 és 25 éve szolgáló munkásőrök feleségeinek. *(MTI)*

Mentőműholdak

Eddig már mintegy 350 emberéletet sikerült megmenteni annak a mentőműholdrendszernek a segítségével, amelyet a Szovjetunió és az Egyesült Államok együttműködésével létesítettek. *A műholdak rögzítik a bajba jutott hajók, repülőgépek segélykérő jelzéseit,* azokat a földi állomásokhoz továbbítják, a szerencsétlenség színhelyének pontos megjelölésével.

Az Egyesült Államok korábban csökkenteni akarta részvételét a mentőműholdak rendszerében, de a múlt év őszén módosította korábbi álláspontját, és mégis aláírta az együttműködés további fejlesztéséről szóló megállapodást. Jelenleg *három szovjet,* és mindössze *egy amerikai* mesterséges hold látja el a feladatokat.

Sertésbőr — tálcán

Szabad lenne, kellene, mégsem nyúzzák – Cipőipari csalogató

A magyar bőripar szinte tálcán kínálja a sertésbőrt a felhasználóknak. Általában gyanakvásra ad okot, ha valamit túlontúl ajánlgatnak. Pedig nem gyenge minőségű áruról van szó, sőt. Viszont tény: a bőripar megpróbálja menteni a menthetőt, még mielőtt arra ébredne, hogy ott áll felesleges kapacitással. Ennyi az önvédelem, ám van ennek — lehetne — népgazdasági haszna, amennyiben sikerül az egyre drágább marhabőr cipők alapanyagát olcsóbbra felcserélni.

— Magyarországon mindenki bőrcipőben jár — mondja *Gödönyi Ottó*, az Ipari Minisztérium főmunkatársa. S van ebben a megállapításban némi feddés, bár nem tudom, ki gondolkodik el azon, hogy *miért is van ez így.* Talán nem a vásárló tehet arról, hogy nyáron nem vászoncipőben, s a hétköznapok többségében nem sportcipőben jön, megy. Valószínűleg ebben nem megcsontosodott szokások, hanem a kínálat a ludas. S hogy még ezen belül is a marhabőr az uralkodó — erről aztán *végképp nem tehetnek a vevők*, csak lassan hatszor is meggondolják, vegyenek-e cipőt, csizmát? Mert az utóbbi az átlagkeresetűek egyhavi jövedelmének *a felébe* kerül.

Hiánycikk lesz

. S mi van az olcsóbb sertésbőrrel? Van olyan konfekcionáló, aki azt mondja: azt viseltük a háború idején, ázott-fázott is a lábunk épp eleget. Ha a marhabőr-cipők — a használati utasítások szerint — mérsékelten vízállók, akkor milyen a sertésbőr?

Igaz, azóta nagyot fordult a világ, s jobbnál jobb eljárásokat találtak ki. Például a szitaszerű sertésbőrnél olyat, ami összeránt ja, eltünteti a szőr szúrta lyukakat. Persze, vízálló bőr *nem létezik*, csak műbőrben, de vannak víztaszító bevonatok, amelyek *csökkentik* az átázás lehetőségét. Tehát manapság egészen más anyaggal kell számolni, mint pár évvel ezelőtt. Az ipar kitett magáért; a gyártmányfejlesztéssel látványos eredményeket produkált. Amivel sikerült elérni, hogy a sertésbőr már-már utánozza a marhabőr jellegét, kellemes, puha fogású. De *jóval olcsóbb.*

Egy négyzetméter marhabőrhöz 6,5 kiló nyersbőrre van szükség, amelynek kilója jelenleg *két* dollár. Ugyanez sertésbőrnél egészen más. Egy négyzetméter nyersanyagtartalma mindössze egyharmada a marhabőrnek. S ebből is, abból is körülbelül öt pár cipő lesz, igaz, sertésbőrből valamivel nehezebb dolgozni, ügyesebben kell szabni a kisebb darabokat.

Van még egyéb is, ami a sertésbőr mellett szól. Az UNIDO előrejelzése szerint pár éven belül *a marhabőr hiánycikk lesz*, az Amerikai Egyesült Államok máris sertésbőr-tanácsot hozott létre. S ha a jóslat valóra válik, a marhanyersbőr kilónkénti ára elérheti a három, majd több dollárt.

Olcsóbb!

— Könnyű kiszámolni, ez ötven százalékos drágulást jelent — mondja *Dömötör László*, a Simontornyai Bőrgyár kereskedelmi főosztályvezetője. — Amennyivel többért vesszük a nyersbőrt, annyival magasabb áron adjuk el a kész bőrt a konfekcióiparnak. A három magyar bőrgyár alapvetően a hazai feldolgozókkal számolhat, mert a közvetlen exportunk sem a marha-, sem a sertésbőrben *nem jelentős.* Csakhogy egy ponton túl a nyersanyag-áremeléseket alig lehet érvényesíteni, ettől itthon, s külföldön egyaránt fő a fejünk...

S ahogy hallom, *Szekeres Istvántól*, a Pécsi Bőrgyár igazgatójától, máris érezhetők a problémák. A magyarok a nyersbőr jelentős részét *importálják*, így aztán korántsem mindegy, hogy a piacon megjelent Kína, mint nagy felvásárló, s jelenlétével felhajtotta az árakat. Ugyanakkor a távol-keletiek *olcsón kínálják* a késztemékeket, hiszen azon a tájon igencsak keveset fizetnek a munkásoknak, a rezsiköltségek is jóval alacsonyabbak. Ezt a kettős szorítást *nehéz elviselni.*

Tehát nem véletlenül tekintgetnek *a magyarok a magyarokra.* Nem véletlenül került sor a sertésbőr-bemutatóra ezen a héten, ami nagyszerűen reprezentálja a gyártmányfejlesztési eredményeket. A pillekönnyű velúrbőr 400 színben gyártható, a fedett, festett bőrök és a zsugorítottak egyre inkább közelítenek a marhabőr jellegéhez. Íme a kedvcsináló kínálat, azzal a nem titkolt céllal, *hátha becsalogatható ide a cipőipar!*

Hogy miért pont a cipőiparra vetett szemet a bőripar? Mert a magyar bőripar *évente 3,2 millió négyzetméter sertésbőrt termel*, s ebből a hazai piacon mindössze 1 millió négyzetméter kél el, amiből kesztyű, bőrruha, cipőbélés s munkásvédelmi holmi lesz. Ha a felosztást nézzük bizony nem „nagy karéj" a cipőiparé, csupán egytized. S eme kicsi hányadból alapvetően *cipőbélés* készül, cipő alig. Tehát ezen szeretnének most fordítani.

Az ideológia kész. Ha tovább drágul a marhanyersbőr — márpedig így lesz —, akkor egyre kevésbé lesz megfizethető a cipő. (A jelenlegi viszonyok között sem dicsekedhetünk a cipőfelhasználás mértékével: évente a magyar állampolgárokra fejenként alig több mint két pár lábbeli jut, s ebben az átlagban benne van a papucstól a csizmáig minden. S ha tovább emelkednek a cipőárak, nyilván még inkább visszaesik a vásárlás. Majd ki-ki még jobban megkíméli e drága holmit, gondozza, ápolja, javíttatja, újra sarkaltatja, talpaltatja.) Ettől a korántsem biztató perspektívától persze mindenkinek borsódzik a háta. Kinek adja el akkor a magyar bőrgyártó a marhabőrt? *Mi lesz a felszabadult kapacitással?* S ha elúszik a nyereség, miből fizetik a dolgozókat, s miből fejlesztenek? Ez a rémálom, ha kicsit másként is, de fenyegeti a konfekcióipart, a kereskedelmet, s nem utolsósorban a vevőt.

Van megoldás

Persze, kínálkozik a megoldás: a marhafelsőbőrt helyettesítsék a körülbelül fele annyiba kerülő, de minőségileg *kifogástalan* sertésbőrrel, s akkor a cipők ára sem szökik az égbe, sőt 2—25 százalékkal *olcsóbbak* is lehetnének a jelenleginél...

Ez tulajdonképpen csábos ajánlat, s különösen hasznos volna a népgazdaságnak, ha ebben a húsipar is partner lenne. Az idén 7,5 millió sertést vágnak le, de csak 2,5 millió darab bőr fejtését ígérik. Szaknyelven szólva: *alacsony a nyúzási arány*, az ötvenszázalékos már optimális lenne. De ezt a bőrgyártók egyelőre nem tudják elérni, pedig ösztönzésként az utóbbi években 55 százalékkal megemelték a felvásárlási árat. 1980-ban 1 kiló sertésbőrért 28 forintot fizettek, most 44 forintot. Ettől többet már a bőrgyártók sem tudnak ígérni (így is drágább a bőr, mint a hús), mert akkor a minimális hasznuk elvész. De a húsipar ez idáig *nem törte magát*, minek, hiszen náluk semmilyen melléktermék *nem vész el.* Egy biztos, ehhez le kellene mondani a *forrázásos, pörköléses eljárásról, más technológiára lenne szükség.* S ezt csak úgy, a bőripar kedvéért *nem teszik meg.* Miért is tennék, hiszen fejtőgépet kellene vásárolni és szakembereket keríteni. Hirtelenjében lényeges változásra nem lehet számítani, pedig *sok millió dollár forog a kockán.*

Mindenesetre elgondolkodtató, hogy azon a találkozón, amit a három bőrgyár szervezett a hús- és cipőiparosok részére, *egyetlenegy* hozzászólás sem volt.

Cseszák Gyöngyi

Fék és kedvezmény...

A módosított módosítások

A gazdaságirányítás korszerűsítése *nem kötődik* rögzített dátumhoz — hallottuk az illetékesektől a változások kommentálásakor a múlt évben. S hogy mennyire nem, annak igazolását adták az azóta megjelent, a rendeletekhez kapcsolódó *végrehajtási utasítások*, határozatok.

Mint arról a gazdaságirányítási rendszer korszerűsítését ismertető sorozatunkban már írtunk, 1985-től kezdve a vállalatoknál marad az amortizáció teljes része. Ám december elsején a Magyar Közlönyben ennek (látszólag) ellentmondó 1054/1984. (XII. 1.) számú Mt. határozat látott napvilágot. E szerint ugyanis az értékcsökkenési leírás *teljes visszatartásából* származó forrásnövekmény feléből a gazdálkodók a beruházási, illetve forgóalap megelőlegezési hiteltartozásuk utolsó részleteit kötelesek kifizetni — lejárattól függetlenül. Úgy tűnik, ezek a parragrafusok mintegy visszavonják a novemberi rendelet adta lehetőséget. A Magyar Nemzeti Bankban elmondták, *nem váratlan, előre nem tervezett intézkedésről* van szó. Az előzetes számításokból kiderült, hogy az amortizáció visszamaradó része túlságosan megnöveli a vállalatok vásárlóerejét, amit a lassan élénkülő beruházási piac *nem viselne el.* Ezért kellett ily módon *fékezni* a vásárlóerő kiáramlását 1985-ben.

A soronkívüli törlesztés *eddig nem volt ismeretlen* a magyar hitelszférában. Az MNB előírhatta — amennyiben egy vállalatnak a vártnál jobban alakult a pénzügyi helyzete, most ugyanezt teszi egy felső szintű határozat.

Az időzítés mindenképpen az utólagos beavatkozás látszatát kelti, hiszen *célszerűbb lett volna az alaprendelet közzétételekor valamilyen módon utalni erre a szigorításra.* Még akkor is, ha köztudott, hogy a magyar vállalatoknak *csaknem a fele* gazdálkodik mindenfajta hitel nélkül. Viszont a többieket érzékenyen érinti az 1054-es rendelet: az éves hiteltörlesztésnek mintegy 10 százalékát kell pluszként megfizetniük.

Ugyanígy *utólag* látott napvilágot egy másik utasítás: a november 5-i ÁBMH rendelet a központi bérszabályozásba sorolt vállalatoknak 5 százalék erejéig adott lehetőséget az adómentes béremelésre. December 19-én, a rendelet kiegészítésekén egy újabb közlemény viszont azt hozta tudomásunkra, hogy az idén ennél 0,5—2 százalékkal nagyobb adómentes keresetnövekménnyel számolhatnak a szén- és uránbányászatban, a villamosenergia-, a sütő- és a tésztaiparban, a MÁV-nál, a városi, illetve a községi tömegközelekedésben és a Magyar Postánál. Az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatalban kapott tájékoztatás szerint nem utólagos módosításról van szó, hanem megtervezett *kedvezményről*, amit a szakszervezetekkel történő megállapodás után hozhattak nyilvánosságra. A tárgyalásokra viszont az éves terv összeállításáig várni kellett, vagyis *előbb* jelentek meg a jogszabályok, s csak később a jóváhagyott kiegészítés.

Mindkét „utólagos" intézkedéssel kapcsolatban igaz: a vállalatoknak legkésőbb november végéig össze kellett állítaniuk saját terveiket, és a rendelkezések jó néhány cégnél *több tízmillió forintos eltérést* okozhatnak. Az új szabályzó rendszer sikere viszont a pontos vállalati tervezéstől is függ...

— lakatos —

Téli olajár

Átmeneti drágulás

Az elmúlt napokban Európára törő fagy gazdasági hatásai között az egyik legfontosabb az lehet, hogy *hirtelen fordulatot* idézhet elő az olajpiacokon. Az OPEC decemberben tartott hosszú miniszteri konferenciája még abban a környezetben folytatta munkáját, hogy az északi féltekén szokatlanul enyhe tél köszöntött be. A hideg hónapok ennek következtében nem emelték jelentősen a nyersolaj iránti keresletet. A szabadpiaci olajárak szeptember óta hordónként a legtöbb fajtánál többször tíz dollárcentet csökkentek — a nigériai könnyűolaj esetében ez a mérséklődés egy dolláros volt. Bár november közepe óta a piacok — Rotterdam és Houston a két legfontosabb — áremelkedést regisztráltak, azok mértéke egy téli hónapban egyáltalán nem volt feltűnő.

Az OPEC ugyan már 1984 októberében úgy döntött, hogy globális napi kitermelési plafonját a korábbi 17,5 millió hordós értékről 16 millió hordóra szállítja le, a tagok fegyelmezetlensége és csábító anyagi érdeke következtében a ténylegesen felszínre hozott olajmennyiség a kvótát naponta 1,0—1,5 millió hordóval meghaladta. Számítások szerint a termelési kvóta fegyelmezett betartása esetén a kereslet mintegy napi 1,5 millió hordóval meghaladta volna az OPEC-kínálatot és így a döntés az olajpiacra stabilizáló lehetett volna. Ténylegesen a vásárlók továbbra is uralhatták a piacot, az árcsökkenés a szabadpiacon az októberi döntés ellenére *folytatódott.* A felhasználói készletek *11 éve nem voltak ilyen alacsony szinten.*

Január első teljes hetének elején a hirtelen hidegebbre fordult időjárás nyomán egy nap alatt mintegy 20 centet drágult az északi tengeri olaj.

A jelek szerint a nagy olajcégek *kiváró* taktikáját még két tényező magyarázza. Először is az OPEC decemberben *nem tudott* végleges és minden tagja által elfogadott megállapodást kidolgozni a könnyű és nehéz olajok közötti árkülönbözetekre. A szervezet jelenlegi árstruktúrája szerint a „legkönnyebb" és a „legnehezebb" fajta között 4,50 dolláros különbség van. Hagyományosan ezt az indokolta, hogy a könnyűolajból több értékes terméket — például benzint — lehetett finomítani, miközben a nehézolajból sok fűtőolaj keletkezett. A szabadpiacokon azonban a különbség a két fajta szélső értékének piaci megítélése között mindössze 2—3 dollár, tükrözve azt az újabban elterjedt finomítási technikát, mely *nehézolajból is lehetővé teszi* értékes termékek kinyerését.

Figyelemre méltó, hogy a hideg időszak akkor idézhette fel az olajpiac megbolydulásának veszélyét, amikor a felhasználói készletek erőteljesen *csökkentek.* 1984 januárjában még 385 millió tonnát, 87 napnak megfelelő fogyasztást tettek ki, októberre ez 352 millió tonnára ment vissza, míg 1985 elején a készletek *340 millió tonnát* (71 napi fogyasztást) tettek csupán ki. A fogyasztók súlya így a piaci fejlemények befolyásolásakor *ma kisebb*, mint az 1983. évi árcsökkenési hullám idején. Világosan kell azonban azt is látni, hogy a hideg tél és az alacsony készletek nagy valószínűséggel *csak átmenetileg tudják az olajpiacot megingatni, az áremelkedési hullámot előidézni.*

Végeredményben tehát a hideg időjárás elhúzódása következtében fennáll ugyan a veszélye annak, hogy az olajárak ismét emelkedni kezdenek, a szezonális tényezők azonban valószínűleg nem változtathatják meg a keresletkínálati trendeket. A második olajárrobbanás után bevezetett energiatakarékossági intézkedések hatását, az újonnan belépett kutak többlettermelésének követ kezményeit a rendkívüli hideg nem tudja „elfagyasztani".

Gonda György—Szentgáli Péter

Új vevők a piacon

A tervezettnél nagyobb mennyiségű, összesen *580—600 ezer tonna árut értékesített a Terimpex* 1984-ben külföldön. Ez azonban csak részben ellensúlyozta a Közös Piac országaiban lecsökkent árakat, s ennek következtében a vállalat árbevétele valamelyest elmaradt az előirányzattól. Amint *Ránki László*, a Terimpex igazgatóhelyettese az MTI munkatársának elmondta: a piaci prognózisok ez évre sem jeleznek javulást, lényegében nem várható a külpiaci élelmiszerárak emelkedése, illetve az eladási lehetőségekben kedvező fordulat.

A vevőkör bővítésénél elsősorban az *arab*, illetve *afrikai* országok jöhetnek számításba. Már tavaly megindult az erőteljes piacfeltáró munka, amely eredményt is hozott. *Szaúd-Arábiába* például 20 ezer élőmarhát adtak el.

Védnökség

Megalakult pénteken a Nemzetközi Mérnökpedagógiai Társaság (IGIP) XIV. nemzetközi szimpozionjának védnöksége. Az ausztriai székhelyű társaság évente tartott hagyományos konferenciáját az idén augusztus 27—30. között rendezi meg Budapesten, első ízben szocialista országban. A szervezésben együttműködik a Budapesti Műszaki Egyetemmel, az Országos Oktatástechnikai Központtal, valamint az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával és az MTESZ-szel.

A Budapesti Műszaki Egyetemen tartott alakuló ülésen *Trautmann Rezső*, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, a tanácskozás fővédnöke méltatta a szimpozion jelentőségét a különböző társadalmi rendszerű országok szakembereinek kapcsolatában, a műszaki oktatás nemzetközi tapasztalatainak kicserélésében.

Iraki gazdasági tárgyalásaink

(Folytatás az 1. oldalról)

Tanács tagja, a miniszterelnök első helyettese. Marjai József találkozott *Szobhi Jaszin Hodeir* ipari és bányaügyi miniszterrel és más iraki vezető személyiségekkel.

A tárgyalásokon tájékoztatták egymást országaik helyzetéről, s áttekintették a kétoldalú gazdasági kapcsolatok alakulását. Megállapították, hogy a bizottság legutóbbi ülésszaka óta a magyar vállalatok eredményesen járultak hozzá az iraki gazdaságfejlesztési programok megvalósításához.

Iraki tartózkodása során a kormány elnökhelyettese találkozott a Kelet-Bagdad térségében dolgozó magyar munkásokkal és szakértőkkel. A Minisztertanács elnökhelyettesét a bagdadi repülőtéren Hasszan Ali búcsúztatta. Jelen volt *Pereszlényi Zoltán*, hazánk iraki nagykövete is.

Marjai József pénteken reggel hazaérkezett Budapestre.

(MTI)

Leállt a hajózás, zavarok a fűtéssel, megbénult autók

Támad a tél

Szokatlanul hideg időjárás köszöntött Európára és hazánkra a hét végén. Tegnap — megyei tudósítóinkkal is — készített körképünkben arra próbálunk választ adni, milyen következményekkel járt a több mint 10 fokos fagy.

Fővárosi Vízművek, Frommer Miklós igazgató:

— Az alacsony dunai vízállás és az alacsony hőmérséklet miatt *felére csökkent* a kutak vízadó képessége. A felszíni víztisztító művek üzembe helyezésével további kétszázezer köbméter vizet tudunk szolgáltatni. Sajnos, a vízfelszínen már kásássá áll össze a jég, ezért embereinkkel jégtörő lándzsákkal próbáljuk megtisztítani a szívónyílásokat. Nagyon gyakran hívnak bennünket szétfagyott csövek miatt is.

Fővárosi Távfűtőművek, Tar Csaba műszakvezető:

— Tömegesek a lakossági panaszok. A nagy hideg miatt a többlethőigényt *nem minden esetben* tudjuk kielégíteni. A rendszert esetenként gázüzemű olajfűtésre kell átállítani, s a váltás *több órát* is igényel. Az újpesti körzetben szombaton déltől az éjszakai órákig a fűtés nem érte el az előírásos szintet. Ugyanilyen gondok voltak Kelenföldön, Csepelen, Kispesten. A mínusz két fok — amennyivel a hőmérséklet mélyebbre süllyedt az előrejelzésnél — 12 százalékos plusz energiafelhasználást követelt.

Magyar Autóklub, segélyszolgálat, Matúz József diszpécser:

— A fővárosban mindössze hét sárga angyal áll rendelkezésünkre, viszont ezerszámra kapjuk a panaszokat. A gépkocsik indíthatatlanok, elfagytak stb. A külföldi, gázolajjal működő autók jártak a legrosszabbul. Nem vették figyelembe tulajdonosaik, hogy *a magyar gázolaj minősége nem azonos a nyugatival*, ehhez adalékanyagot is kellene venni. Nem vettek, a gépkocsik üzemanyagrendszerében kicsapódott a parafin, s az eldugult.

MAHART-ügyelet:

— Az erős jegesedés következtében a Duna teljes hajózható szakaszán a MAHART *megszüntette* a nagyobb hajók közlekedését. Vasárnap a jegesedés erőssége a folyó magyarországi szakaszán elérte a 25 százalékot. A jegesedés hétfőre virradóra elérheti az 50 százalékot is. Ez *veszélyezteti* a hajózás, az áruszállítás biztonságát. Az úton levő hajókat, úszályokat utasították, hogy *álljanak be* a legközelebbi telelőhelyre.

Országos árvíz- és belvízvédelmi ügyelet, Faller János ügyeletes:

— A Dunán kialakult jégzajlás miatt Bajánál *összevontuk* a jégtörő hajók egy részét, hogy szükség esetén a jugoszláv hajókkal együtt hozzákezdjenek a töréshez. Ugyanez a helyzet Tokajnál is, itt is hajók állnak készenlétben. A Balaton jege eléri már a 10—11 centis vastagságot.

Baleseti ambulancia, dr. Nagy Tivadar ügyeletvezető főorvos:

— Különleges esetünk *nem akadt*, mert nálunk szokványosnak számítanak ilyenkor a törések. A 180—190 eset többsége ez volt!

Borsod megye:

— Szombaton a kora esti órákban kezdődött a havazás és a megye jó néhány részén éjszaka *mínusz 17 fokig* hűlt le a levegő. A Hernád völgyében és a Bodrogközben vasárnap délután tíz alsórendű út *járhatatlan* volt.

Szabolcs-Szatmár megye:

Átlagosan 16—18 centiméter hóréteg fedi az utakat, szombaton a kora esti órákban a Nyíregyházához közeli Nyírteleken megszűnt az áramszolgáltatás. A község csak vasárnap délelőtt jutott áramhoz. Kálmánháza, valamint Nyíregyháza-Sóstón ugyancsak nem volt áram.

*

Persze a hidegnek nemcsak kellemetlen következményei voltak. Komáromból *Berde Mihály* arról tudósított, hogy Csákányospusztán megkezdődött az úttörőolimpia, s a gyerekek nagyon örültek az igazi télnek.

Légrády Eszter
Szluka Márton
Vanicsek Péter

*

A várható időjárás ma estig:

Eleinte borult idő lesz, sokfelé havazással. Jelentős hómennyiség délen és keleten valószínű. Erős, időnként viharos lesz a keleti, északkeleti szél, ami hófúvásokat okoz. Délután nyugaton fölszakadozik a felhőzet. Hideg marad az idő, a hőmérséklet csúcsértéke —5 és —10 fok között alakul.

Megkérdeztük

A turista zloty nem változott

Tudósítónktól.

Január elsején *leértékelték* a zlotyt a transzferábilis rubelhez és a dollárhoz képest — adta hírül a Lengyel Nemzeti Bank.

Ezentúl a zloty 6,9 százalékkal ér kevesebbet a transzferábilis rubelben történő elszámoláskor; 72 helyett 77 zlotyt kell fizetni egy transzferrubelért. A dollárhoz képest 9,3 százalékkal értékelték le a lengyel valutát; 126,24 helyett 138 zlotyba kerül.

Mint megtudtuk, a leértékelés *nem érinti* a magyar—lengyel kereskedelmet és turizmust, mert a lengyel valuta árfolyama *nem változott* az egyes szocialista országok nemzeti valutáihoz képest. Tehát a turistaforgalomban ugyanannyi forintért kaphatunk zlotyt, mint eddig. A kereskedelmi forgalomban pedig a zloty leértékelése nem változtatta meg a forint—transzferábilis rubel árfolyamát. Ugyanez vonatkozik a zloty dollárral szembeni leértékelésére is.

Hóban, fagyban

A tél és a Thorez

A Mátraaljai Szénbányák Thorez bányaüzemében vasárnap keményen küzdöttek a zord téllel. Az ország legnagyobb külszíni szénbányájában e pihenőnapon is dolgoztak, hogy zavartalanul elássák fűtőanyaggal a szomszédos Gagarin hőerőművet. A nagy hideg ellenére egy percig sem szünetelt a termelés a szénmezőn; a bányászok e napon is eleget tettek feladataiknak.

(MTI)

Emelkedő tendencia

Az ÁFB kötvényárfolyamai

1985. január 9-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás %-ban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege mFt	Árfolyam érték %-ában Vétel*	Eladás	Változás az előző héthez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	40	bizományba	100,0	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 16.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,0	111,0	+0,5
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	108,5	110,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,0	108,0	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	104,5	106,5	+0,5
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105,5	107,5	—
KONZUM Ker. V.	11	IX. 30.	1991.	30	103,5	105,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	100,5	102,5	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	100,5	102,5	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	100,0	102,0	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	100,0	102,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	100,0	102,0	—
CENTRUM Áruházak V.	11	XII. 15.	1991.	50	99,0	101,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,5	104,5	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,5	102,5	+0,5
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	100,0	102,0	—
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	79	83—89,0	85—91,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89.	32	90—100,0	92—102,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Egy hét a világgazdaságban

Újabb dollárrekord

Az új esztendő első napjai a valutapiacokon ismét a dollár további erősödésének a jegyében teltek el. Az elmúlt héten az amerikai valuta árfolyama több vezető nyugati fizetőeszközéhez képest évtizedes rekordot döntött meg. A dollár „magasrarepülését" pénzügyi körök egyértelműen az amerikai gazdaságba vetett bizalom jeleként értékelik, s az elkövetkező hetekben a „zöldhasú" további erősödésére lehet számítani. Az elmúlt hét második felében egy dollár 3,16 nyugatnémet márkával, 9,69 francia frankkal, 2,61 svájci frankkal, 22,27 osztrák schillinggel és 1,14 (!) angol fonttal volt egyenlő. Tovább zuhan az aranyár, egy uncia aranyat Londonban 302 dolláros árfolyamon jegyeztek. (Aranypiaci szakértők véleménye szerint nem kizárt, hogy az év közepén egy uncia arany 220—250 dollárral lesz egyenlő.)

A múlt héten a világgazdasági érdeklődés középpontjában az olaj árának alakulása állt azt követően, hogy december utolsó napjaiban az OPEC — a várakozásokkal ellentétben — *nem szállította le* a „fekete arany" hordónkénti alapárát. Noha a piaci kereslet-kínálati viszonyok az árcsökkentés mellett szólnak az OPEC miniszteri értekezlete *megerősítette* a korábbi *29 dolláros alapárat* és a tagországok részére megállapított napi 16 millió hordónyi kitermelési plafont. Az alapár érintetlenül hagyása mellett viszont valamelyest emelkedett a közepes- és nehézolajok ára, *a könnyűolajoké pedig negyed dollárral csökkent.* Az ideiglenes megállapodáshoz — amelyet néhány héten belül felülvizsgálnak — még átmeneti időszakra sem csatlakozott Nigéria és Algéria.

OPEC — erőlködés

A szervezet öttagú testületet állított fel az ár- és kitermelési előírások betartásának ellenőrzésére, az „OPEC-rendőrség" azonban nem rendelkezik semmiféle szankcióeszközökkel. A 13 országot tömörítő szervezet fennmaradása ugyan *nem került veszélybe*, de az OPEC *ma már csak árnyéka korábbi önmagának.* Elég itt csak arra utalni, hogy míg tíz esztendővel ezelőtt a világ olajtermelésének több mint fele származott a tagországok kútjaiból, ma ez az arány alig haladja meg a 30 százalékot. Időközben ugyanis komoly piaci tényezővé vált *a brit, a norvég és a mexikói* olaj. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy az angol font — amely ma már olajvalutának számít — gyengélkedése nem kismértékben a lanyha olajkereslet következménye.

A szabadpiacon tovább tart az olaj árának lemorzsolódása: jelenleg a rotterdami szabadipaci árak alacsonyabbak a hivatalos OPEC-árnál. Ugyanez jellemzi az amerikai olajpiacot; a hét közepén februári szállításra kötött olajügyletek 25,90—26,45 dollár/hordó áron születtek.

NSZK: kitűnő export

Az elmúlt héten az Egyesült Államokban bejelentették, hogy *újra szabályozzák a személyi számítógépek exportjának rendjét* a szocialista országokba. Hírek szerint *lényegesen könnyítik* ezeknek a berendezéseknek a kivitelét az érintett államokba, hiszen olyan technológiák exportjáról van szó, amelyek már ismertek és alkalmazottak a szocialista országokban. Az embargólista viszont továbbra is *szigorúan tiltja a legmodernebb technikát* és technológiát hordozó termékek, illetve eljárások értékesítését a szocialista országok irányába. A szocialista államokba irányuló export ellenőrzését hivatott COCOM-bizottság legutoljára 1984-ben viszgálta felül a tilalmi listát, s a korszerű — esetleg katonai célokra is felhasználható — berendezések, eljárások exportját tovább szigorította.

Az amerikai döntés lényegében nem hoz változást az eddigi gyakorlatban, amely jócskán visz politikai elemeket a nemzetközi kereskedelembe. Ezzel éppen szemben áll a szocialista országok gyakorlata, amely a kölcsönös előnyökön alapuló, politikai és egyéb gátló tényezőktől mentes nemzetközi gazdasági kapcsolatokért száll síkra.

S végül egy érdekes adat Magyarország első számú tőkés kereskedelmi partnerének, az NSZK-nak tavalyi külgazdasági mérlegéről. A nyugatnémet statisztikai hivatal adatai szerint *az NSZK tavaly elérte történelmének legnagyobb külkereskedelmi mérlegtöbbletét.* 1984-ben a kivitel 55 milliárd márkával haladta meg a behozatalt. Ez azt bizonyítja, hogy az exportorientált nyugatnémet gazdaság (a bruttó társadalmi termék több mint egyharmada a külpiacon realizálódik) sikeresen „vette" a tavalyi esztendőt, termékei továbbra is keresettek a világpiacon. A versenyképesség növelése pedig elsősorban a beruházások bővülése, a termelés hatékonysága emelkedésének eredménye. Az előrejelzések szerint idén is folytatódik a nyugatnémet exportboom, amely az ország gazdasági növekedésének motorja.

Gonda György — Szentgáli Péter

MI, HOL OLCSÓBB?

Kabát, sapka, ing

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN többek között az alábbi árengedményes cikkeket lehet kapni: női pulóvert 359 forint helyett 279-ért, férfipizsamát 330 helyett 259-ért és gyermekpulóvert 225 helyett 169-ért. Vásárolható még tallértál 98 forint helyett 78-ért, műanyag centrifugatál 40 forint helyett 32-ért, kádtöltő csaptelep pedig 595 forint helyett 469-ért. A kristálycsillár árát 5820 forintról 4990-re mérsékelték. Ezenkívül még számos áruféleséget kedvezményesen kínálnak, amíg a készlet tart.

AZ ALKALMI ÁRUHÁZAK és divatáru-szaküzletek férfi flanellingeket ajánlanak különböző színekben és méretekben 182 forintos reklámáron — amíg a készlet tart. Legnagyobb választék a Mártírok útja 31. és a József krt. 36. szám alatti boltokban található.

A KELET-PESTI VENDÉGLÁTÓ VÁLLALAT minden vasárnap és ünnepnap 12 és 15 óra között 30 százalék, illetve a gyermekmenü árából 40 százalék engedményt ad az étlapon feltüntetett árakból az alábbi éttermekben: Kulacs (VII., Osvát u. 11.), Dózsa (VII., Landler J. u. 44.), Harmat (X., Kőrösi Csoma S. út 47.), Liget (XVII., Hősök tere 1.), valamint a Körúti söröző (VII., József krt 85.). Ezenkívül minden szombaton — egész nap — 20 százalék engedményt adnak a Jó Étvágyat vendéglőben (VII., Thököly út 20.), a Mátra étteremben (VIII., Horváth Mihály tér 1.) és a Rákóczi vendéglőben (VIII., Rákóczi út 55.). Aki hazaviszi ebédjét, vacsoráját, annak 20 százalék engedményt adnak a következő helyeken: Dózsa, Kulacs, Körúti söröző, Erzsébet étterem (VII., Lenin krt. 48.), Postakürt étterem (VII., Dob u. 7.), Lucullus étterem (VII., Lenin krt. 7.). A Harmat és a Kupa étteremben (X., Sirkert u. 3.) 30, a Családi Kör étteremben (VII., Sajó u. 2.) 15, és az Életet az Éveknek vendéglőben (VII., Akácfa u. 12.) pedig 10 százalék engedményt adnak szintén azoknak, akik hazaviszik az ételt.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZBAN minden kerékpár 30—40—50, minden kötöttsapka és -sál, valamint műszőrme sapka 40 százalékkal olcsóbban vásárolható. Ezenkívül 30—40 százalékos engedménnyel szőrmevásárt tartanak. Mindegyik tételnél a kiárusítás időtartama a készlettől függ.

A SZEGEDI NAGYÁRUHÁZ „Olcsóbban a szezonban" jelszóval január 14-től 19-ig 40 százalékos árengedménnyel a következőket kínálja vásárlóinak: kabát- és kosztümszöveteket, női ruha- és szoknyaanyagokat, női és férfi télikabátokat, műszőrme bundákat, női és gyermekcsizmákat, női és férfi felsőkötöttárukat, sapkákat, sálakat.

Széchényi Könyvtár

Félidőben a költözés

Még szűk három hónapnak kell elmúlnia és újra látogathatjuk az Országos Széchényi Könyvtárt. Az április elején a Várban megnyíló intézmény az ország második legnagyobb középületében kapott helyet. (Legnagyobb középületünk a Parlament.) Szilveszterkor épp félidejénél tartott a költözködés. Október elején kezdték a munkát — a tervezett július 1. helyett. Vagyis a költözködésre szánt kilenc hónap hatra rövidült.

Száz új státus

— A magyar könyvtártörténetben példátlan mozgatás sűrűjében vagyunk — mondja *dr. Havasi Zoltán* megbízott főigazató. — Maga a költözködés körülbelül húszmillió forintba kerül. Az apró nyomtatványokkal, kéziratokkal, könyvekkel együtt több mint hatmillió *könyvtári egységet* kell átszállítanunk, a FŐSPED kitűnő, válogatott és váltogatott gárdájával. A válogatott azt jelenti, hogy a legjobb embereiket küldik hozzánk, a váltogatott pedig, hogy egyik főspedesnek sem üzlet könyvet cipelni. A magánköltözködésből tudnak keresni. Váltják egymást, hogy mindegyikőjüknek egyenlő arányban jusson a Széchényi Könyvtár költöztetésének megtisztelő feladatából. Annak érdekében, hogy az új helyünkön működőképesek legyünk, már 1984 közepén száz új státust kaptunk. Ennek fele könyvtárosok felvételét tette lehetővé, másik fele a kisegítő személyzet létszámát gyarapította. A költségvetésünk százmillióról százegyvenmillióra növekedett.

— *A könyvtárosok köztudottan a legrosszabbul fizetett értelmiségiek közé tartoznak. Itt mi lesz?*

— Amikor új munkatársakat vettünk föl, akkor látszott igazán, hogy a már rég itt lévők fizetése alacsony. Bérkorrekciókra került sor az év végén. A pedagógusok fizetésemelése is érezteti elszívó hatását. Fel kell zárkóznunk, de sajnos ez évekig fog tartani.

Hívja a 143-794-et

— *Korlátozott olvasói szolgálattal működött a könyvtár. Nem vettek föl mindenkit. Ez hogyan fog változni?*

— Az olvasói férőhelyek száma százötven-százhetven volt, s hétszáz lesz. Mindenkit fogadunk. Egy összefüggő rendszert alkotó két nagy olvasói tér van az új helyen. Nincs merev választófal az általánosan tájékozódni akarók és a kutatók között. A szabadpolcon álló hatvan-hetvenezer kötet fogja orientálni az olvasókat. A hatalmas épületben bizonyos gyűjtemények, a könyvek egy része távol esik az olvasó asztalától. Egy *telelift* nevű NSZK-beli szerkezet fogja végezni a könyvek szállítását. A berendezés síneken futtat kocsikat, amelyek vízszintesen, függőlegesen egyaránt képesek haladni. A telelift behálózza az egész épületet. Távirányítással lehet a kocsikat az állomásokra eljuttatni és megállítani. Olvasóinkkal egyébként még a mostani viszonyok között is törődünk: *kutatók a 143-794-es telefonszámon kérhetik speciális, fontos igényeik kielégítését.*

Minden olvasója szerette a Széchényi Könyvtárt, ott, ahol volt. Közel esett az egyetemekhez, rádióhoz, a szerkesztőségekhez. Hangulatuk volt a termeknek, a múzeumi lépcsőnek... Sokan fognak nosztalgiával tekinteni majd ezekre a falakra. De nem kétséges, hogy az új épületbe is elmegy mindenki, akinek legnagyobb nemzeti könyvgyűjteményünk nélkülözhetetlen.

Z. M.

Cápa, Travolta, Hitchcock

Sikerfilmek 1985-ben

Noha elméleti eszközökkel meglehetősen nehéz feladat a filmsiker összetevőit meghatározni, a nemzetközi tapasztalatok alapján mégiscsak valószínűsíthető, hogy milyen világsikert aratott külföldi filmek számíthatnak magyarországi sikerre is: s minden különösebb bevezető nélkül elmondható, hogy 1985-ben igen nagy számmal kerülnek magyar mozikba ilyen produkciók. A filmátvétel kultúrpolitikai és gazdasági arányairól már többször írtunk, ezek lényegében az elmúlt időszakban sem változtak: ezúttal azokról a külföldről átvett filmekről szeretnénk hírt adni, amelyek — esztétikai értékeiktől függetlenül — *kasszasikernek igérkeznek* 1985-ben a magyar mozikban.

A sort talán egy régi „adósággal" érdemes kezdeni, a *Cápa* (Állkapcsok) című, már-már klasszikusnak számító horrorral, mely jó néhány évvel ezelőtt a környező szocialista országok mozilátogatóit is alaposan megriogatta: a magyarországi átvétel jogdíjviták miatt késett, de végre hozzánk is megérkezett a szellemes technikai megoldásokkal előállított műszörny. Rendezőjétől, *Steven Spielbergtől* még egy filmet láthatunk az idén: az *Eltűnt frigyláda* című munkája ugyancsak bemutatásra kerül.

Bud Spencer ifjú hívei nagydarab kedvencük három filmjét is láthatják majd: az *Aranyeső Luccában*, a *Bombajó boxoló* és a *Nyomás utána!* című produkciók az előzetes ismertetések szerint többé-kevésbé a jól bevált recept szerint szórakoztatják a közönséget.

Hosszabb szünet után újra láthatjuk a magyar mozikban az olasz *Adriano Celentanót* az *Őrült római vakáció* című vígjáték főszerepében. *Claudia Cardinale* játszik az *Öt arany* című produkcióban, míg az ugyancsak sikeresnek ígérkező *Házibuli* című film fiatal franciák kalandjairól szól. *Francois Truffaut* utolsó filmjében, a *Végre vasárnapban Jean-Louis Trintignant*-t és *Fanny Ardant*-t láthatjuk. Érdekesnek ígérkezik az Angliában élő, magyar származású *John Halas Éljen D'Artagnan* című zenés rajzfilmje.

Már a közeljövőben bemutatásra kerül a kétrészes *A város hercege* című film, *Sidney Lumet* rendezésében és a *Hair* Bergerének, *Treat Williamsnek* a főszereplésében. Az egykori „virággyerek" alakítója most a kábítószerüldöző rendőri csoport vezetőjét alakítja, aki a permanens korrupció révén iszonyú csapdába kerül. A *Maraton életre-halálra*, *Dustin Hoffman* főszereplésével, izgalmas bűnügyi történet, de a szokványos krimifordulatokon túl a Dél-Amerikába menekült náci háborús bűnösök világába és az amerikai titkosszolgálatok egymással vívott küzdelmeibe is betekintést enged.

Megérkezik az első *Travolta*-film is Magyarországra, az *Életben maradni* című zenés-táncos produkció. A „fajsúlyosabb" nevek között kell említeni *Milos Forman Ragtime* című kitűnő filmjét. S ami több, mint egyszerű jó hír, egyszerre három *Hitchcock*-film is bemutatásra kerül: a *Vertigo (Szédülés)* című*ben James Stuartot* és *Kim Novakot, a Hátsó ablakban Grace Kellyt* és *James Stuartot, Az ember, aki sokat tudott* című*ben* pedig ugyancsak *James Stuartot* és a hajdan oly ismert *Doris Dayt* láthatjuk.

A karate legendás hírű távolkeleti bajnokát, a rejtélyes körülmények között elhunyt *Bruce Lee-t A sárkány visszatér* című hongkongi filmben láthatjuk: s ugyancsak világsiker volt *A tűz háborúja* című „szöveg nélküli kalandfilm", mely szintén 85-ben kerül a magyar mozikba. Látványos produkciónak ígérkezik a *Vadlovak* című új-zélandi produkció is. A népszerű *Sivatagi show* folytatása *Az istenek a fejükre estek* címen kerül a magyar mozikba, s a gyártó országként ezúttal Botswana szerepel. S gyors váltással két egészen másféle film: *Bergman: Fanny és Alexander*, s *Wim Wenders: Párizs, Texas* című munkája ugyancsak bemutatásra kerül ebben az évben a hazai filmszínházakban.

A szocialista országokból érkező számos értékes produkció közül sikerfilmnek ígérkezik a *Kálmán Imre* életét feldolgozó, *Egy élet muzsikája* című, magyar—szovjet koprodukcióban készült operettfilm, a *Nősténytarkas kísérete* című, horrorihletésű lengyel film, s a Kínai Népköztársaságból érkező *A megtörhetetlen Vu-Tang* című karate (azaz pontosabban kung-fu) film, mely szakértők szerint jobb és izgalmasabb, mint a Hongkongban gyártott legtöbb „önvédelmi" kalandfilm. A *Lotjanu*-rendezte film *Anna Pavlova*, a híres balett-táncosnő életét dolgozta fel, látványosan és romantikusan. A MOKÉP tájékoztatása szerint 1985-ben egyébként több mint 170 külföldi filmet mutatnak be a hazai mozikban.

(hegyi)

Krimi-szabadegyetem

Bűnügyek a katedrán

Hogy kerül a csizma az asztalra? — kérdezhetnék sokan a Marczibányi téri Művelődési Központ legújabb programja hallatán. Krimi-szabadegyetem?! Hogy fér ez össze a közművelődéssel?

Legéndy Miklósné igazgató szerint egészen jól.

— A január 19-től nyolc héten át szombatonként fél 4-kor kezdődő sorozat minden bizonnyal sikerre számíthat, s amellett, hogy ismereteket ad, szórakoztat is. Mi mindenesetre örültünk az ötletnek.

Amelynek a gazdája *Szatmári Jenő István* újságíró.

— Régi vágyam a „karanténba zárt" műfajok szalonképessé tétele. Ezt próbáljuk meg most a krimivel. A közművelődési határozat kimondja, hogy a szórakoztatás része a kultúrának. Igaz, azt is, hogy ezt színvonalasan kell tenni. A sorozatnak kettős célja van: egyrészt a jobb magyar bűnügyi történetek bemutatása, másrészt ezek révén a krimikedvelő közönség megismertetése az igazi bűnüldöző munkával. Vagyis „suba alatt" voltaképpen népszerűsíteni is szeretnénk a nyomozószervek tevékenységét.

— *Milyen program várja az előbbiek fényében az érdeklődőket?*

— Olyan írókat hívtunk meg, mint *Kristóf Attila*, vagy *Gyürki Sarolta*, akik szépirodalmi, szociográfiai műveik mellett kirándulgatnak a krimi területére is. Rajtuk kívül vendégeink lesznek olyan nyomozó szakemberek, mint *Ádám Zsigmond* nyugalmazott, és *Dobos János* aktív rendőralezredes, valamint *Zombori Attila* rendőrszázados-újságíró. Mindnyájan jeleskednek az írásban is, hiszen például Zombori Attila írta meg a képrablás történetét. Tőlük a bűnüldözés, a rendőrségi munka s a rendőri újságírás hétköznapjairól hallhatunk egy s mást. A szabadegyetem programjából természetesen a film sem maradhat ki. Ezért a MOKÉP segítő közreműködésével minden alkalommal levetítünk egy-egy, zömében magyar krimit, az utóbbi 25 év termésének legjavából. A sorozatot a legaktuálisabb *„vendéggel"*, Lindával kezdjük. Január 19-én *Görbe Nóra* és a tévéfilm rendezője, *Gát György* lesznek a beszélgető partnerek.

— *Vajon elég vonzerőt gyakorolnak-e a közönségre a Simeon—Chandler—Christie színvonalhoz bizony nem nagyon felnövő krimik?*

— Szerintem ma már léteznek jó magyar bűnügyi regények is. Egy nyolc előadásra szóló bérlet ára 150 forint, egy alkalomra pedig 20 forint a belépő. A külföldi krimik elemzését irodalomtörténészektől várhatnánk, a krimi lélektanáról pedig pszichológus beszélhetne. Ez azonban talán egy második sorozat része lehet. Most olyan szakembereket válogattunk, akik népszerűek és esetleges műhelytitkokat árulnak el.

A szakembereket a krimi-szabadegyetem „katedrájáról" írók és rendőrök képviselik. A másik oldal, a bűnözőké, valószínűleg nem véletlenül *hiányzik*. Lehet, hogy ők a „diákok" körében foglalnak majd helyet? No, persze, csak ha éppen szabadlábon lesznek egy szabadegyetemre...

(palugyai)

Hősök és áldozatok

Új emlékmű

A közeljövőben állítják fel a fasizmus elleni harc hőseinek és a fasizmus áldozatainak emlékművét Budapesten, a befejezés előtt álló kongresszusi központ közvetlen környezetében. Az emlékmű építészeti része már elkészült, kivitelezője az Alfa Építőipari Szolgáltató Kereskedelmi Szakcsoport volt, s a gipszminta alapján a Képzőművészeti Kivitelező Vállalatnál most öntik a szoboralakot.

Az emlékmű két alkotója *Somogyi József* Kossuth-díjas szobrászművész és *Finta József* állami díjas építész. A szobor egy könnyező fiatal nő három és fél méter magas, bronzból készült figurája, amely egyik kezében gyertyát, a másikban barkaágat tart. Az emlékműre bronz betűs felirat kerül: *„Emlékezésül a fasizmus elleni harc hőseire és a fasizmus áldozataira."*

(MTI)

A fotó és a jog

A napokban kerül a Fővárosi Fotó Vállalat szaküzleteibe, illetve műtermeibe *dr. Lukácsi Tamásnak* a fotózás valamennyi jogi összefüggéséről felvilágosító kötete. A szabad-e nudista strandon fényképezni?, avagy fotós jogi kérdések címmel közreadott kötetben az amatőr és hivatásos fényképészek egyebek mellett olvashatnak a fényképészeti alkotások szerzői jogáról, a fotózás és a személyiség jogainak összefüggéséről, s a fotóberendezések vételével, illetve a kölcsönzésükkel kapcsolatos szavatossági jogokról. A kötet a Műszaki Könyvkiadó gondozásában jelent meg.

(MTI)

Rádiójegyzet

Ki volt Jávor Pál(né)?

Sejtették-e Jávor Pál rajongói, hogy imádott bálványuk civilben mintaférj? Ilyesmit valószínűleg nem szellőztettek a korabeli pletykalapok. Föl is hördült volna a vezető színészeknek minden botránytól megbocsátó úri közönség, ha az első számú férfikedvencről kiderül: nem sokat törődik az érte hevülő hölgyszívekkel. A postásbódítóan illatozó autogramkérő levelekre hitvese válaszolt, aki megtévesztően tudta utánozni az aláírását. Ő maga — eltekintve egy-két magányos, cigányzenés kiruccanástól — józan, otthonülő életet élt. Lelkiismeretes szereptanuló volt, sokat olvasott, kikapcsolódásképp pedig öreg nadrágba, pulóverbe bújva kertészkedett.

Mindezt *Jávor Pálné Landesmann Olga* árulta el *Rapcsányi Lászlónak* egy interjúban, amelyet a *Régen találkoztunk* című sorozat keretében hallhattunk a Kossuth rádióban. A nyolcvanegy éves özvegy huszonöt esztendővel férje halála után már nem kavarta föl a parfümös levélkék egykori feladóinak kedélyét azzal, hogy ezüstlakodalmat is megért házasságuk intim és közérdekű epizódjait a nyilvánosság elé tárta.

Tartozott ezzel Jávor Pál jellegtelen sztármítoszba kövült emlékének. Kevesen tudják, milyen bátran szállt szembe a harmincas-negyvenes évek ünnepelt színpadi és filmszínésze a mind barbárabb formát öltő nácizmussal a háború idején. A zsidó származású kollégák emberi jogait korlátozó rendelkezéseket a maga módján bojkottálta: saját zsebből segélyezte nem foglalkoztatott pályatársait. „Vegyes" házasságát a nyilasok erőszakos „agitálására" sem volt hajlandó megtagadni. Ezért, s következetes baloldali magatartásáért Sopronkőhidára, majd Németországba hurcolták, ahonnan a felszabadulás után bizakodva, színészi újjászületése reményében, de már a végzetessé fajuló kórral együtt élve tért haza.

Talán ha akkor nevéhez, tehetségéhez méltó szerepet kínálnak föl neki a Nemzeti Színházban, ahová a fogságból úgy vágyakozott, nem kényszerül sikeres, de fárasztó külföldi turnékra, nem ragad kinn tizenegy évig Amerikában, s mindez hamarabb bekerül a köztudatba. Távollétében azonban feledés borult nehéz időkben tanúsított tisztességére, politikai helytállására.

Az újabb emlékezések, monográfiák szerzői nem győzik hangsúlyozni, mennyivel több volt Jávor Pál, az ember és a színész egyaránt a népszerűséget hozó filmek szívtipró, mutatós-mulatós dzsentrifigurájánál. Az emlékrevízióra szoruló színész legközelebbi hozzátartozója, a mellette jóban-rosszban kitartó, s azóta is a férje emlékének élő feleség ugyanezt a tényt támasztotta alá.

Kár, hogy a magas kort megélt, rendkívül friss észjárású, idegenben élő özvegynek csak negyedszázad elteltével sikerült újra találkoznia Rapcsányi Lászlóval. A magnetofonra mondott, budapesti folytatást ígérő emlékezést ugyanis — amelyből nemcsak azt tudhattuk meg, ki volt Jávor Pál, hanem azt is, milyen nagyszerű társa volt az asszony — a riporter megrendítő hírrel zárta: beszélgetőpartnere nem sokkal a felvétel után Bécsben *elhunyt*. Mintha csak azért élt volna eddig, hogy megtegye ezt az utolsó, minden megítélésbeli homályt eloszlató vallomást.

Jávor Pálnét január 9-én délben a Farkasréti temetőben helyezik örök nyugalomra, a férje mellé.

Valachi Anna

Egy hét a világgazdaságban

Kelet–nyugati kereskedelem

Televíziós sorozathoz hasonló rendszerességgel, hetenként köszöntenek be a mini dollárkrízisek. Az izgalom mindig valamilyen eseményhez kötődik. Ez alkalommal az amerikai elnök beiktatási beszédében csak sejtetett, a hét elejére közzétett statisztikai adatokhoz: 1984-ben *az amerikai gazdaság,* reálértékben számolva *6,8 százalékkal bővült.* Ezzel azonos ütemet 1951 óta nem regisztráltak. A devizapiacok persze az USA-valuta felértékelésével reagáltak. Az izgalom azonban átmenetinek bizonyult, hiszen az öt vezető tőkés ország pénzügyminiszterei az elmúlt héten közleményben tudatták: közös erővel, koordinált piaci intervenciókkal törekszenek a *reális* dollárárfolyamra. Tény, hogy ez alkalommal az erős dollár időtartama nem érte el a tőzsdei nyitvatartását.

Az elmúlt héten fontos események zajlottak a kelet—nyugati kereskedelemben. A nyolcvanas évek elején megsokasodtak azok a vélemények, amelyek az eltérő társadalmi rendszerű országok közötti gazdasági kapcsolatok kilátásait meglehetősen pesszimistán ítélték meg. Úgy tűnik, ezek az elemzések figyelmen kívül hagyták, hogy *Nyugat-Európa* számára *alapvető fontosságú* a „szomszédságában" fekvő, javuló fizetőképességű és a világ ipari termelésének több mint *negyedét* jelentő piac.

NSZK szállítások

A soron következő ötéves tervek véglegesítése előtt természetesen megszaporodnak azok a gazdasági tárgyalások, amelyek célja, hogy egy-egy kiemelt programban, beruházásban részt vehessenek a fejlett tőkés országok szállítói is. Erős ez a törekvés, annak ellenére, hogy a jelek szerint 1986—90 között a szocialista országokban feltehetően kevesebb lesz a nagyberuházás.

A kelet—nyugati kereskedelem mintegy 60 százaléka a Szovjetunióval bonyolódik. A fejlett tőkés országok közül az NSZK-é a legnagyobb forgalom a világkereskedelem e kategóriájában. Érthető figyelem kísérte tehát az elmúlt héten a gazdasági vegyes bizottság Bonnban megtartott ülésszakát. A kapcsolatok jelentőségét mutatja a nyugatnémet fél számára, hogy míg a kétoldalú kereskedelemben a hetvenes években 12,6 milliárd márkás *aktívumot* ért el az NSZK, addig a nyolcvanas években csaknem *7 milliárd márkás szovjet többlet* halmozódott fel. Nyilvánvaló tehát az a nyugatnémet törekvés, hogy az 1986—90 közötti időszakban a gépek és berendezések exportjának növekedésével próbálják a mérleget kiegyensúlyozni. A jelentések szerint mintegy 18 milliárd márkát érő üzleti lehetőséget tárgyaltak meg előzetesen.

Elvileg ilyen mértékben számíthatna a nyugatnémet ipar nagyberuházásokban és kooperációkban való részvételre. Szó van olaj- és gázkitermelésről, acélipari és vegyipari létesítményekről, kis és középüzemekről. Szovjet részről hangsúlyozták, hogy a kereskedelem fejlődésének növekedését akadályozza a technológia kivitelének *adminisztratív korlátozása.*

Nagy üzletek

Az elmúlt héten *a szovjet—osztrák gazdasági kapcsolatokban* is jelentős eseményre került sor. A VÖEST cég írt alá 10 milliárd schilling értékű megállapodást arról, hogy a radiálabroncsok drótszövetét gyártó üzemet szállít a belorussziai Zslobinba. Az osztrák vállalat már nem ismeretlen ezen a vidéken, korábban acélművet épített itt, az újabb megrendelésről pedig az elvi megállapodás *Sinowatz* kancellár novemberi látogatásakor született. Ausztria számára is fontosak a kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok: a félkész- és késztermékek aránya a szocialista országok felé irányuló kivitelben magasabb, mint az összforgalomban, és tetemes hasznot húznak az osztrák cégek a „tranzitkereskedelemből" is.

Január végén Moszkvában szerződést írtak alá egy *olasz céggel* három cipőgyár kulcsrakész szállításáról. A létesítmények 1987 első negyedében kezdenek termelni. A megrendelés jelzi: a Szovjetunió mind nagyobb jelentőséget tulajdonít annak, hogy a lakosságot *korszerű és divatos fogyasztási cikkekkel* lássák el. Bár a megrendelést éles versenyben sikerült elnyernie az olasz cégnek, a győzelem nem véletlen. A nyertes vállalat ugyanis már húsz éve jelen van a szovjet piacon.

Gonda György — Szentgáli Péter

Joan Collins, macskaeledel és desodor

Videoklip — költészet

Humoros reklámfilmek bemutatója

Cannes-ban nemcsak a világ játékfilmrendezői mérik össze évenként tudásukat, hanem a reklámfilmesek is. Bár, reklámfilmet igen ritkán exportálnak, hiszen a termék nélkül nincs értelme vetíteni vagy sugározni, mégsem érdektelen áttekinteni a világ legjobbjait e tekintetben sem. Pontosan megfigyelhetők ugyanis, hogy melyek a gazdasági életben előretörő országok, termékcsoportok, preferált társadalmi célok, zenei, öltözködési divatok. A hazai reklámosoknak pedig egyenesen „kötelező lecke" évente elmenni a Magyar Kereskedelmi Kamarába és derülni a fél-kétperces videókon.

Igen, derülni, mert ezeknek a mestermunkáknak az egyik legfontosabb eszköze a *humor,* amellyel magukhoz, illetve a termékhez, a szolgáltatáshoz kapcsolhatják a nézőt. Igaz, a poén visszalőhet — tizedszerre nézve a legjobb vicc is unalmas — mégis, ezek sokkal rokonszenvesebbek, mint ha tudálékoskodó vagy felszólító stílusúak — „ezt vegye, azt csinálja" — lennének.

Sztárok széttrancsírozva

„Ma két részre lehetne osztani az emberiséget — van aki személyi számítógépet használ — van aki *Apple-t.*" A világ leghíresebb számítógépgyára a reklámban is profi. Miközben a nyughatatlan menedzser még késő este is dolgozik az Applegépen, lábánál várja kutyája, mert azért „adni kell" az amerikai életformának, no meg, a hű kutyaszemek mindig hatásosak. Az amerikai cégek a nagy filmekből és a popzenéből kiköl csönzik a legnagyobb sztárokat — már ha van annyi pénzük... És *a Pepsi Colának* úgy látszik van, nagyon akar győzni az üdítőitalversenyben, mert *Michael Jackson* ezúttal a Pepsiről énekel és *E. T.* űrhajója is csupán ezért az édes léért száll le a Földre tankolni. Az olasz Campari cég sem kaphatta meg olcsón az amerikai Dinasztia tévésorozatból *Joan Collinst* egy epizódszerepre. (Óriási az ötlet: egy úr megkínál három japánt a Camparival, de közben véletlenül a saját poharában levő italt a hölgyre önti. A japánok azt hiszik, ez valami helyi szokás, és ők is rögtön ráöntik Joanra az italt.) És persze, hódítanak a régi nagyok — *Humphrey Bogart, John Wayne és James Cagney* — filmjeikből széttrancsírozva.

Nosztalgia és minidráma

Sosem felejtjük el, hogy Ön választhat — akár az egész nyugati fogyasztói piacra jellemző lehet a *British Caledonian* repülőtársaság szlogenje. Ennek jegyében hirdetnek vécéillatosítót, gyümölcskocsonyát, macskaeledelt, bankot, újságot és salátaolajat. Az 1930 darab, Cannesba benevezett reklámfilm között magyar is volt, *Sas István* Desodor című alkotása, amely jól illeszkedik a hatvanas évekre nosztalgiával gondoló divathullámba. Nemzeti díjat kapott.

Kevesebb a líra, mint eddig — drágult az idő és természetesen nemcsak a hirdetéssugárzás, hanem a gyártás másodpercei is. (Voltaképp pontatlanság is filmekről beszélni, hiszen az egyperces minidrámák és vígjátékok jelentős része elektronikus úgynevezett videóklip volt.) De nemcsak a sör- és az üdítőitalgyártók hirdetnek, hanem a környezetvédők is, akik féltik a kihalófélben levő állatokat, és lelövik (!) a valódi szőrmét hordó nőket — ezt érdemlitek! — jelszóval. Kevés az alkoholt és a cigarettát reklámozó film — hiába, egyre több országban tilos az élvezeti cikkek népszerűsítése. Nálunk sem ártana bemutatni azt a francia reklámfilmet, amelynek mondanivalója: *az ittas vezetés megöli a barátokat és így a barátságot.* Van aztán, amit lehetetlen volna nálunk gúnykacaj nélkül lejátszani, mint például a *Telefonálj inkább!* című angol filmecskét, amely a telefon hallatlan előnyeire utal. Furcsa volt egymás után nézni az *amerikai mormon egyházat* reklámozó, majd a vizeletet visszatartó fehérneműt dicsőítő filmet — dehát talán így következnek egymás után (vagy egy tévéjátékba belevágva) az amerikai programban is.

Jobb, mint az újság?

Amint az érezhető a gazdasági életben is, kitűnően tartják magukat a *japánok.* Filmjeikben ügyesen építenek a nemzeti hagyományokra, és azért sem mondatják angol anyanyelvűvel a szöveget, marad a furcsa japán kiejtés. Kétségbeesetten próbálja visszaszerezni elvesztett népszerűségét a farmernadrág, pedig a *New Man* cég például ezzel a szlogennel hirdeti élénk színű nadrágjait: „Az élet túl rövid ahhoz, hogy szürke legyen." „Hirdetés a reklámoknak, az is kéne még" — énekli egy dalában Zorán Sztevanovity. Most már ezt is feltalálták. A legutolsó filmek egyike a *tévéreklám* előnyeit ecsetelte az újsághirdetéssel szemben!

Elek Lenke

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényes 1985. január 2[illegible].

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	Árfolyam a névérték százalékában ELADÁS	Változás az előző hétfőhöz képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	+0,5
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	+0,5
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	+0,5
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	105,5	107,5	+0,5
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105,5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	103,5	105,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	101,5	103,5	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,0	103,0	+0,5
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	100,5	102,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	100,0	102,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	100,0	102,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	99,5	101,5	—
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	100,0	102,0	—
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	99,5	101,5	+0,5
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	99,0	101,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,0	104,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	99,5	101,5	—
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	79	82—88,0	84—90,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Mától

Képmagnó kölcsönzés

Egyre népszerűbbek az elektronikus szórakoztató eszközök; mind többen szeretnének hozzájutni például képmagnóhoz, kamerához, műsoros kazettákhoz.

Aki mégis ismerkedni akar a videozással, mától kölcsönözhet lejátszó készülékeket az Iparcikk Kölcsönző és Szolgáltató Vállalat (az X) új, Radnóti Miklós utcai üzletében. A vállalat valamivel több mint 200 VHS-rendszerű import képmagnót vásárolt.

A videozás a kölcsönzött készülékkel sem olcsó mulatság — naponta 600, illetve hetenként 2400 forint —, de *lehetőség van arra, hogy háromévi részletfizetéssel megvegyék a képmagnót a kölcsönzők.* Aki ugyanis hároméves szerződést köt a vállalattal és havi 2900 forint bérleti díjat fizet, három év után automatikusan megkapja a gépet.

Kazetták kölcsönzésével az X nem foglalkozik, ezek a MOKÉP Majakovszkij utcai Videotéka üzletében bérelhetők.

(MTI)

Több szén Visontáról

A Mátraaljai Szénbányák Thorez bányaüzemében vasárnap is teljes ütemben folyt a széntermelés. Az eső nehezítette a munkát, ráadásul a nyugati bányában elszakadt az egyik szállítószalag, amelyet több órás munkával állítottak helyre. A déli órákban készültek el a javítással, és utána folytatódott a termelés.

A kellemetlen idő és megnövekedett karbantartási munkák ellenére vasárnap is zavartalanul ellátták a Gagarin Hőerőművet. A legutóbbi huszonnégy órában ugyanis több mint *huszonegyezer tonna* szenet termeltek Visontán.

(MTI)

MI, HOL OLCSÓBB?

Féktárcsa, irhakabát, kerámia

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN január 29-től Duka vegyestüzelésű kazán 11 900 forint helyett 9600-ért, betűzár 980 helyett 780-ért és három darabos almakazetta 160 helyett 128-ért vásárolható. A Mikro 106 S típusú pillanatforrasztó árát 960 forintról 768-ra, a komplett Lada féktárcsáét 835-ről 668-ra, a mosdó csaptelepét 1390-ről 1090-re, az Alu-szuez szifonét pedig 197-ről 158-ra mérsékelték. Az Azur metlahi darabját most 3,80 helyett 2,50-ért árusítják; ezen kívül férfi pantallót és ágynemű garnitúrát kínálják kedvezményesen — az előbbit 750 forint helyett 525-ért, az utóbbit pedig 478 helyett 335-ért, amíg a készlet tart.

AZ ALKALMI áruházakban és szaküzletekben férfi irhakabátot 15 700 forint helyett 9990-ért, férfi anorákot 942 helyett 700-ért, gyermek anorákot 500 helyett 350-ért, valamint bébi anorákot 395 helyett 250-ért lehet kapni. Női csizma, bőr felsőrésszel most 350 forintért kapható 640 helyett, illetve férfi-, női bélelt bőrkesztyűt 194 forinttól 300 forintig vásárolhatnak az érdeklődők. Mindegyik tételnél a kiárusítás időtartama a készlettől függ.

A CENTRUM COMPACK raktáráruház olcsó ruházati osztályán törülközők kaphatók reklámáron, amíg a készlet tart. Az 50×50-es méretű 33,20-ért, a 76×150-es 190-ért, a 60×130-as 67,50-ért, a 62×130-as 83,50-től 85,50-ig, a 76×130-as 108-tól 118-ig — mindenféle színben és mintával.

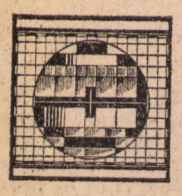
A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkeket lehet vásárolni 20 százalékkal olcsóbban: a Csepel Áruházban hanglemezeket, műsoros kazettákat, a Kálvin téri Áruházban pedig kis elektromos készülékeket, csaptelepeket (tőkés import kivételével). A Corvin Áruház kerámia tárgyakat, a kőbányai Centrum kismama nadrágokat, a Lottó Áruház ágyneműgarnitúrákat kínál a vásárlóknak. A budai Lottó Áruház hanglemezeket, műsoros kazettákat — az utóbbit 20 forinttól 150-ig —, kézi szerszámokat 20 forinttól 540-ig (kivéve a tőkés importot) árusít. A Luxus Áruházban egyes belföldi női kötöttáruk, a Verseny Áruházban egyes belföldi férfi kötöttáruk és egyes férfi kabátok vásárolhatók. A Csillag Áruház egyes női ruhákat, egyes női kabátokat, a Textilház pedig egyes jersey- és szövet méterárukat ajánl a vásárlóknak. Az újpesti Centrum Áruházban komolyzenei hanglemezeket 50 forinttól 210 forintig, az Óbudai Centrumban női nylonköpenyeket 235 forinttól 266-ig kínálnak. Az Otthon Áruház belföldi réz dísztárgyakat, kerékpárokat, filc padlószőnyeget méterenként 320, illetve 450 forintért árusít. A Divatcsarnokban női és bakfis ruhák, női hálóingek, az Üttörő Áruházban műanyag játékok, a Centrum Compack Raktáráruházban pedig fémdobozos aromás teák kaphatók kedvezményes áron.

A PIÉRT kijelölt szaküzleteiben 50 százalékos árengedménnyel művészeti fali-, asztali- és zsebnaptárakat nagy választékban árusít, ezen kívül a tapétaboltjában (V., Szalay u. 3.) ugyancsak 50 százalékkal olcsóbban tapétavásár van, amíg a készlet tart.

A Harmónia Kereskedelmi Vállalat kijelölt boltjaiban 30—40 százalékos kedvezménnyel különböző művészeti és ajándéktárgyakat árusítanak — amíg a készlet tart.

Tévénapló

Popera a popolónak

Magyar rockopera már volt (ha a tévében nem is, de filmen már igen), popopera még nem. *Popera* pedig még úgy sem. Most azonban a *popolo* (magyarul nép) élvezhette a *poperát* (magyarul először a tévében). Az élvezetre sok rossz előjel vetett árnyékot, mindenekelőtt a tévé műsoridő-csökkentése, melynek a darab kitűzött műsorideje esett áldozatul, aztán a mű rosszkori visszacsempészése a péntek esti műsorba (Vitray műsora után nem túl jó ómen műsorba kerülni), minek következtében a műsorújságból sem lehetett tájékozódni és így tovább.

Ám *ez az esemény volt a hét egyetlen magyar bemutatója* (kivéve *Kalmár Magda* és *Gerdesits Ferenc* számára, akiknek már volt egy ősbemutatójuk a Magyar Állami Operaházban) — s nem illik szó nélkül elmenni mellette. Még akkor sem, ha a kritikus kénytelen megállapítani: más, normális héten bizony nem erről a műsorról írt volna. Pedig az előzetes hírek jót ígértek. A tévé zenés színházának pénteki bemutatója egy *Hunyady Sándor*-novella (Az olasz vendéglő) adaptációja. Ennek alapján szedte versbe a szövegkönyvet *Baranyi Ferenc* (akiről köztudott, hogy olasz szakon végzett az egyetemen, s hogy meglehetős biztonsággal mozog a komoly zene és az opera világában), a zenét *Tamássy Zdenkó* szerezte (akiről viszont köztudott, hogy számos, apróbb szerzemény, dal, sanzon mellett rádiójátékok, filmek, operettek, tévéjátékok zenéjének alkotója). Mindez tehát azt ígérte, hogy a zenés színházi produkció kellemes szórakozás lesz nézőnek és kritikusnak egyaránt.

Legfeljebb az lehetett egy kicsit furcsa, hogy a tiszteletre méltó szerzők popoperának titulálják művüket; s még az sem tette volna gyanússá a dolgot, hogy a szerzők kissé túlvannak a popzene művelőinek átlagéletkorán, hiszen a popműfaj nem életkor, hanem azonosulás és hozzáértés kérdése. Az már azonban több mint gyanús volt, hogy a szerzők poperának nevezték újszülöttjüket. A végül is több-mint-gyanú akkor igazolódott, amikor — a mű befejeztekor legkésőbb — kiderült, hogy a zenének semmi néven nevezendő köze nem volt a popzenéhez (noha ebbe a műfajba elég szélesen karolva fér bele sok minden), még kevésbé a megverselt szövegnek, de legkevésbé az alapanyag-novellának. Szót sem érdemelne az egész, ha kiírás szerint minidaljátékot, egyfelvonásos operát, zenés maxiszkeccset, vagy akármi mást jelölnek a szerzők műfajként. Csak hát a leírt szó őszintesége kötelez. Mi több: őszinteségre kötelez. Ha egy tévéműsort úgy harangoznak be, hogy az társadalmi dráma, bizisten, senki sem fogja számonkérni rajta egy blődli műfaji értékeit; és fordítva. Ám e pillanatban a kritikus úgy véli, hogy kizárólag a szerzők iránti korábbi megbecsülése miatt nem látneki,' hogy egy popoperáról írt kritikával mondja el véleményét a látottakról. (Abba a vitába meg nem hajlandó belemenni, hogy van komoly zenei opera, meg könnyű zenei, tehát popopera.)

Láttunk tehát egy dalművet, melyben (főként) operai énekesek adtak elő olyan zenei műfajt, amely nem éppen a kortárs komoly zenei törekvések stílusát tükrözte; viszont zenei világa a mostanában (legyen ez az idő mondjuk húsz év) divatos könnyű és tánczenei stílusoktól is távol állt. Mihez állt akkor közel? Ahhoz az általános zenei felvágotthoz, amibe az operett, a daljáték, a musical hagyományosabban dallamos produkciói tartoznak több mint fél évszázada; a kritikus legnagyobb sajnálatára azonban egyetlen igazán fülbemászó dallamot, másnap is fütyülhető slágert nem lelt (bár hajlandó elismerni, hogy ez az ő csapnivaló ízlésének tudható be; hanem a zenei memóriájára büszke). Még az sem tagadható el, hogy itt-ott feltűnnek olaszos színek a zenei szövetben, bár nem megfelelő hangsúllyal. Baranyi Ferenc szövege jól volt énekelhető.

Az olasz vendéglő című produkció végül is a szereplőknek köszönhetően tudott megállni a lábán. A már említett Kalmár Magdán kívül *Moldován Stefánia*, *Szalma Ferenc*, s a kisebb szerepekben *Hantos Balázs*, *Mucsi Sándor*, *Forgács Gábor* és *Szolnoki Tibor tett* érte sokat. A prózai színész *Lesznek Tibor Gerdesits Ferenc* énekhangjára tátogott, ám úgy tűnt, hogy a többiek is playbackről voltak hallhatók. A rendezés, valamint a kameramunka abban az értelemben volt jó, hogy nem vétette észre magát (egy ilyen produkcióban régen rossz, ha arra figyelünk, hogy mit művészkedik össze a rendező és az operatőr); *Szirtes Tamás* és stábja hagyta a zenét, a szöveget, a játékot, a jelmezeket, a díszleteket, a kellékeket érvényesülni, hadd jusson el a popera a popolóhoz. Így hát eljutott.

Kenessei András

Rádiófigyelő

Virraszlók magazinja

Sejtelmesen huhogó szignállal köszönt ránk a sötétben elmélkedő bölcs madárról elkeresztelt rádióbeli Bagoly, a *Győrffy Miklós, Feuer András és Göczey Zsuzsa* szerkesztette „éjszakai érdekes magazin". Hallgatótábora — ha közvélemény-kutató magánszondám nem csal — elég népes, hiszen a megrögzött virrasztókon kívül alkalmi éjszakázók is szívesen ébren maradnak a műsor kedvéért — ha tudnak.

Nekem eddig, bevallom, a legvonzóbb programelőzetes dacára sem sikerült kivárnom az utolsó bagolyhuhogást; sőt néha már az első is ágyban talált. Pénteken ugyanis az esti kávézás sem ellensúlyozza bennem az egész heti, fölgyülemlett fáradtságot. Rendre lemaradok a többi „értelmiségi rétegműsorról" is, amelyekről a rádió sajátos logikájú szerkesztői úgy tartják: semmiképp sem kezdődhetnek tíz óra előtt. Mintha bizony a korábban fekvők több milliós táborának ártana az agymunka. Különben pedig *miből gondolják, hogy aki egész nap az intellektusát „használja", az estére is fitt marad?* Rejtély...

Akármivel indokolják is koncepciójukat, az tény, hogy a későn fekvők értelmes szórakoztatására vállalkozó magazinszerkesztők számos potenciális hallgatóról eleve *lemondtak*. Csak az kapja (az élményt), aki bírja (a virrasztást). Viszont magasabb a mércéjük, mint a többi kikapcsolódást ígérő műsoré: minden negyedik pénteken mélyenszántóan tartalmas, egyszersmind érdekes programmal kell előrukkolniuk, hogy a fáradékony és az igényes hallgatók egyaránt ásítozás nélkül fogadják az éjfélt.

Mivel nálam eddig — az őszinte érdeklődés ellenére — *mindig* az álom győzedelmeskedett, cselhez folyamodtam. Magnetofonra vettem a Bagoly legutóbbi adását, hogy másnap ellenőrizzem, hol lankadt este a figyelmem, s vajon kinek a „hibájából"?

Tanulságos volt kialudva, friss aggyal újrahallgatni a kétórás zenés összeállítást, amelyből a magam és a műsor gyengéire is ráismerhettem. Tulajdonképpen a maga nemében mindegyik téma izgalmas volt; a negyven év előtti viharsarki faluközösségekről szóló dokumentumcsokor azonban valahogy nem illett az intim hangvételű éjszakai műsortípusba. Talán ha csak a riporter beszéli el a felszabadulás utáni hónapok tudati zűrzavarára utaló furcsa történelmi tényeket a dobozi, a tótkomlósi és a dévaványai „köztársaságok" kevéssé ismert hétköznapjairól, s a falvak önjelölt elöljáróinak túlkapásairól — mindez jobban megragadhatott volna tudatunkban. A visszaemlékezők egyéni hanghordozásából, hadarásából körülményes volt kihámozni a lényeget. Délutáni adásban talán fölüdített volna ez a változat, most, a műsor elején máris elfárasztott.

Álmossági rohamom rögtön elmúlt, amikor *Kassák Lajos* özvegye arról panaszkodott a következő interjúban, hogy férje teljes hagyatékának *nincs helye a róla elnevezett óbudai múzeumban*. Igényét a Zichy-kastély nagytermére — ahol jelenleg, a relikviák tőszomszédságában ifjúsági táncesteket tartanak — azzal az „indokkal" utasítják vissza, hogy a formabontó Kassák képei nem illenek a barokk palotába. *Victor Vasarelynek* viszont fölajánlották ugyanazt a termet... Meghökkentő állítás; oknyomozó riporterek tollára illő téma. Remélhetőleg találkozunk még az üggyel, egy másik műsorban, s napfénynél is szemügyre vehetjük a fejleményeket.

Fölvillanyozó beszélgetésnek ígérkezett a Mozgó Világ egy éve kinevezett főszerkesztőjével készített interjú is, de mert a konszolidáció ritkán látványos, *P. Szűcs Julianna* nem tett szenzációs bejelentéseket — így hamar napirendre tértünk a téma fölött.

Azt hiszem, ekkor lendült alattomos támadásba a leteríteni vágyó álom. A különc amerikai milliomosra, akinek költséges szenvedélye az, hogy a londoni szimfonikusoknak eldirigálja *Mahler* II. szimfóniáját, még emlékszem. Aztán zenehullámok rémlenek, majd a férjem noszogatása: elköszönt a *Bagoly*, ideje ágyban folytatni az alvást.

Reggel, lehallgatva a kazettákat, pironkodva állapítottam meg: a műsor nagyszerű záróinterjúját önhibámból szalasztottam el. *Járai Judit* telefonbeszélgetése a palermói maffiabíróval kecses kis korona volt a komolykodó-pletykás Bagoly fején. Pergett a nyelve, akár a született olaszoké, s elbűvölően okos szemtelenséggel faggatta a vonal túlsó oldalán rokonszenves nyíltsággal válaszolgató, bátor törvény-emberét.

Szívesen kifecsegném a korán fekvők okulására, miért tehetetlen egyelőre az olasz kormány az országot behálózó bűnszövetkezettel szemben. De úgy érzem, *a nívós műsorokat a rádiónak kötelessége megismételni*. Lehet, hogy a nappali uhuzás sokakat megmosolyogtatna, de a műsor *információit* nem pótolhatja a többi hírforrás. *Legyen a Bagoly mindenkié!*

Valachi Anna

Osztrák tárlatok Budapesten

Akt itt, akt ott

Hogyan lett *Szepesi György* tárlatmegnyitó? Úgy, hogy a kiállító művész nem is olyan rég vízisíbajnok volt. A Dorottya utcában az osztrák *Bernd Svetnik* vendégeskedik jelenleg tucatnyi festményével, akinek meglehetősen kanyargós életútja vezetett végül is a művészethez. *Klagenfurtban született, szűkebb pátriája Karintia*. Előbb mestervizsgát tett gépészetből, aztán szakiskolában tanított, de érdekelni kezdte a kézi aranyozás, a szobrászat, a nyomdatechnika, hogy végül is (?) a festészetnél kössön ki... Immár egy évtizede szabadfoglalkozású művész, mellesleg sportrajongó és többek között ezzel magyarázható, hogy képei olyan gyűjtők tulajdonában vannak, mint *Edi Finger* (az osztrák rádió sportszerkesztője), vagy *Niki Lauda*. És innen adódik ismeretsége Szepesi Györggyel is.

A harmincas éveit taposó festő önmagát hazudtolná meg, ha valamit teljesen hagyományosan és szabályszerűen művelne. *Egy-két tájkép, csendélet akad ugyan elvetve a kiállításon de legkedvetlebb témája a női akt*. Érdekes, a realizmusból az absztrakcióba hajló formanyelvet dolgozott ki magának rövid időn belül. Talán ez magyarázza közérthetőségét és közönségsikerét is. Ami pedig a technikát illeti, az szintén vegyes: olajat, temperát, pasztellt, tust, krétát egyaránt kever a felületen, amelyet csak a közepén borít be több rétegben és a szélek felé teljesen üresen hagy. Így valamiféle mozgalmas képsík, izgalmas vizuális élmény áll össze a konkrét és absztrakt határán, a dolog egyéni ízét pedig tovább fokozza, hogy a festéket maga keveri ki, sőt, a gyönyörű, merített papírt is saját kezűleg állítja elő, százesztendős recept szerint, egy régesrégi műhelyben.

És hadd „nyugtázzuk" itt írásban is, hogy az ünnepélyes tárlatmegnyitón egyik képét ajándékba adta a *Művelődési Minisztériumnak*, azzal a további felajánlással, hogy egy később kijelölendő, fiatal magyar művészkollégát egy hónapra szívesen lát a műtermében, ahol erre az időre mindent szívesen a rendelkezésére bocsát ahhoz, hogy kedvére dolgozhasson és kellemes karintiai élményeket szerezzen.

Hasonlóan jó hangulatú kamaratárlat nyílt másnap a „tőszomszédságban": az *Atrium-Hyatt Széchenyi-szalonjában*. Itt egy másik autodidakta osztrák alkotó, a negyvenes *Dina Larot* állította ki — szintén női aktjait. Önéletrajzát két tömondatban „intézi el" katalógusában: polgári származású és neveltetésű, de *Oskar Kokoschka* művészetével való találkozása életre szóló élményt jelentett számára és ezért lépett végleg művészi pályára. Az ünnepélyes vernisszázson magyarul betanult mondatokkal üdvözölte népes közönségét (lánya, egyben legkedvesebb modellje volt az alkalmi „súgó"), és hamisítatlan művészi vehemenciával, valóságos kiselőadást rögtönzött arról, hogy nekünk, akik itt lakunk, és naponta látjuk, talán fogalmunk sincs arról, milyen gyönyörű a hóborította Várhegy, amikor mögötte vérvörösen bukik le a nap... (Ennek alighanem ihletett tájkép lesz a művészi következménye — nyugtázom magamban, majd fölteszek néhány „provokatív" kérdést):

— *Ön sokalakos olajképeket és egy-két figurás akvarelleket egyaránt kiállít, de mintha nem is ugyanaz a kéz festette volna őket. Őszintén bevallom, nekem inkább az utóbbiak tetszenek, amelyeken a kivitelezés könnyedsége és eleganciája mellett nagyra becsülöm érzelmi kitárulkozásának bátorságát... De én nyomát sem lelem Kokoschkának! Sokkal inkább Egon Schiele fojtott erotikája sugárzik a papírról, főleg a kettős női aktokról... És mondja meg őszintén: meg tud-e élni a képeiből?...*

— Ez utóbbival kezdeném a választ: nem is tartanám magamat művésznek, hogy ha a képeim nem tarthatnának el engem. Ami pedig Schielét illeti: igen, vállalom az összehasonlítást, amennyiben abból indulunk ki, hogy ő is egy tipikus bécsi művész... De mennyivel férfiasabban, mennyivel erőteljesebben formálták az ő női aktjai! Még a látszólagos közelség, hasonlóság mellett is én mindezt sokkal asszonyosabb eszközökkel közelítem meg. Az erotikára vonatkozólag boldogan vallhatom: szerencsére Bécs annyira szabadelvű város, az osztrák közönség annyira nyitott lelkületű, hogy nem kell különösebb bátorság az őszinteséghez. Végül pedig Kokoschka nekem inkább a döntő lökés volt, semmint a követendő példakép...

— *Viszontlására Budapesten, legközelebb talán már magyar táj ihlette képekkel is!*

Wagner István

Külföldi ösztöndíjasok

Diplomaták lesznek?

Hatszázhúsz érettségiző diák pályázott meg idén külföldi ösztöndíjat az európai szocialista országok egyetemeire. Ők voltak a tanév *első* felvételizői: pénteken fejezték be a szóbeli vizsgákat az ország tizenkét felsőfokú intézményében.

Mint a korábbi években, ezúttal is *műszaki* pályákra jelentkeztek legtöbben, ezt követték a *közgazdasági*, majd az *agrár* szakok, végül a *társadalomtudományok*.

Az idei tanév újdonsága: *orosz nyelv és irodalom* szakra is lehetett jelentkezni, így elvben harminccal többen kezdhetik a Szovjetunióban az egyetemi tanulmányaikat.

Hogy *valóban* hányan lesznek, az még nem dőlt el, a felvételin szerzett pontszámokat ugyanis összeadják — mint a hazai felvételiken is — a középiskolából hozott pontokkal, s ezt a most félévkor esedékes bizonyítvány jegyei is motiválhatják még. Az összegzés után is versenyben maradók még egy elbeszélgetésen vesznek részt, a boldogító igenről március közepén — tehát bőven az érettségi előtt — kapnak értesítést.

A kevésbé boldogító *elutasító* döntésről azonban — legalábbis a moszkvai nemzetközi kapcsolatok és újságíró szakra pályázók — már a múlt héten értesültek.

— Olyan volt, mint egy *ítélethirdetés* — magyarázták pénteken délelőtt a még versenyben levők az ELTE jogtudományi karán. — Felolvastak egy névsort, aztán közölték: akik a nevüket hallották, mehetnek haza. Nem is szóbelizhettek oroszból, mert az írásbelijük elégtelen lett. Iszonyúan sajnáltuk őket.

Nem az jutott eszükbe: előnybe kerültek, mert máris felére csökkent az esélyes pályázók tábora, hanem a *tapintatlanságon* ütköztek meg. S miután történetesen éppen *diplomatajelöltekről* van szó, én ezt feltétlenül a javukra írtam. Mert hitelesítette azt a néhány további mondatot, amiből kiderült, mi vonzotta *Nagy Balázst* (Bp., Ságvári Gimnázium) és *Szabó Máriát* (Nyíregyháza, Zrínyi Ilona Gimnázium) a diplomatapályára: nyelvérzéküket, nyelvtudásukat szeretnék arra *is* használni, hogy *valóban* megértsék egymást az emberek. Talán egy kicsit *segíthetnének*...

S ha mégse mennek Moszkvába? Szabó Mária a *jogi* karra jelentkezik, Nagy Balázs pedig az *orvosira* felvételizik.

Az édesanya, aki az aulában várta vizsgázó gyermekét, nem tudta eldönteni: a sikernek örülne jobban, vagy annak, ha mégis *itthon* járna egyetemre a lánya.

Nincs egyedül: a külföldi ösztöndíjakra pályázók több mint 70 százaléka *fiú*.

(medve)

Egy hét a világgazdaságban

A dollár folytatja

Az elmúlt héten ismét „idéghullám" söpört végig a nemzetközi pénzpiacokon, miután a dollár árfolyama a fontosabb nyugati valutákhoz képest újabb, már-már „menetrendszerű" rekordot állított föl. Legutoljára 13 esztendővel ezelőtt volt az amerikai valuta a nyugatnémet márkával szemben olyan erős, mint az elmúlt hét közepén. Ennek megfelelően gyengült a többi valuta árfolyama a dollárhoz képest. A hét második felében egy dollár 3,23 nyugatnémet márkával, 1,11 angol fonttal, 9,86 francia frankkal, 22,67 osztrák schillinggel és 2,74 svájci frankkal volt egyenlő. Az arany ára unciánként 303 dollár körül mozgott.

Az amerikai valuta elmúlt heti erősödését ugyanazok a tényezők magyarázzák, mint korábban. Ezek közül legfontosabb szerepet a kamatvárakozások játsszák. A washingtoni kongresszus elé hétfőn terjesztett költségvetés a következő pénzügyi évre 178 milliárd dolláros deficitet irányoz elő, amely ugyan alacsonyabb a jelenlegi 200 milliárdos hiánynál, de fedezésére az államnak továbbra is a pénzpiacokhoz kell fordulnia. A tartósan szilárd dollár egyúttal az import számottevő növekedését eredményezte és eredményezi, a külkereskedelmi mérleg tehát ugyancsak jelentős hiánnyal zárul. Mindez tehát azt jelenti, hogy — a hiányok fedezésére — nő az állam kereslete a dollár iránt, ez pedig egyértelmű a kamatok emelésével.

A dollár újabb erősödését a kamatok várható emelkedése, a „zöldhasú" iránti kereslet szakadatlan növekedése idézi elő.

Ebben a helyzetben az amerikai gazdaság és az ottani pénzpiac *igen nagy szívóhatást* gyakorol a befektetők pénzeire, akik szívesebben kamatoztatják (a szó szoros értelmében) dollárjaikat a tengerentúlon, s nem a kisebb jövedelmet hozó termelési beruházásokat választják. Kontinensünk nyugati felének kormányai már hosszabb ideje *nemtetszésüket* juttatják kifejezésre Washingtonnak, az erős dollár és a magas kamatszint átgyűrűző negatív hatásai miatt. Ismeretes, hogy az erős dollár és a magas kamatok lassítják a fellendülést és a beruházási ütemet az óceán innenső oldalán. Újabban előtérbe került a „dollárörület" egy másik vonatkozása is, amelyet sok közgazdász dollárcsapdának nevez.

Arról van szó, hogy a nagyobb jövedelem reményében Nyugat-Európából a beruházásra váró tőke mind nagyobb része vándorol át az Egyesült Államokba, s ez a folyamat tovább növeli kontinensünk nyugati felének technikai, technológiai lemaradását az USA-val szemben. Úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok számára a költségvetési és a kereskedelmi óriásdeficit „kifizetődik", hiszen a hiány korbácsolta magas kamatszínvonal saját műszaki és üzleti erősödését segíti. Sokan még azt az összefüggést is megkockáztatják, hogy az USA nagyon is tudatosan — gazdasági érdekeinek megfelelően — *irányítja a dollár árfolyamát:* az olajválságok idején alacsonyan tartotta valutája árfolyamát, most pedig szüntelenül erősíti azt. Az előbbi esetben így tompította — a vélekedések szerint — az olajárrobbanás kedvezőtlen hatásait gazdaságára, az utóbbiban pedig igyekszik versenyhelyzetét megszilárdítani. Még olyan áron is, hogy az erős dollár *importáradatot* indított meg az USA-ban.

Nyugat-Európában mind gyakoribbak az olyan hivatalos megnyilatkozások, amelyek a versenyhátrány ledolgozását, vagy csökkentését sürgetik, mégpedig közös erőfeszítéssel. Hosszas huzavona után például január végén indult be a Közös Piac úgynevezett ESPIRIT-programja, amely mintegy 10 milliárd dollárt irányoz elő öt évre a számítástechnika, az irodagépesítés, a távközlés és más „húzóágazatok" fejlesztésére. A program hangsúlyozott célja a „megkapaszkodás" az USA-val és Japánnal szemben.

Az erős dollár természetesen ellentétes hatást vált a nyersanyag-exportőr és -importőr államokra. A nyersanyag-exportőrök gondjait az is tetézi, hogy a legtöbb nyers- és alapanyag világpiaci ára huzamosabb ideje nyomott, s egyelőre nincs kilátás számottevőbb áremelkedésre. Ezzel szemben folyamatosan emelkednek a késztermékek árai. Úgy tűnik, *ismét az a 60-as évekre különösen jellemző irányzat kezd érvényesülni, amely szerint a világpiacon a minél magasabb feldolgozottsági fokon exportáló országok tehetnek relatív előnyre szert a nyersanyag-exportőrökkel szemben.* A jó minőségű, korszerű és kedvező árfekvésű késztermékeket szállító országoknak a jelek szerint a belátható jövőben nem kell cserearányaik romlásával számolniuk. Nem véletlen tehát, hogy a világ számos országában *gyorsított ütemű ipari rekonstrukciós programokat hajtanak végre,* s a termelési szerkezetet is a kevesebb élőmunkát, de nagy „szellemi tőkét" tartalmazó késztermékek irányába alakítják.

Gonda György — Szentgáli Péter

Tarjánban Grundigot szerelnek

Pult alól a pult fölé

Érthető, hogy pillanatok alatt, jobbára a pult alól fogyott el az az ötezer Grundig televízió, amely a múlt év végén került az üzletekbe. Korántsem roskadoznak ugyanis a színes televízióktól az üzletek polcai, a keresettebb típusok csak előjegyzésre kaphatók, ráadásul a Grundig adatlapja felettébb sokat ígérő, s a hazai televíziókat tekintve még a majdnem 40 ezer forintos ára is elfogadható.

Nincs mit csavargatni

Más kérdés, hogy aki a pult alól vásárol, nem sajátíthatja el az üzletben a „komputeres" hangolás fortélyait, így többnyire a bekapcsolás után azonnal szakembert kell hívnia már az állomás beállításához is. Mi tagadás, valóban meglepő, hogy a készüléken nincs mit csavargatni, egy gomb megnyomására mikroprocesszor keresi meg a „skálán" a következő állomást. A választékban száz lehetséges adó szerepel, s ezek közül harminc előre beprogramozható, amelyeket viszont — mint egy zsebkalkulátoron — a program számának bebillentyűzésével lehet kiválasztani. A mikroprocesszor egyébként a többi áramkör felett is őrködik, ha bármely elem elromlik, mielőtt a kis hibából nagy kár származna, önműködően kikapcsolja a készüléket.

Szokatlanok az új Grundig típus szolgáltatásai, de legalább ennyire azok az összeszerelésének körülményei is. A nyomtatott áramkörű kártyái ugyanis nem egy szuperautomatizált német üzemben, hanem Salgótarjánban, jóval szerényebb körülmények között, egy kultúrháztól bérelt helyiségben kerülnek a helyükre. S hogy miként, arról *Karlovits János,* a Ramovill igazgatója beszél:

— Amikor tavaly a Skála-Coop vállalkozót keresett a részegységekben vásárolt készülékek végszerelésére, illetve minőségi ellenőrzésére, a hazai tévégyártókat nem lelkesítette fel ez az üzlet. Ehhez túl kicsi volt az ötezer darabos tétel, mérsékelt a haszon, s túlzottan rövid a szállítási határidő.

— A *Ramovillnak* viszont immár öt éve partnere a Nógrád megyei Szolgáltatóipari Vállalat *Videotechnika* Leányvállalata. Igaz, hogy a mintegy 100 fős üzem elsősorban tévéátjátszó adókat állít elő, évi 12—15 millió forintos termelési értékéből a Ramovill-megrendelés eddig csak csekély részt képviselt. Elsősorban külföldről származó híradástechnikai berendezések, például a Junoszty tévé hazai átszerelésére adtunk korábban megbízatást, a készülékek beérkezésének megfelelően, meglehetősen bizonytalan ütemezéssel.

— A Grundig televízió összeszerelése tulajdonképpen kapóra jött a vállalatnak, hiszen a részegységek őszutói szállításakor már elkészültek az éves tervükkel, s így nem voltak kapacitás híján. Az új „profilhoz" csupán helyiségről kellett gondoskodniuk, ezt bérelték egy kultúrháztól, a Grundig pedig a minőségellenőrzéshez műszerrel és szakmai tanácsokkal is segített gyorsan beindítani a munkát. Így végül hetente 700 készüléket szereltek össze, de a részegységek beérkezése után 3—4 nappal már az üzletben voltak a televíziók. Erre az évre már két-háromszor ennyi Grundig-tévé összeállítását tervezzük, de hasonló üzletekről a szervizeinkkel is tárgyalunk, szó van például autórádió-magnó és fülhallgató összeszereléséről is.

— *Azaz, a Ramovill egy új üzletág kibontakoztatására készül?*

— Az összeszerelés természetesen csak melléktevékenységünk a javítás mellett. Az ilyen lökésszerű munkákat egyébként nehéz volna gazdaságosan végezni. Az effajta munkákra mégis szükségünk van, mert — lehet, hogy furcsán hangzik —, a televíziókészülékek számának növekedése ellenére, csökkent a javítási megbízásaink száma. Az országban 417 szervizben javítjuk, illetve vesszük fel a híradástechnikai berendezéseket. A szervizek 40 százaléka színes tévé javításával is foglalkozik, s ezek közül nem egy, 15—20 fős egység küzd megrendeléshiánnyal. Bár az országban mintegy 125 ezer színes tévé működik, az új típusokba szerelt korszerű, megbízható alkatrészek ritkábban kiáltanak szerelő után.

— *Visszatérve a Grundig tévékre, e munka révén aligha juthatnak nagy árbevételhez.*

— Az összeszerelés és a szigorú minőségellenőrzés az árból valóban csupán 800 forintot tesz ki. Ehhez járul még a szállításért készülékenként 150 forint. Arra azonban semmiképpen nem fizetünk rá, ha a szervizeinkben és alvállalkozóinknál dolgozó munkatársaink szaktudása a korszerű, nyugat-európai szintű készülékek alapos megismerésén csiszolódik.

Szigorú meó

— S még valami: a Ramovill végzi e készülékek garanciális javítását is, ezért az ár mintegy 5 százalékát kitevő garanciális költséghányad illeti meg a vállalatot. Hogy ez az összeg minél „tisztábban" megmaradjon, elemi érdekünk, hogy csak kifogástalan készülékek kerüljenek az üzletekbe. A Grundig tévék szigorú meóját, például 16 órás próbajárás is követi, így eddig még egyetlen készülék cseréjére sem kényszerültünk.

— *Kétségtelen előny, ha a szerelés-ellenőrzés utolsó fázisa és a javítás egy kézbe kerül. Sokan mégis vitatják, hogy gazdaságos-e új típussal gazdagítani a színes tévék választékát, e pillanatban a hiányt ugyanis nem a hazai gyártók szűk kapacitása, hanem a képcsőimport gondjai okozzák.*

— Ha lemondanánk erről az üzletről, attól még nem kerülne több képcső az országba. Ez a pár ezer készülék nemcsak új színfoltot a választékban, hanem emeli a boltokban kapható színes televíziók átlagos műszaki színvonalát — és ami még ennél is fontosabb, enyhíti a piaci feszültséget.

G. K. K.

Megkérdeztük...

Tisztességes?

A hazai személyi számítógép-piac új szereplőkkel bővült. Egyre-másra jelennek meg a hirdetések a *kölcsönadható* Commodore mini computerekről. Ez önmagában nem kelthetne különösebb érdeklődést, hiszen *a kölcsönzési díjak megfelelnek* a piacon szokásosnak; egy gép bérleti díja teljes felszereléssel *három évre 380—480 ezer forint.* Utána a bérlő 100 forintos névértékben „megvásárolhatja" a gépet. Az ajánlat, érthetően, kedvező a vállalatoknak, mivel a szabályok szerint költségként számolhatják el a gép bérletét.

De a maszek kereskedő sem jár rosszul; a Skálában, vagy éppen valamelyik bizományiban megvásárolja körülbelül 180 ezer forintért az egész készülékegységet, amit bérbead. Általában *előre kér egy évi bért* — legalábbis az általunk felhívott hirdetések föladói így nyilatkoztak.

Magyarán: az alaptőkét egy összegben megtérítteti, s utána *még két évig további 180—180 ezer forintot* vesznek ki a bérletből. Ez, akárhogy vesszük is, a *munka nélkül szerzett jövedelem* olyan fajtája, amit nehéz lehet barmivel indokolni.

A kérdést föltettük az Országos Anyag- és Árhivatalban és a Pénzügyminisztériumban is, de azt a választ kaptuk: az ilyen maszek bérletet is az általános jövedelemadó szerint kell adóztatni. Külön szabály erre nincs.

— os

MI HOL OLCSÓBB?

AZ ARANYPÓK szaküzleteiben február 16-ig 40 százalékos engedménnyel férfi kardigánok és mellények, különféle női (kisszériás) konfekciós termékek és a bőrdíszmű árukból egyes női retikülök várják a vásárlókat.

A SZIVÁRVÁNY boltjaiban kötöttáruk, fehérneműk, női konfekció kabátok, csizmák 30—40 százalékkal olcsóbban kaphatók.

A GT ÁRUHÁZBAN női, férfi sportruhákat, kordbársony pantallókat 30, egyes bőrdíszmű- és ajándéktárgyakat és egyes függönyöket, bútorszöveteket 30—40, valamint különféle méterárukat 40 százalékos mérsékléssel árusítanak.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ vegyes iparcikk osztályán Kadett kismotor 4990 forintért kapható 6450 helyett.

AZ EGRI CENTRUM ÁRUHÁZ február 11-től március 2-ig vas-műszaki és járművásárt rendez. Ajánlatai a következők: Riga moped 5700 forint helyett 3700 forintba kerül, Concert lemezjátszó 5500 helyett 4200-ba. MK 29 típusú magnó 2990 helyett 2290-ért, NC 430-as lemezjátszó 3700 helyett 2800-ért és Weekend kályha 1690 helyett 845 forintért kapható. Ezenkívül egyes, magyar kerékpárokat 20, illetve egyes szovjet kerékpárokat 30 százalékos engedménnyel árusítanak, amíg a készlet tart.

A SKÁLA-SZTRÁDÁBAN február 12-től egy hétig az alábbi cikkek kaphatók engedményes áron: gyíkbőr óraszíj 350 forint helyett 198-ért, robotgép 2490 helyett 1790-ért, kazetta 125 helyett 89-ért, Cirkel kávé pedig 235 helyett 125-ért. Az autóba való mini hi-fi árát 12 900 forintról 9670-re, a Zsiguli féktárcsáét 835-ről 668-ra és a 125-ös Polski elosztófedelét 55,50-ről 44-re mérsékelték. Sztráda tükör most 490 forintért kapható 700 helyett, Jardly kölni 150-ért 250 helyett és folyékony szappan 39-ért 55 helyett.

A RUHATISZTÍTÓ SZÖVETKEZET egyes felvevőhelyein ismét megkezdődött a tisztított, vegyes ruházati cikkek árusítása: II., Mártírok útja 12.; III., Pethe F. tér 1.; V., Kecskeméti u. 2.; V., Münnich F. u. 19.; VII., Rottenbiller u. 6/a.; VII., Majakovszkij u. 15.; XIII., Klapka u. 17—23.; XVI., Veres Péter u. 99.; XIX., Vörös Hadsereg u. 160.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben 1985. február 11-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző héthez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	105,5	107,5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105,5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	104,0	106,0	+0,5
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	101,5	103,5	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,0	103,0	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,0	103,0	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	101,0	103,0	+1
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	101,0	103,0	—
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,0	103,0	+1
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	100,0	102,0	—
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	100,0	102,0	—
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,0	104,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	100,5	102,5	+1
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	79	82—88,0	84—30,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101.0	—

• A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.

n. k. = nincs készlet

Rádiófigyelő

Egy babona trónfosztása

Fájdalom legfelső foka, szülés a neved. Nem véletlen, hogy az „életadó kín" kifejezés alapfogalommá lett gondolkodásunkban. Őseink évezredeken át úgy hitték: az asszonysors kikerülhetetlen velejárója a gyötrelmes vajúdás.

Merőben más a helyzet, mióta az orvosok rájöttek, hogy a szülés folyamatából sokféle módon kiiktató a fölöslegesnek bizonyult fájdalom. Nincs már létjogosultsága, de azért még sokan hangoztatják a vigasztaló szándékú babonát: ha nem szenvednék meg alaposan az emberteremtést, kevésbé örvendeznének csecsemőjüknek az anyák.

A valóságban egyre több kismama élne a fájdalom mentes szülés humánusabb lehetőségével, ha tehetné. Sajnos, az anyakímélő eljárások még nem terjedtek el széles körben; némelyikük csak kísérleti stádiumban van, a leghatásosabbakhoz pedig drága műszerek, speciális képzettségű orvosok kellenek. Szerencse dolga, kit hol érnek a szülőfájások; ha jól fölszerelt kórházban, klinikán fekszik, esélye van a kínmentes anyaságra. Ám a nők nagy többsége kényszerűségből még ma is a „hagyományos" módon, felfokozott izgalmi állapotban, fájdalomtól szűkölve hozza a világra várva várt gyermekét.

Nem mindegy a demográfiai apály veszélyeivel szembenéző társadalom számára, milyen élmények érik a szülőszobában az anyákat; sokuknak éppen az itt megízlelt kínok szegik kedvét az újabb gyermek vállalásától. Az ügy fontosságához képest mégis tűrhetetlenül csigatempójúnak látszanak e téren a változások. Vajon miért?

Az elmúlt héten két rádióműsor is megpróbált választ adni e nem szónokinak szánt kérdésre. A Napközben című, zenés délelőtti magazin csütörtökön a fájdalom nélküli szülés témáját tűzte fő napirendjére. *Ómolnár Miklós* szerkesztő-műsorvezető dicséretesen mindent elkövetett, hogy a közérdekűnek vélt kérdésekről ne csak a kuriózum szintjén essék szó, de azért élvezetes műsort produkáljon. Célját elérte: érdekesen informált a nagy nyilvánosság előtt nem régen még tabunak számító témáról. A stúdióba meghívott szülész-nőgyógyászok — a hallgatók levélben és telefonon föltett kérdéseire válaszolva — jó néhány téves elképzelést helyreigazítottak; a hipnózistól az epidurális eljárásig sokféle megkönnyített szülésmódról beszéltek, de általános bevezetésük legfőbb akadályaként többnyire csak anyagi okokat említettek.

Pedig szemléleti gátak is léteznek, méghozzá a szakmán belül. De ez már egy másik műsorból derült ki. *Kőváry Katalin* Fájdalommal szülöd gyermeked című dokumentum-összeállítása egy hajdan sikeres, de elfelejtett szülészeti eljárás újrafölfedezéséért szállt síkra. A rendezőnő, aki véletlenül tudta meg, hogy évekkel korábbi, fájdalom mentes szülései nem szerencsés alkati adottságának, hanem *dr. Jobbágy György* főorvos egyedülálló módszerének voltak köszönhetőek, harcba indult a sarlatánsággal vádolt orvos és méltatlanul mellőzött eljárása elismertetéséért.

Még idejében cselekedett, noha a Don Quijote szerepét megelégelt főorvos nyugdíjba vonulása után fölhagyott a szélmalomharccal, hogy megszerezze az orvostársadalom elismerését a szaklapokban ugyan nem publikált, ám annál meggyőzőbb gyakorlati eredményt produkáló szülésgyorsító, fájdalomcsökkentő eljárásának. Hiába igazolta őt a valóság, a módszer annyira ellentmondott a jelenleg szentesített gyakorlatnak, hogy kollégái eleve megkérdőjelezték az eretnek praxist.

A dokumentumműsorban szembesültek az ellenvélemények. Az évtizedek távolából élményszerű szülésükre emlékező anyák; az ügy érdekében minden követ — hiába — megmozgató volt főorvos és a módszer létjogosultságát látatlanban elvitató kollégák indulatgerjesztő, párhuzamos monológjai nyilvánvalóvá tették a hallgatók előtt, hogy Jobbágy doktort és a nyugdíjazása után újra fájdalmas szülésre kárhoztatott asszonyokat egyaránt méltatlanság érte.

A Rádiószínházban többször is műsorra tűzött — legutóbb vasárnap délután sugárzott — dokumentumműsor készítői méltán nyerték el a kritikusok 1984. évi díját. Valószínű azonban, hogy az alkotók a művészi trófeánál is jobban örülnek a gyakorlati eredménynek: Jobbágy doktor irányításával megkezdődtek az elméletileg eddig nem igazolt gyakorlati eljárás klinikai kísérletei. A „kuruzsló" végre, nagy számú „emberanyagon" is bebizonyíthatja módszere előnyeit.

Hogy mikor vezethetik be minden szülőotthonban, kórházban ezt a beruházást, külön személyzetet nem igénylő, üdvös hatású eljárást? Ez egyelőre rejtély. Elvégre a dolog nem égetően sürgős. Az újszülöttek a folyamatgyorsító, kínenyhítő injekció nélkül is világra jönnek; a fájdalom emlékét pedig elhomályosítja az anyaság tartós öröme... Lehetséges, hogy a trónfosztott babona tovább virul, inkognitóban?

Valachi Anna

TÉVÉJEGYZET

Hidak

A budapesti hidak vízberoskadtan, a főváros két részre szakítva, romokban. S akkor, negyvenöt nyarán, fölépült az ideiglenes faalkotmány, a „Manci-híd".

Tinédzser éveinek utóját koptató fiam csodálkozva nézi a képernyőt: Jé, ilyen is volt? És miért hívták Mancinak? A válasz egyszerű: Pest-Buda sokat kínlódott, népe rengeteget vesztett a háború, az ostrom alatt, ám humorérzékét hamar visszaszerezte. Amíg nincs Margit(-híd) megint, addig megteszi a Manci. Igaz, csenevészke, de — híd. Híd a vén Buda, s az ifjabb Pest között.

Kellenek ilyen hidak, gondolom, miközben a televízióban A velünk élő történelem című, hét részes sorozat első adását nézzük. Kellenek a hidak idősebbek és ifjabbak között, hogy jobban szót érthessünk a nyomunkba lépő generációval. A fiainkkal.

Bizonyosan nemcsak ez a szándéka a Berecz János és Radványi Dezső főszerkesztők, valamint Mátray Mihály rendező gondozásában elkészült, eredeti dokumentumokra épülő sorozatnak. Nyilvánvalóan azokhoz is kíván szólni, akik felnőtt fejjel érték meg a felszabadulást. Mégis, engedtessék meg, én annak szurkolok: értessék meg minél több fiatallal az elmúlt negyven év történelmének mozgató rugóit. A még a középiskolákban is papírízű, minden emberi tartalomtól „kifilézett" történelemoktatás mellett (vagy esetleg éppen azzal szemben) mutassák meg: nemcsak történelmi helyzetek vannak, bennük ott az ember is, nagyszerűségével és gyarlóságaival egyetemben.

Az első, Lesz magyar újjászületés... című rész, amely 1944 decemberétől az ideiglenes nemzetgyűlés és kormány debreceni megalakulásától lényegében a földreformig tekintette át a fölszabadult ország első lélegzetvételét, nos ez is adott már ízelítőt az alkotók szándékából: a dokumentumok tényszerűségével igyekeznek testközelbe hozni a kort azoknak is, akik, jól-rosszul, csak olvasmányaikból ismerik e nehéz éveket.

Hogy mindennek méginkább szükségét érzem, arra csupán szubjektív indokom van, talán nem is elég meggyőző. Mert lehet, nem a legfontosabb dolgokról beszélgettünk fiammal e műsor kapcsán, mégis: erről a korról beszélgettünk. Példaként: együtt mosolyogtuk meg az új demokratikus rendőrség kopott-civilruhás, lábszárközépig érő nadrágos, ósdi-puskás, biciklis tagjait; ám aztán arról meséltem, miért így néztek ki, s meséltem a nagyapjáról, apámról, aki felszabadulás után néhány hónapig szintúgy egy község rendőrparancsnoka volt. Meséltem arról, miért tette, arról, hogyan éltünk akkortájt... és így tovább.

Remélem hát, hogy az ezután elkövetkező adások, az első esztendők pártharcait, a „fényes szelek" korszakát, majd az „ötvenes évek"-ként emlegetett időszakot, az 56-os eseményekhez vezető viszályokat, s a konszolidálódástól az új gazdasági mechanizmus indításáig terjedő éveket is úgy mutatják majd be, hogy nemcsak mi, akik átéltük, nézzük szívesen, hanem lányaink, fiaink is.

Remélem csakugyan híd lesz ez a sorozat.

T. P.

1989-ben nyit a Nemzeti Színház

Márciusban: alapkőletétel

A közeljövőben, várhatóan még márciusban, ünnepélyesen elhelyezik az új Nemzeti Színház alapkövét a Dózsa György úton, e reprezentatív, korszerű színház kijelölt helyén. Emlékezetes: csaknem másfél esztendővel ezelőtt, 1983. szeptember 21-én, *Madách Imre* Az ember tragédiája című drámája bemutatásának 100. évfordulóján jelentette be *Köpeczi Béla* művelődési miniszter a Nemzeti Színházban megtartott díszünnepségen: a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa — a közóhajnak is eleget téve — határozatot hozott az új Nemzeti Színház felépítésére, amelyet *1989-ben* át kell adni rendeltetésének. Ezen az ünnepségen olvasták fel a Hazafias Népfront, a Magyarok Világszövetsége, a Magyar Színházművészeti Szövetség, a Magyar Írók Szövetsége és a Magyar Építőművészek Szövetsége felhívását, amellyel hazánk népéhez és a külföldön élő magyarsághoz fordultak: járuljanak hozzá a Nemzeti Színház méltó, új otthonának felépítéséhez.

A nemzet színházának felépítésére ma is folyamatosan gyűlnek az adományok. Voltak olyan közösségek, amelyek nem elégedtek meg egyszeri adománnyal, hanem felajánlották: a felhívástól az átadásig minden esztendőben, vagy több éven keresztül hozzájárulnak a megvalósításhoz. Így például az országgyűlési képviselők minden évben befizetik egyhavi tiszteletdíjukat, amely több mint 700 ezer forintot tesz ki; évente 40 ezer forintot juttat a számlára a Gránit Csiszolószerszám és Kőedénygyártó Vállalat. A Népszínház és az oroszlányi városi művelődési központ megállapodást írt alá, amely szerint évente két előadást tart a színház a művelődési központban, a bevételt a színház számlájára utalják át. Az egyszeri befizetések, felajánlások, akciók szinte megszámlálhatatlanok. S nem csupán hazulról, külországokból is sorra-rendre érkeznek adományok. Ezek között is emlékezetes *Lucy Moori Brocks* és *Victor Vasarely* hozzájárulása a Nemzeti Színház felépítéséhez.

Az 1100 nézőt befogadó színházat a *Középületépítő Vállalat* — számos alvállalkozó segítségével — fogja építeni.

Jóllehet, a színháznyitó még messze van, joggal vetődött fel már napjainkban a kérdés: kik foglalkoznak az új Nemzeti Színház szellemi, művészeti „részével"; kik fognak ott játszani? E kérdésre *Vámos László*, a Nemzeti Színház művészeti vezetője, főrendezője válaszolt a társulat évadnyitó ülésén. „Nemzeti Színház az a színház — mondotta —, amely összegzi a nemzeti színjátszás eredményeit, amely a közönség humanista szellemű nevelőiskolája, a jelenkori magyar dráma első műhelye, amely a magyar és a világirodalom legnagyobb műveit — a klasszikusoktól a maiakig — nem középiskolás fokon, de közérthetően játssza. Jó szóval oktat, de játszik is, szórakoztat, kikapcsol. Széles, színes magyar és internacionalista repertoár kiépítésére törekszik." Ennek megfelelően a Hevesi Sándor téren játszó társulat már ma arra gondol: 50—60 olyan repertoárdarabbal szeretne beköltözni új helyére, amelyeket eddig „pihenettek", műsorra tűzésükhöz nem kell mindent elölről kezdeni. Tisztában vannak vele: új Bánkot kell csinálni és jelen kell lennie Móricznak, Illyésnek, Németh Lászlónak, valamint a múlt század és az 1910-es, 20-as évek magyar vígjátékainak, és persze Shakespeare-nek, Moliérnek, a görög drámáknak. Természetesen a mai, a modern drámáknak is.

Kalevala-ünnepségek

Kalevala-rendezvénysorozat kezdődik ezekben a napokban hazánkban, a finn nép nemzeti eposza megjelenésének 150. évfordulója alkalmából. Budapesten és más településeken — főleg a finn településekkel testvérkapcsolatot ápoló városokban — felidézik a finn népköltészet hősi és epikus énekeit, amelyeket *Elias Lönnrot* finn néprajztudós, költő gyűjtött össze és szerkesztett. A múlt század végétől több magyar költő és műfordító tolmácsolta magyar nyelven ezt a folklórgyűjteményt, amely megihlette nagy alkotóinkat, köztük *Ady Endrét*, *József Attilát*, *Kodály Zoltánt* — s így Magyarországon is jól ismerik.

A fővárosban a Magyar Tudományos Akadémia ülése nyitja meg a rendezvények sorát február 11-én, az MTA székházában. A tudományos ülésen *Lauri Honko* professzor, a finnországi északi folklórintézet igazgatója a Kalevala és a mítoszok címmel tart előadást; s a tanácskozáson magyar tudósok is értekeznek a Kalevaláról. A Néprajzi Múzeumban február 15-én nyitják meg a Kalevala népe című kiállítást. *(MTI)*

Dóm tér, Szeged

Új nézőtér

A Szegedi Szabadtéri Játékok igazgatósága az új Dóm téri nézőtér teljes kiviteli tervének elkészítésével bízta meg a Csongrád megyei Tanácsi Tervező Vállalatot.

A tervezett nézőtér százötven, tizenkét méter hosszú és két és fél méter széles szerkezeti elemből állna. Ezek szállítása nyergesvontatók platóján megoldható. A körülbelül ötezer ember befogadására alkalmas nézőtér össze- és szétszerelése darukkal két hét alatt megtörténhet. *(MTI)*

175 éve született Barabás Miklós

„Derék képírónk" jubileumára

„Ismét egy jeles honi festőt mutatunk be hazánknak Márkosfalvi Barabás Miklós úrban, ki erdélyi székely születésű, s egy hónap előtt Olaszországból jött hozzánk, hol magát a fensőbb festészetben tökélyesíté. Múlt hó 13-án állítá ki Pesten, a nemzeti Casino nagy termében egyik pompás nagy festményét, melyet a műkedvelők megvásárolhatnak. E csinos másolati kép Európát tárgyazza, szélessége 9, magassága 7 lábnál több. Lakik e művész úr Pesten, a volt Deron, most Nákóháznak 2-ik emeletében, a 19. sz. alatt. Fest történeti s arcz képet..." — írta a *Honművész* 1835 karácsonyán. A Veronese-kópia sikert arathatott, mert az Auróra-kör pártfogásába vette — élén Vörösmartyval; Széchenyi szintén messzemenően támogatta, végül *ő lett az első magyar mester, aki már művészetéből tudott megélni Pesten.*

Joggal fogalmazza meg *Reviczky Gyula* hozzá írott versében legfőbb érdemeként, hogy *„úttörő az elsők közt"*, hiszen számos ilyen tény fűződik nevéhez. Még leírni is elképesztő: ötezernyi mű került ki keze alól, rendkívül temékeny élete során. Ezeknek zöme *portré* — az arisztokrácia rangos tagjától a névtelen polgárig, híres művésztől a nép gyermekéig. Ezért tartja számon a művészettörténet-írás, mint a magyar arcképfestészet megteremtőjét. Az akkor divatos albumokban és almanachokban rendszeresen közölt *„divatképeivel"* pedig tulajdonképpen ő fogalmazta meg a magyar *„honfiú"* és *„honleány"* prototípusát. Klasszicizáló ízű, biedermeier kedélyű csoportképeivel, zsánerjeleneteivel a népi és polgári *„életkép"* előfutára lett, amely aztán sokalakos, történelmi festészetünket, a romantika korát előkészítette.

Noha a romantikus művésznemzedék már életében túlhaladta őt, és lényegében túlélte korát, a *„magyar Pantheon"* atyját mindvégig megkülönböztetett tisztelet övezte, mint *„a nemzet festőjét"*. Az úgynevezett *„ideálképek"* szorgalmas szerzője maga is jelképpé lett. A Hungáriakávéházban ünnepelték például félévszázados festői jubileumát, 150 meghívott vendég részvételével. Az 1877-es, Miklós-napi eseményt visszhangozta az egész akkori magyar sajtó — *„már nekünk is van veterán képírónk!"* — összfelkiáltással. Ám mindez mitsem változtatott azon a helyzeten, ami időközben előállott: a táblabíróvilág derék képírója, a reformkor idealizáló arcképfestője már nem találta helyét a múlt század harmadik harmadában. A kor gyermeke — a nagyratörő tőkés, az önromboló dzsentri — sem nála rendelte már „prototípusportréját".

A nyolcvanas években az alig dolgozó, közélettől is visszavonult, de még mindig nagy tekintélyű, agg művészt bízták meg a *Nemzeti Múzeum történelmi képcsarnokának* megszervezésével, és ő ezt a feladatát maradéktalanul teljesítette. Olyannyira, hogy lényegében az ő elképzelései szerint működik mind a mai napig. A század végén hunyt el. 1899-ben a *Műcsarnok* öt terme sorakoztatta fel műveit nagyméretű tárlat keretében — és bár munkái sokszor szerepelnek azóta is a közönség előtt — mind ez ideig váratott magára újabb gyűjteményes kiállítása. A *Magyar Nemzeti Galéria* most pótolja a szinte évszázados mulasztást, a festő születésének 175. évfordulója alkalmából.

w. l.

Spilák Ferenc belkereskedelmi miniszterhelyettesé a szó

Olcsó árukat is!

Az, hogy elég olcsó élelmiszer és más áru van-e a boltokban, ma már nem csupán belkereskedelmi kérdés. Elég csupán utalnunk a megélhetési költségek növekedésére, a nyugdíjasok és a sokgyermekes családok gondjára, amelyet csak részben enyhítenek a téli vásárok és más kedvezményes akciók. A pénztárcánkat kevésbé megterhelő áruk előállításának és forgalmazásának érdekeltségi rendszeréről, a kínálat várható alakulásáról beszélgetett munkatársunk, Elek Lenke dr. Spilák Ferenc belkereskedelmi miniszterhelyettessel.

— Milyen jelentőséget tulajdonít a tárca az áremelések után az olcsó áruk, elsősorban az olcsó élelmiszerek kínálásának?

— Évek óta kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy a boltok választéka igazodjék a differenciált kereslethez. Ki kell elégíteni azoknak a vásárlóknak az igényeit is, akik a drágább árukat keresik, de különösen fontosnak tartjuk, hogy az alacsony keresetűek, nyugdíjasok is folyamatosan vásárolhassanak olcsóbb árukat, ezen belül élelmiszereket.

A rendelkezésünkre álló statisztikai adatok szerint a bolti élelmiszer-forgalom *egynegyedét* az alacsonyabb árú cikkek teszik ki. Ezen belül például a sertéstőkehús 30, a marhatőkehús 40, a húskészítmények 62, a baromfiipari termékek több mint kétharmada, a tej és tejtermékek döntő többsége (sajtnál a 68 forint/kilogramm felettiek kivételével), a gabonaipari áruk túlnyomó része, kivéve a rizst, a sütőipari áruk 60—65 százaléka (a 7,60 forint/kilogramm kenyér, a 0,70 forint/darab péksütemény), mindenfajta gyári száraztészta, az édesipari áruk több mint fele, a tartósítóipari termékek közül a zöldségkészítmények tartoznak ide.

— Jó néhány húsáru és felvágottféle, a tejtermékek drágulása miatt relatíve olcsóbb lett. Felkészült-e erre a húsipar?

— A lakosság táplálkozásában a tejtermékeknek meghatározó szerepük van, évek óta nő a fogyasztás. A jövőben is nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a tejipar olcsóbb és drágább termékeiből egyaránt a keresletnek megfelelő mennyiségeket adjon át a kereskedelemnek. A hazai tejtermelés az ehhez szükséges alapanyagot fedezi.

— Az árarányok megváltozása miatt megítélésünk szerint is nő az olcsóbb húskészítmények iránti érdeklődés. Jelenleg a húsipar az ilyen készítmények gyártásához megfelelő anyaggal rendelkezik. Amit feltétlenül szükségesnek tartunk, az, hogy a húsipar javítsa az olcsóbb készítmények *minőségét*, és a szükséglethez igazodva — a kistelepüléseken, továbbá a hét elején és a hét végén — a szállítás *gyakoriságát*.

— Érdekeltek-e a vállalatok, szövetkezetek az olcsóbb húsfélék és más élelmiszerek kínálásában?

— Mind a húsiparban, mind a kereskedelemben olyan érdekeltségi viszonyokat igyekszünk kialakítani, amely ösztönző az olcsóbb készítmények gyártására és forgalmazására egyaránt. Jelenleg a kereskedelem anyagi érdekeltsége a „nagy forgalom, kisebb haszon" elvén alapszik, tehát az olcsóbb készítmények kínálatának a *legfontosabb* feltétele ma is adva van, ám dolgozunk az érdekeltség *további javításának a feltételein*. Egy vállalat nem élhet meg ma csak drága áru forgalmazásából. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a jövőben is annak, hogy baromfiból, élő halból — ezen belül a hazai növényevő halakból — elegendő legyen. A vásárlók ezeket egyre inkább keresik, ezt az is mutatja, hogy 1984-ben az előző évhez képest baromfiból 11—12, növényevő halból 17 százalékkal nőtt a forgalom. A kereskedelem és az ipar együttes intézkedéseinek eredményeként az olcsóbb húskészítmények aránya 1984-ben elérte a 62—65 százalékot. Az olcsóbb élelmiszerek termelésének és forgalmazásának emelése érdekében az elmúlt évben a Belkereskedelmi és Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium együttes előterjesztést készített a Gazdasági Bizottság elé. A Gazdasági Bizottság határozatainak teljesítésén a két minisztérium, illetve vállalataink folyamatosan munkálkodnak.

— A minisztérium milyen módon befolyásolhatja a kereskedőket az olcsóbb cikkek kínálatának bővítésében?

— A minisztérium minden évben a kereskedelempolitikai irányelvekben felhívja a figyelmet az olcsó cikkek kínálatának fontosságára. Ezen túl rendszeresen megjelenteti azoknak az élelmiszereknek a listáját, amelyek egy-egy árucsoportban a kevésbé drágák közé tartoznak. A lista értelemszerűen a boltokban a választék minimumát jelenti, ettől — a kereslethez igazodóan — az egyes üzletek *eltérhetnek*. Legutóbb az elmúlt év novemberében határoztuk meg a Gazdasági Bizottság ajánlatából következően is — az olcsó cikkek listáját. A termelő és kereskedelmi vállalatok az áruválasztéktól függően, saját hatáskörben azt folyamatosan „karban tartják". Az olcsó élelmiszerek bolti kínálatának alakulását rendszeresen ellenőriztetjük.

— Az elmúlt években megjelentek az élelmiszerboltokban az úgynevezett „fehér termékek". Hogyan ítéli meg ezek helyét, szerepét az olcsó cikkek között?

— Magyarországon, sajnos, az élelmiszerek csomagolása nem tekinthető luxus színvonalúnak, ezért az egyszerűbb külcsín a vásárlók számára alig érzékelhető árcsökkenéssel jár együtt. Emellett az olcsóbb csomagolóanyag gyakran nem védi meg az árut.

— Ezért a termelők úgy igyekeznek a fogyasztói árat csökkenteni, hogy technológiát változtatnak, esetenként megváltoztatják a termék anyagösszetételét, ami azzal is együtt jár, hogy egyes áruk szabványon kívülivé válnak, de ez utóbbi a kereskedelemnek nem lehet célja. A belkereskedelem mintegy 6 ezer féle élelmiszert hoz forgalomba. A legutóbbi információink szerint ebből mintegy 20—30-ra tehető az úgynevezett „fehér termékek" száma, ami a forgalomban *teljesen elenyésző hányadot* jelent, nem kapható folyamatosan, mennyiségében és választékában is stagnál.

— Vajon az alacsonyabb ár egyenlő a gyengébb minőséggel?

— Nem. Az olcsóbb készítményeknél is el kell érniük a szabványokban meghatározott minőséget. A bolti tapasztalatok azt mutatják, hogy egyes, kevésbé drága húskészítmények azért nem fogynak, mert a vásárlók szerint íztelenek, túl zsírosak, nem olyan gusztusosak, mint ahogy a szabványban meg van írva. A minőség javítására több ízben fehívtuk a MÉM, illetve a Húsipari Tröszt illetékeseinek a figyelmét. A KERMI is rendszeresen ellenőrzi az olcsóbb élelmiszerek minőségét.

— A tavalyi zöldség- és gyümölcsárak meglehetősen magasak voltak. Mire számíthatunk az idén?

— Valóban, 1984 nyarán drága volt a zöldség és a gyümölcs. Ismertek az okok — az aszály, a kisebb termés és emellett a lánckereskedés. Ez utóbbinak a felszámolására rendelkezést adtunk ki. Az őszi érésűnél már kedvezőbbek voltak a terméseredményei, és ezt tükrözi az október—december havi fogyasztói árszínvonal is. Almából, burgonyából és zöldségből a készletek elegendőek, és a fogyasztói árak emelkedésének üteme — megítélésem szerint — nem éri el a tavalyi szintet, sőt zöldségfélékből alacsonyabb. Ma még nehéz lenne megmondani, hogy a mezőgazdasági nagyüzemek és a kistermelők mit és mennyit fognak az idén megtermelni, mert még folynak a szerződéskötések. Az intézkedések alapján úgy vélem, hogy — ha az időjárás is kedvező lesz — a termelés mennyisége nőhet és ez az árakban is meg fog mutatkozni.

Dr. Spilák Ferenc 1935. október 25-én született. 1958-ban szerzett diplomát a Közgazdaságtudományi Egyetem belkereskedelmi szakán. A SZÖVOSZ-ban dolgozott különböző beosztásokban, majd főosztályvezetőként. 1977-ben a Belkereskedelmi Minisztériumban főosztályvezető, 1981. január 1-től az Országos Anyag- és Árhivatal elnökhelyettese. 1983. augusztusa óta belkereskedelmi miniszterhelyettes.

— Bár a termelők megélhetési költségeinek emelkedése, no meg a magasabb energiaárak — lásd fóliás primőrök — miatt nem várható árcsökkenés... De térjünk át az iparcikkekre. Míg ruházati holmiból széles az árskála, ugyanezt nem mondhatjuk el a tartós fogyasztási cikkekről. Olykor viszont pazarló fogyasztásra késztetnek bennünket, ezt tanúsítja a Belkereskedelmi Kutatóintézet egyik felmérése is. Nincs tizdekás festék, csak egykülös, szögből is ritkán lehet pár darabos-tucatos csomagolására bukkanni.

— Maradjunk most ez utóbbi két konkrét példánál. A hazai festékgyárak terméklistáján az egyliteresnél kisebb adagú festékek is szerepelnek. Az igényeket azonban — különösen a magánerős lakásépítéssel összefüggésben — már régóta nem lehet maradéktalanul kielégíteni. Külön gondot okoz a fém-csomagolóeszköz és a kapacitás hiánya. A festékáruk általában hiányos kínálatán belül ez főképp a kis egységűeket érinti. Hasonlóak a gondok a szöggel. A kereskedelmi vállalatok ennek kiküszöbölésére tettek kezdeményező lépéseket, például kisebb szövetkezetekkel bércsomagolást végeztetnek, de csak a csomagolás termelői kiterjesztése lehet a végső megoldás.

— Manapság — vegyünk egy másik példát — legalább olyan kelendő az olcsó mosó- és mosdószappan, mint a drága parfümös. Az egyébként üdvös termékszerkezetváltás mindinkább egyet jelent a régi, olcsó áru termelésének abbahagyásával és olykor luxustermékek vásárlására kényszeríti azokat a százezreket is, akiknek erre nincs pénzük vagy igényük.

— Ez nem egészen így van. Nem is a példa, hanem az a lényeges, amilyen tendenciára az utal. A termékszerkezet-váltás azt jelenti, hogy gazdaságosan értékesíthető (ez lehet olcsó is), korszerűbb, az igényeket magasabb színvonalon kielégítő terméket gyártsunk. Ebben olcsó és drága is van. Mint arról már szó volt, a lakosság differenciált igénye mögött *meghatározott fizetőképes kereslet* áll. Nagy veszteség az iparnak, a kereskedelemnek, ha nem eszerint gyárt, rendel. (A példaként említett szempontból a forgalom fele 10 forint/darab alatti, és 10—15 százalék a drága piperészappan. Van választási lehetőség, nincs kényszer.) Egyébként kedvező eszköz még az import is, de a fontos az, hogy az ipar, amely nagyrészt hazai piacra termel, csak akkor tud talpon maradni, ha a hazai piac igényéhez is igazodik. *A kereskedelemnek pedig elemi érdeke, hogy ezt az igényt tolmácsolja és érvényesítse.*

Mennyi jut a közösből?

Az elosztás gondjai

Ebben az esztendőben Budapesten a már meglevő intézmények működtetésére 26, fejlesztésére pedig 12 milliárd forint jut. A Fővárosi Tanács költségvetéséhez tetemes összeggel járulnak hozzá a gyárak, vállalatok, szövetkezetek. A fenntartás, működtetés költségeinek csaknem fele, a fejlesztésre szánt pénznek pedig huszonkilenc százaléka a termelők városi-községi hozzájárulásából származik. Vajon a kerületek is megérzik, hogy a környezetükben dolgozó üzemek nyereségéből mennyi jut a közösbe?

A főváros VII. kerületében sok üzem működik, az ott élőknek nincsenek elhelyezkedési gondjaik. A lakóházak zöme viszont *felújításra, korszerűsítésre* vár, ezekkel az otthonokkal szembesítve az új lakónegyedek kényelmét, óriási a különbség. A kommunális létesítmények — például a kereskedelmi egységek — letelepítése azonban *nem minden esetben követte a lakótelep születését;* a sokszor ellentétes érdekek komoly fejtörést okoznak a tanácsi vezetőknek.

— *Elégedett azzal a pénzzel, ami a fővárostól a kerületnek jut?*

— Ha többet kapnánk, egészen biztosan el tudnánk költeni, de a jelenlegi helyzetet fölmérve, erre nem számíthatunk — válaszolja *Végh Andrásné* tanácselnök-helyettes. A városi, községi hozzájárulás *23* százalékát osztják szét a kerületek között, a teljes összeg négy százaléka jut hozzánk.

Milyenek az arányok?

— *Nem kevesli a négy százalékot?*

— Nézze, én tagja voltam annak a bizottságnak, amely az új gazdasági mechanizmus bevezetése idején *más alapokra* akarta helyezni a bevételek elosztását. Az volt az elképzelésünk, hogy a tanácsok *közvetlenül* kapják meg a vállalatok, szövetkezetek városi-községi hozzájárulását. Hamar be kellett látnunk viszont, hogy a véleményünk *tarthatatlan*, hiszen az említett esetben az utódok szenvedték volna meg egy *korábbi ballépést*, mondjuk, az *elhibázott ipartelepítést*.

— *Az arányok azért jobban közelíthetnének egymáshoz...*

— Szó se róla, ebben van igazság, de nekünk ezen a téren sem lehet okunk panaszra. Pontos adataink nincsenek, ám *körülbelül ugyanolyan arányban részesülünk a befolyt összegből, mint amilyen módon a mi termelőink hozzájárulnak ahhoz.* S a közvetlen érdekeltségnek lenne még egy *hátránya:* A mi kerületünkben az utóbbi időben néhány olyan nagy gyár „ült le", amelynek a befizetése korábban igen *számottevő* volt. Ha nálunk jelentkezik az elmaradás, *alapjaiban megrázza a költségvetésünket.* Így viszont jószerivel meg se éreztük.

— *De hiszen évről évre többet használnak fel a tartalékalapból!*

— Ez azért van, mert a megadott számok alapján minden esztendőben a hozzájárulások *száz* százalékával számolunk, a fővárosi vállalatok, szövetkezetek azonban az utóbbi időben *kevesebb nyereséget értek el, mint a tervezett.* A kieséseink abból származnak, hogy az állami költségvetés csupán *97* százalékra egészíti ki az összeget.

A XVII. kerület csupán egy lazza szállal kapcsolódik a fővároshoz, az Örs vezér térről induló busz hosszú ideig üres telkek, szántóföldek között robog, míg eléri a városközpontot. Rákoskeresztúron a kerület a *szebbik arcát mutatja:* új házak épülnek, a meglevők között pedig egymást érik a szolgáltatás létesítményei. Egy kicsit kijjebb haladva azonban már az a gond, hogy *nincs elég járda, kevés a csatorna, bővíteni kellene a gázhálózatot.* Furcsa módon ezen a még most is lazán benépesült vidéken *alig van gyár, kevés a vállalat, a szövetkezet.*

— Ha a nálunk keletkezett hozzájárulást kapnánk vissza, könnyen rosszul járnánk — vélekedik *Bertókné Oros Zsuzsanna*, a terv- és pénzügyi osztály vezetője. — Részben *mások tartanak el bennünket*, és a fejlődés anyagi háttere sem teljesen rajtunk múlik. Nos, ha ebből a szempontból nézzük, akkor számunkra nagyon jó, *kényelmes* ez a rendszer. Ezzel viszont abszolút fölöslegessé válik az a követelmény, hogy a *tanácsok és a termelő üzemek szoros gazdasági és társadalmi érdekeltségek szerint dolgozzanak.* Nekünk alig van befolyásunk rájuk, akár úgy is fogalmazhatnék: a köldökzsinórunk a *fővároshoz* köt bennünket.

Ez az állapot semmiképpen sem kedvez az önálló elképzelésnek, a központi koncepció viszont jól érvényesülhet. A kérdés az: *mennyire illik bele ez a helyzet a Fővárosi Tanács szakembereinek elképzeléseibe.*

— Egy példával kezdem — mondja *Alaxai Lászlóné* pénzügyi főosztályvezető. Amikor az EMKE-aluljárót átadták, egy ideig az a két szomszédos kerület takarította, amelynek a határán van. S *középütt* mindig maradt egy méteres koszcsík, mert *nem tudták eldönteni, hogy az a rész hová tartozik.* Amióta a főváros felelős a tisztaságért, ez az állapot *megszünt.*

— *Ez az egyértelműség igazán nem jellemző...*

— Ez igaz, viszont törekszünk rá. Amikor Nagy-Budapest létrejött, számos olyan kistelepülés került a városhoz, ahol *alapvető hiányosságok* voltak. Nem állítom persze, hogy valamennyi területet sikerült tökéletesen felzárkóztatni, a peremkerületek és a Belváros ellátásában például *óriási a különbség.* De közben fölépültek olyan lakótelepek, amelyek *összkomfortos* kényelmet kínálnak, a belső kerületekben pedig rengeteg a *komfort nélküli, félkomfortos lakás.* És ezek a szöges ellentétek még hosszasan sorolhatók. Az is biztos, hogy minden kerület gazdája *a maga baját látja a legsúlyosabbnak.* Ezért kell lennie egy *főirányvonalnak*, amely igyekszik megfelelni az arany középútnak.

Közel a gyakorlathoz

— Nálunk *egységes várospolitika* érvényesül — folytatja a gondolatot *Novák Gusztáv* tervgazdasági és munkaügyi főosztályvezető. — Ha a legfontosabb feladatok rangsorában a *lakásépítés* áll elől, mint ahogyan ez már évek óta így van, akkor a fejlesztési eszközeink jelentős részét erre kell elköltenünk. És a városi-községi hozzájárulás visszajuttatási aránya is *tükrözi a központi célokat.* A harmadik, vagy a tizennegyedik kerületben például egymás után épülnek a nagy lakótelepek, ezért részesülnek a megosztott jövedelemből *8*, illetve *7* százalékkal *ők*, és *nem más.*

A megítélés tehát végeredményben *egyforma:* a kerületek — a példák szerint — *örülnek, hogy egyáltalán pénzhez jutnak*, a Fővárosi Tanács pedig *szívesen veszi magára az elosztó szerepét.* Hogy a lakosság mit szól mindehhez, arról a tanácstagok sokat tudnának beszélni, de mint láthattuk: az egyén véleménye annyi *áttételen át* érvényesül, hogy végeredményben *teljesen elenyészik.* Ebben a rendszerben *komoly változásnak* tekinthető, hogy a lakosságtól származó településfejlesztési hozzájárulás csak *olyan célokra* költhető majd el, melyekkel a *befizetők legalább 51 százaléka egyetért.* Ettől a formától mindenki sokat remél. Nem lehetséges, hogy a jövőben a vállalati, szövetkezeti hozzájárulások elosztásánál is *hasonló elvek érvényesüljenek?*

Braun Ágoston

Több száz erőmű prágai központtal

Terheléselosztó

Az egyesített rendszer előnyei – Mi történt január 8-án?

Úgy vagyunk a villamos energiával, mint az egészségünkkel: míg nem fáj semmink, természetesnek vesszük, nem gondolunk vele. A januári hidegben azonban betegeskedni kezdett az energiaszolgáltatás. Az üzemviteli naplók tanúsága szerint az év első nyolc napjában a nemzetközi hálózat túlterhelése miatt tizenegy üzemzavart regisztráltak, mindössze héttel kevesebbet, mint ahány 1984-ben összesen előfordult. Az áramkorlátozások zökkenőket okoztak a gyárak termelésében, de emlékezhetünk: január 8-án Budapesten néhány lakótelepen is kialudt a villany.

A hivatalos magyarázat szerint az üzemzavarok okai a nemzetközi kooperációs rendszer nehézségeiben voltak keresendők, amelyeket január 8-án hazai erőművi üzemzavarok is súlyosbítottak. E szükszavú tájékoztatás hátteréről *Schiller Jánost*, a Magyar Villamosművek Tröszt vezérigazgatóját kérdeztük:

Csúcsok és a segítség

— Az áramkorlátozások a nemzetközi hálózat *túlterheléséből* származtak, amelyeket egy tagország szerződésekben és megállapodásokban nem rögzített — tehát *szabálytalan* — villamosenergia-importja idézett elő. Január 8-át követően a KGST-országok Egyesített Villamosenergia Rendszere úgynevezett *különleges üzemállapotban működik*, ami a hálózatunkat lényegesen megkíméli más ország szabálytalan villamosenergia-importjából eredő üzemzavaroktól. Jóllehet, ez minimálisra csökkenti az áramkorlátozások esélyét, ám így elvesznek a kooperációs rendszer előnyei is.

— *Nevezetesen?*

— A KGST-országok Egyesített Villamosenergia Rendszere óriási energetikai rendszer. Jugoszlávián és Albánián kívül valamennyi európai szocialista ország nemzeti hálózata több szálon — azaz, távvezetéken — függ össze benne. Több száz, egymástól esetenként több ezer kilométer távolságban működő erőmű táplálja a rendszert, s ha valamennyi egyszerre, maximális teljesítménnyel működne, összesen *155 ezer megawattos* teljesítményt volnának képesek kifejteni. Hogy ez milyen hatalmas szám, arra jellemző, hogy a teljes hazai csúcsfogyasztás még a leghidegebb januári napon is csak kereken 6 ezer megawatt volt.

A napi villamosáram-fogyasztási görbe azonban egy-egy országban nagyon változó, akadnak benne csúcsok, amikor például reggel, műszakkezdéskor elindulnak a gépek vagy délután, a munkából hazatérve, otthon mindnyájan *egyszerre kapcsoljuk* be a tévét, a mosógépet, és kézdünk vacsorát főzni.

Az összefüggő nemzetközi hálózat legnyugatibb és legkeletibb pontján azonban máskor kél a nap, tehát, már csak ezért is országonként más-más időpontban mérik a legnagyobb fogyasztást. Emiatt, noha a rendszerek azonos időpontban mért csúcsteljesítménye tavaly 109 ezer megawatt volt, ha az országok eltérő időpontban jelentkező maximális fogyasztását külön-külön összadnánk, közel 4 százalékkal nagyobb számot kapnánk. Így tehát az energiarendszer, ahol a csúcsfogyasztás már „lecsengőben" van, szükség esetén segítséget tud adni annak az energiarendszernek, amelynek éppen még a maximális igényt kell kielégítenie.

Menetrend készül

Fontos szempont az is, hogy minden ország villamosenergia-rendszerét *megfelelő tartalékkal kell megépíteni*, hiszen óhatatlanul előfordul, hogy egy-egy erőmű vagy erőműrész valamilyen okból átmenetileg *nem termel*. Annak azonban már kisebb a valószínűsége, hogy egyszerre több országban sok erőmű álljon le, ezért az egyesített rendszerben összességében kisebb tartalékokra van szükség, és ez beruházási megtakarítást eredményez.

Magyarország számára fontos, hogy tervszerű villamosenergia-importunkat *maradéktalanul át tudjuk venni*, hiszen a hazai villamosenergia-felhasználás *25—28 százaléka származik importból*, és ennek egyik technikai feltétele az egyesített nemzetközi hálózat. A villamos energiát vásárló országok között a sorban utánunk Bulgária következik, ám, ott csupán a szükségletek mintegy 10 százalékát fedezik behozatalból. Az abszolút exportőr viszont a Szovjetunió, pontosabban, az ország KGST-hálózatra kapcsolt déli, ukrajnai körzete, ahol összesen 50 ezer megawatt teljesítményű erőmű épült.

Áramkorlátozás esetén a termelőket kár éri, ami mindenképpen ered a kiesett termelésből, de származhat egyes berendezések meghibásodásából is. Felmerül a kérdés, milyen mértékig felelős a villamosművek e károkért? Nos, az energiatörvény ugyan előírja az energiaszolgáltatás garanciáját, ám, egy klauzula szerint csupán az „elvárhatóság" keretein belül. Ennek mértékét pedig az Ipari Minisztérium és az Energiafelügyelet állapítja meg. A nemzetközi kooperációs rendszer januári üzemzavarai vis majorok voltak, nem róhatók fel a magyar villamos műveknek, ezért a tröszt nem is tehető felelőssé a károkért.

— *A tagországok vajon milyen módon állapodnak meg a villamosenergia-szállítások mértékében?*

— Középtávon és évente államközi megállapodásokban rögzítik az energiaszállításokat. Az 1985-ös hazai bruttó villamosenergia-felhasználást például 37,5 milliárd kilowattórára tervezzük, s ebből 10,5 milliárd kilowattórát kívánunk a Szovjetunióból importálni. A magánjogi külkereskedelmi szerződések megkötése után azonban már *az országok teherelosztójának feladata* a részletes, úgynevezett menetrend kidolgozása. Ebben fél évre előre félórás bontásban tüntetik fel, hogy egy-egy ország mennyi villamos energiát vásárol, illetve ad el.

— *Sikerül is tartani a menetrendeket?*

— Nem, százszázalékos pontossággal *gyakorlatilag sohasem teljesülnek, hiszen nem tervezhető előre*, hogy egy-egy erőmű mikor hibásodik meg vagy a fogyasztás előre nem látható módon hirtelen megváltozik. Mindez azonban elvileg *nem okoz* gondot, ugyanis az egyezmények értelmében az egyes országok a *csúcsterhelésük 2 százalékának megfelelő teljesítményű erőmű-kapacitást*, úgynevezett forgótartalékot kötelesek erre az esetre készenlétben tartani, amivel szükség esetén saját átmeneti gondjaikat fel tudják oldani vagy ennek terhére kisegíthetik egymást.

Másrészt, ha egy országos teherelosztóban a fogyasztás és a termelés egyensúlyának megbomlását észlelik, elegendő egyetlen telefon a prágai központi teherelosztóba vagy valamelyik más tagország teherelosztójába, ahol, ha lehetséges, azonnal a kért mértékben növelik a saját erőműveik termelését, és így „üzemzavari exportkisegítést" adnak. A szakemberek ezt tartják az egyesített rendszerek *legnagyobb* pozitívumának. Ezen kisegítések koordinációját és elszámolását a prágai központi teherelosztó végzi, a közösen elfogadott üzemi szabályzatok és az érintett országok által megkötött sokoldalú külkereskedelmi szerződések alapján.

— *Igen ám, de mi történik akkor, ha tegyük fel, a zord időjárás következtében egy ilyen kérésre mindegyik teherelosztó elutasító választ kénytelen adni?*

— Ekkor az együttműködés alapvető üzemviteli okmányai szerint az adott országban kötelesek egyes fogyasztókat kikapcsolni, egészen addig a mértékig, amíg az egyensúly az adott energiarendszerben létre nem jön. Ha ezt nem teszik, az esetleges hálózati túlterheléseken kívül az egész rendszer úgy viselkedik, mint amikor az autó túlzottan meredek emelkedőre ér. Csökken a fordulatszám, s ha nem kapcsolnak vissza, lefullad a motor.

Az erőművek egyes berendezései, szivattyúi számára ez a „lefulladás" végzetes következményekkel járna, ezért igen pontos műszerek figyelik a „fordulatszám" esését, azaz, a villamos áram pillanatnyi periódusszámát. Ha ez az előre meghatározott kritikus szint alá süllyed, a termelés és a fogyasztás kiegyenlítésére valamennyi tagországban több fokozatban — mint ahogy az január 8-án is történt — automatikarendszerek kapcsolnak ki egyes nagyfogyasztókat.

Túlfogyasztás esetén

— *Az ilyen következményekkel járó nemzetközi túlfogyasztást az egyezmények feltehetően szankcionálják.*

— Természetesen. Az előzőleg megállapodott mennyiségen felül fogyasztott energiát *büntető tarifával* számolják el, és két hónapon belül vissza is kell szolgáltatni. Őszintén szólva azonban, ez nem túlzottan nagy visszatartó erő, ha egy országos teherelosztó pillanatnyi energianehézségekkel küzd, hiszen két hónap múlva például már beköszönthet a tavasz, s akkor már könnyebben megy a villamosenergia visszaszállítása is.

Megjegyzem, egy jól vezetett országos rendszerben mindez nem fordulhat elő. A forgótartalékok bevetésével, új erőműblokkok időben való indításával, szükség esetén az országon belüli, észszerű korlátozásokkal el lehet kerülni, hogy más országoknak nehézséget vagy kárt okozzanak. A hazai energiaszolgáltatás például a januári szélsőséges időjárási viszonyokat is — természetesen az előre szerződésben rögzített, s a Szovjetunió által számunkra maradéktalanul biztosított importtal együtt — ha egy tagország nem fogyasztott volna többet a megállapodásoknál —, képes lett volna, egy nap kivételével, korlátozás nélkül átvészelni.

— *Nem akadályozható-e meg a túlvételezés?*

— Műszaki szempontból igen, azonban csak nemrég — a központi teherelosztó tanácsának rendkívüli ülésén és a KGST V. B. januári ülésén született olyan határozat, amely ezt jogilag is lehetővé tette. A technikai részletek kidolgozása azonban még a jövő feladata...

G. Kocsis Kristóf

Az Apple és az IBM esete

A vállalkozó nagyvállalat

Ritkaság, hogy valaki azért kap vállalatától kitüntetést, mert *nem veszi figyelembe* főnökei utasítását. Pontosan ez történt azonban a Hewlett-Packard egyik mérnökével, ki egy nagy teljesítményű videomonitor kifejlesztésén dolgozott. A témát a cég vezetése és személyesen az alapító David Packard tartotta érdektelennek, a beosztott mérnök azonban túltette magát a parancson. A monitor elkészült és dicsőséget szerzett a HP-márkának a holdraszállások alkalmával éppúgy, mint szívátültetések végrehajtásakor.

A bizottságosdi

A készülék végül is — bár korábban a vállalat évente mindössze 30 egységre látott piacot — *35 millió dollárt jövedelmezett*, és a mérnök is megkapta — szabad magyar fordításban — a „Nagy Szemtelenség-rendet". Egy ismertebb sikertörténet fűződik az IBM személyi számítógéphez 1980-ban egy floridai kisvárosban tucatnyi szakember fogott hozzá a legnagyobb titokban a PC megalkotásához, a csoport vállalaton belüli „önálló üzleti egységek" egyike volt. A tagok a vállalatvezetéstől teljesen szabad kezet kaptak, és jó néhány szokatlan eljárást vezettek be. Nem voltak hajlandók például ragaszkodni ahhoz a korábbi dogmához, hogy IBM-géphez — ha lehet — csak IBM gyártotta alkatrészt illik figyelembe venni. A kísérletezőket jobban izgatták a határidők, szívesen adtak így megrendeléseket „külsőknek", ha azok gyorsabban szállítottak. A számok *őket igazolták*. Az új modellből 1981-ben 5 milliárd dollárért adtak el és a tucatnyi dolgozót foglalkoztató részlegből tízezer fős termékigazgatóság lett.

Mindkét példát meglehetősen sokan idézik manapság a tengerentúlon. Tanulságuk azonos: *nagyvállalati keretek között is van helye a vállalkozásnak, megteremthetők a rugalmas üzleti magatartás feltételei*. A probléma talán a legégetőbb ma az amerikai nagyvállalatok számára. Köztudott ugyanis, hogy a nagyvállalati szervezetnek a tengerentúlon jó néhány olyan vonása alakult ki, amely éppen ellene hat a vállalkozásnak, nem bátorítja azt. A kutatások például kimutatják, hogy miközben a nagyvállalatok változatlanul az élen járnak a műszaki újdonságok felszínre hozásában, addig már a megvalósításban rendszerint *lemaradnak* a kis- és középvállalatoktól. Itt ugyanis már hat a döntéshozatali rendszer hátránya, *a lassú, több lépcsős „bizottságosdi", a hierarchia szigorú betartása*, a testületi rendszerben elkerülhetetlen „vizsgálatok" időtartama stb. Egy nagyvállalatnál továbbá elkerülhetetlen az is, hogy egy adott kérdést a vezetés egyes képviselői ne csak a szűken vett szakmai szempontokból minősítsenek, hanem „vállalatpolitikai" aspektusból is. Vagyis: mit jelent a megvalósítás X vagy Y számára, kik az adott javaslat támogatói stb. Talán még fontosabb az, hogy sok nagyvállalat egyszerűen nem képes tolerálni alkalmazottai sikertelen akcióit. A dolgozók ezek után — érthető módon „biztonsági játékra" törekszenek és ha csak lehet, kikerülik a kockázatot.

A vállalkozáselhárító magatartásra közismerten példa az *Apple számítógépgyár* alapításának története. Az egyik jövendő tulajdonos akkoriban a Hewlett-Packard-nál dolgozott, mint beosztott mérnök és azzal a javaslattal bombázta a vezetést, hogy a televízióhoz kapcsolható mikroszámítógépet kellene kifejleszteni. A vezetést az ötlet hidegen hagyta, s a sértett újító megalapította saját vállalkozását és tavaly már 1,5 milliárd dollárt forgalmazott. (A közelmúltban egyébként a cég példátlan reklámkampányba fogott. Jelszava, mely a különféle betéteket egységesen kísérte, az volt: „Vannak, kik számítógépet használnak, vannak, akik Apple-t.")

Szakítást jelent

A nagyvállalati vezetés hagyományos módszerével a vállalkozás *sokban szakítást jelentene*. Az egyes részlegek, osztályok és dolgozók önállósága és a kemény központi irányítás között ellentmondás van, a döntéshozatali szintek elválasztása pedig nem kedvez annak, hogy az új gondolatok lehetőleg „fésületlen" formában minél gyorsabban a felső vezetés elé kerüljenek. Ennek ellenére minél többen ismerik fel, hogy a vállalaton belüli vállalkozást támogatni kell, a dolgozók számára biztosítani kell a forrásokat ahhoz, hogy önállóan tudják elképzeléseiket megvalósítani. „Vállalkozásösztönző" programokat fogadott el a közelmúltban több nagyvállalat, többek között a DuPont, az ATT és a Texas Instrument, a General Motors pedig *külön vállalkozó vállalatot hozott létre* szervezetén belül. A Saturn cég feladata az lesz, hogy 1987-re új kisautót dobjon a piacra és ehhez az alkalmazottak maximális önállóságot kaptak. Nemcsak önálló formatervező gárdával rendelkeznek majd, hanem szakszervezeti kapcsolataikban sem köti őket az anyavállalat tevékenysége. A Saturn ugyanis önállóan köthet kollektív szerződést az Autóipari Munkások Szakszervezetével. A cél az, hogy a Saturn — úgymond — *kísérleti üzemként* működjön, „áramvonalasított" döntéshozatali rendszerrel. A közelmúltban a vállalaton belüli vállalkozás kérdéseiről már könyv is jelent meg, természetesen nagy érdeklődést váltva ki. A címe: *Miért nem kell elhagyni a vállalatot azért, hogy valaki vállalkozó legyen.*

G. Gy.—Sz. P.

Műszerexport a Szovjetunióba

Háromszáz millió forint értékű terméket szállít az idén a Szovjetunióba az esztergomi Labor Műszeripari Művek, húszmillió forint árú gyártmánnyal többet, mint az elmúlt esztendőben. Elsősorban mezőgazdasági laboratóriumokat, műszereket, orvostechnikai és más műszereket is. Az idei exportlistán több újonnan kifejlesztett mezőgazdasági berendezés is szerepel. Az egyik ilyen új készülék például a keveréktakarmányok gyors elemzésére alkalmas, egy perc alatt meghatározza a takarmány-alapanyag, valamint a keveréktakarmányok fehérje-, nedvesség-, olaj- és nyersrosttartalmát, valamint más komponenseit. A másik újdonság egy talajvizsgáló laborberendezés, amely egy év alatt félmillió talajminta elemzésére képes. Teljesen automatikus működésűek az esztergomi vállalatnál gyártott aminósav-analizátorok; ezeket részint a klinikai laboratóriumokban alkalmazzák a fehérjetartalmú ételek minőségéhez, részint a gazdaságokban a takarmánykeverékek összeállításához.

A Labor Műszeripari Művek két évtizede szállít már a Szovjetunióba mezőgazdasági laboratóriumokat s a kezdet óta megháromszorozta az exportot; a fokozódó szovjet megrendelés is közrejátszott abban, hogy a vállalat önálló exportjogot kapott. Moszkvában központi szerviz- és vevőszolgálatot nyitottak, az itt dolgozó magyar és szovjet mérnökök segítik a korszerű laboratóriumok üzembe helyezését, gondoskodnak a garanciális és az egyéb javításokról. A piaci kapcsolatokon kívül hasznos műszaki-tudományos együttműködést is kialakított az esztergomi cég a szovjet intézményekkel, több műszert, laboratóriumi berendezést közösen kísérleteztek ki.

Február 4-től 16-ig

Takarékos vásár

Mindig akkor adunk hírt a téli vásárról, amikor kidugja fejét az illatos hunyor a Mecsek lankáin, már meglestük, hogy a medve kijött-e a barlangjából, de még azért javában tart a tél. Hogy mennyire lesz sikeres a vásár, az azonban mindig változó. Az idei tél bizony meglehetősen szigorú volt, elfogyott a meleg holmi, úgy hogy valamivel kevesebb árut fognak leértékelni, mint tavaly. Ez megyénként változó — van, ahol az 1983. évihez képest 70 százaléknyi, másutt 125 százaléknyi a kedvezménybe bevont portékák mennyisége. Hogy mit és mennyiért árulnak, azt lényegében a vállalatok, szövetkezetek joga eldönteni, itt tehát nincs egységesítés. Viszont azonos az időpont: *a vásár február 4-től 16-ig tart.*

Aligha döntögethet tehát rekordokat az idén a kereskedelem és ez nemcsak az időjárásnak, hanem az iparnak is köszönhető. Hosszan sorolhatnánk most az okokat — csupán néhány közülük: anyag- és kapacitáshiány, lassú átfutás, egyéb piaci érdekek — de tény, hogy korántsem csupán szezonális holmiból volt kevesebb az üzletekben, mint kellett volna. Míg egyéb „normális" karácsonyi roham után *leül a forgalom* férfiöltönyből és télikabátból, addig most januárban kifejezetten emelkedett az eladás, mert ekkorra érkeztek be a már régen megrendelt tételek. De van, amiből ekkorra *sem:* például fiúöltönyből és bizonyos gyermekruhákból, pulóverekből, csecsemőingecskékből. Bár ruhából, cipőből, csizmából talán nem mindenütt lesz elég, de olyan áru is lesz a kirakatokban, amelyek nemcsak télen, hanem bármikor

használhatók, mint lakástextília, méteráru.

Az ügyesebb cégek — bár a vásár csak február 4-én kezdődik — *már jóval előbb* hozzáfogtak a kiárusításhoz, mint az Aranypók férfipulóvereket, a Skála Metró nemesszőrme bundákat kínált — sikerrel. A pulóverek szinte percek alatt elfogytak, mégsem volt tülekedés.

De hát vásár nem képzelhető el igazi roham nélkül. A kereskedők szerint az a jó ómen, ha ilyenkor csikorgó hideg van — mert akkor fogy az áru, de nincs nagy latyak, meg hó, mert akkor kevesebben kelnek útra.

— elek —

Mozoghat az ár lefelé is

Rögzítettből maximált

Január 21-től megváltozott sok közfogyasztási cikk fogyasztói árformája. A változások okairól, piaci hatásairól kérdeztük *dr. Cinkotai Jánost,* az Országos Anyag- és Árhivatal főelőadóját.

— Az árforma-változások lényege, hogy bizonyos árucikkek eddigi *rögzített* árformáját *maximáltra* változtattuk, néhány esetben viszont szigorítottuk. A hatósági és a szabad árforma részaránya azonban érdemben nem változott.

Olcsóbb a száraz kifli?

— Mindenekelőtt azt vizsgáltuk, melyek azok a termékek, amelyek árának *lefelé* való eltérítése a kereskedelemnek és a fogyasztónak egyaránt *előnyös lehet.* Ilyen például a kenyér, a zsemle, a kifli, de maximált árformába kerültek a tej és a tőkehúsok is. Arra is figyelemmel voltunk, hogy a rögzített árforma, mint igen merev eszköz, nem alkalmas a kereslet és a kínálat viszonyainak követésére, akkor sem, amikor már nem szükséges a piaci egyensúlyt kizárólag központi eszközökkel fenntartani, illetve amikor a rögzített árhoz költségvetési érdekek sem fűződnek. Az élvezeti cikkeknél. — például a cigaretta vagy az alkohol esetében — kevésbé indokolt a rugalmasabb áralkalmazás. Másutt viszont célszerűnek látszik az árforma kötöttségeinek oldása. A most végrehajtott változtatás túlnyomórészt csak azt jelenti, hogy a merev rögzített árformát a maximált váltotta fel, tehát *az árat továbbra sem lehet emelni, lefelé viszont szabadon változtatható.*

Csak emelni nem szabad

— *A maximált ár felső határa tehát azonos az eddigi rögzített árral?*

— Igen, a fogyasztói ár *nem haladhatja meg az eddigit.* Az érintett termékeknél az magyarázza a változást, hogy indokolt esetben, például minőségcsökkenés esetén, árengedményt lehessen adni.

— *Előfordulhat — ha jól értem — netán az is, hogy ugyanaz a kifli nem ugyanannyiba kerül délelőtt, amíg friss, mint délután, kissé szikkadtan?*

— Előfordulhat. De még indokoltabb lenne ez például a kenyérnél.

Néhány esetben viszont maximáltból szabad árformába került át több olyan *kisebb jelentőségű áru,* amely alapvetően nem érinti a lakossági ellátást. Ilyenek például a nem tehéntejből készült természetes és ömlesztett sajtok, egyes étolajak, például a pirított napraforgó étolaj, a nyers, sajtolt étolaj, a kukoricacsíra-olaj, amelyek nem általánosan fogyasztott cikkek, szemben a napraforgó- és a recpeolajjal, amelyek továbbra is maximált árformában maradnak.

Néhány iparcikk

— Az iparcikkek közül a nem automata, keverőtárcsás háztartási mosógép, a villamos centrifuga, az olajtüzelésű, átfolyórendszerű vízmelegítő és fürdőszobakályha hatósági árformáját oldottuk fel. Automatikus áremelésre azonban itt sem kerülhet sor, mivel e cikkek termelői árai *előzetes bejelentési kötelezettség* alá tartoznak. Ezek árformáját részben azért vizsgáltuk felül, mert a maximált fogyasztói ár az indokolt termelői árváltozásokat sem engedi érvényesülni, ami zavarhatja a kompetitív árképzés alá sorolt vállalatok árképzését, gátolva az áruellátás bővülését, s ez olykor hiányhelyzet kialakulásához is vezethet. Egyes termékek esetében a kiegyensúlyozott piaci helyzet sem indokolja a tételes hatósági árkorlátozást. Fontos azonban, hogy a változások *semmiképpen sem hozhatják hátrányosabb helyzetbe a lakosságot.*

B. V. P.

Egy hét a világgazdaságban

Túltermelés és felvásárlás

Az elmúlt hét különösebb események nélkül zajlott le a devizapiacokon. A dollár gyakorlatilag *változatlan jegyzéssel zárt* a nyugatnémet márkával szemben, a hét közepén a lombardhitelek NSZK-beli kamatának emeléséről szóló hírt a tőzsdék nyugodtan fogadták. Igaz, a Bundesbank elnöke szükségesnek is tartotta hangsúlyozni, hogy nem márkavédő akcióról van szó — arra a valuta nem szorul rá —, hanem arról, hogy *ösztönözni* szeretnék a bankokat a hitelkonstrukció használatára. (A lombardhiteleknél a kereskedelmi bankok a jegybanktól zálogba helyezett értékpapírok ellenében kapnak kölcsönt.) Nem változott jelentősen a dollár a francia frankhoz mérve sem. Árfolyama viszont — szembetűnő gazdasági okok miatt — egyszázalékos mértékben erősödött a svájci frankkal és a japán jennel szemben. Hétfőn az angol kereskedelmi bankok 2 százalékponttal 14 százalékosra emelték az úgynevezett alapkamatot. Ez az akció — rövid időn belül a harmadik — végül is *megállította a font értékének mérséklődését,* az elmúlt héten az angol valuta a dollárhoz képest 1 százalékot nyert.

A héten tette közzé az EGK brüsszeli bizottsága javaslatait *az integráción belül* 1985 áprilisától egy évig érvényesülő felvásárlási árakra. A közös mezőgazdasági politika értelmében ezeknek az áraknak a szintje jelenti a termelők számára a garantált jövedelmet és egyben a termelés ösztönzésének vagy visszafogásának mértékét. A felvásárlási árak meghatározása persze mindig közgazdasági és politikai érvek ütközőpontja volt. Abban az esetben ugyanis, ha Brüsszel a termelői költségek teljes növekményét a felvásárlási árakban elismeri, a gazdaságtalanul megtermelt közös piaci terményfelesleg kialakulását segíti elő. Nem független az ármegállapítás *a világpiaci prognózisoktó'* sem. Ha valamely termékben világméretekben is felesleg várható, úgy az EGK-nak kétségkívül az az érdeke, hogy a túltermelés terheiből minél kevesebbet vállaljon magára, a közösségi költségvetésre. (Különösen érthető az óvatosság 1984 után, amikor a mezőgazdasági büdzsé kiadásai pénzügyi csőddel fenyegették az integrációt.) A felvásárlási árak megállapításának folyamatában a bizottság tervezetének nyilvánosságra hozatala mindenképpen csak az első lépés. Az is gyanítható, hogy a termelők képviselői csakúgy, mint a „technokrata" bizottsági szakértők, tisztában vannak a vita szabályaival, azzal, hogy az elején egy kicsit mindkét félnek illik blöffölni. A termelők a maguk részéről 4—5 *százalékos áremelést* tartanak elengedhetetlennek, alighanem tudva, hogy ennyit amúgy sem fognak kapni.) Az ütemet és általában a támogatások összegét a közösségi elszámolási egységben, az ECU-ban mérik, ez az árfolyamváltozás függvényében dollárban kifejezve több és kevesebb egyaránt lehet. Egy dollár jelenleg mintegy 1,4 ECU-t ér.) A bizottság induló javaslata sem jelenti a legutolsó lehetséges variációt. Ezzel együtt a várható világpiaci helyzet szempontjából is figyelemre méltó, hogy *Brüsszel a mezőgazdasági árszínvonal változatlanul hagyását kéri, ezen belül azonban fontos termékek esetében árcsökkentést javasol.*

A közzétett javaslatok szerint a kemény árintézkedésekre azért van szükség, mert ellenkező esetben a Közös Piac mezőgazdasági túltermelése 1990-re tovább nőne és elviselhetetlen mértékeket érne el.

Ami például a *húspiaci* helyzetet illeti, az a közösségi szakértők számára csaknem katasztrófálisnak tűnik. 1984 végén az integráció 300 000 tonna marhahúst volt kénytelen raktározni, ez a mennyiség 65 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. *A szubvencionált közös piaci marhahús megjelenése a világpiacon minden konkurrens szállítónak gondot okoz,* a fejlett tőkés országok közül az USA, Kanada és Ausztrália érzi elsősorban hatását. A gond súlyára jellemző, hogy az EGK nem ritkán 100 százalékos támogatásban részesíti marhahúsexportját. Így persze könnyű a világpiacon versenyképes árakon jelentkezni.

Gonda György — Szentgáli Péter

MI HOL OLCSÓBB?

Fürdőkád, széldzseki, kerékpár

A SKÁLA SZTRÁDA február 5-től 11-ig kétfajta fürdőkádat kínál vásárlóinak. Az egyik 170 centiméter hosszú, másodosztályú luxus fürdőkád, amely 6000 forint helyett 5200-ért, a másik pedig 150 centiméter, elsőosztályú kád 3890 forint helyett 3090-ért kapható. Caola krémet 78 forintért lehet vásárolni 98 helyett, Cirkel kávét 188-ért 235 helyett és hűtődobozt 690-ért 990 helyett. A gyermekposzterek árát 760 forintról 569-re, a tapétáét pedig 330-ról 229-re csökkentették. CB-hez szelektív hívó 6800 forintért vásárolható 8500 helyett, tölthető 9 voltos elem (töltővel) 449-ért 594 helyett, valamint Szuper krómkazetta (90 perces) 79-ért 114 helyett.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZBAN a Káma kempingkerékpár árát 2300 forintról 1600-ra, a Skolnyik lányka kerékpárét 1000 forintról 750-re és a Kadett kismotorét 6450-ről 4990-re mérsékelték.

A RUHATISZTÍTÓ SZÖVETKEZET egyes felvevőhelyein ismét megkezdődött a tisztított, vegyes ruházati cikkek árusítása: II., Mártírok útja 12.; III., Pethe F. tér 1.; V., Kecskeméti u. 2.; V., Münnich F. u. 19.; VII., Rottenbiller u. 6/a.; VII., Majakovszkij u. 15.; XIII., Klapka u. 17—23.; XVI., Veres Péter u. 99.; XIX., Vörös Hadsereg u. 160.

A DIVATCSARNOKBAN hétfőtől a 900 forintos steppelt bakfiskabát 540 forintért, bakfis téliesített sertésvelúr kabát 6330 forint helyett 3798-ért, kamasz pufikabát 2110 helyett 1477-ért és a férfi téliesített ballonkabát 1260 helyett 882-ért kapható — amíg a készlet tart.

A DEBRECENI ÁFÉSZ DÉLIBÁB ÁRUHÁZ vas-műszaki osztályán Rádiusz 25 típusú gázkazánt (21 ezer kalóriás) 27 200 forint helyett 22 200-ért árusítják. A Méta sportosztályán műszőrmebéléssel gyermekzekét — 6-tól 12 éves korig valót — 462 forintért kínálnak 770 helyett.

A HOTEL FLAMENCO különteremben árkedvezményes süteményvásárt tartanak minden szombaton és vasárnap 11-től 18 óráig. A vásáron különleges cukrászsüteményekből lehet válogatni, helyben fogyasztásra és elvitelre. Az étteremben háromfogásos menüt ajánlanak, ugyancsak szombaton és vasárnap 12-től 15 óráig 95 forintért. Ebben az a kedvezmény, hogy a szülőkkel étkező 10 éven aluli gyermekek ingyen ebédelhetnek.

AZ ALKALMI ÁRUHÁZAKBAN és szaküzletekben kétféle cikket kínálnak kedvezményes áron. Az egyik: férfi széldzseki 398 forintért kapható, melynek eredeti ára 1200 forint. A másik: kockás férfiing — háromféle színű —, ezt 192 forintért árusítják 248 helyett, amíg a készlet tart.

AZ ÚJPESTI CENTRUM ÁRUHÁZBAN Moderato lemeziátszós rádió 7200 forint helyett 5900-ért, sztereó rádiós magnó 6900 helyett 5600-ért, 24 programos táskavarrógép pedig 6500 helyett 5200-ért vásárolható, amíg a készlet tart.

A CENTRUM COMPACK raktáráruház első ruházati osztályán törülközők kaphatók reklámáron, amíg a készlet tart. Az 50×50-es méretű 33,20-ért, a 76×150-es 190-ért, a 60×130-as 67,50-ért, a 62×130-as 83,50-től 85,50-ig, a 76×130-as 108-tól 118-ig — mindenféle színben és mintával.

Szovjet export

A Kenderfonó és Szövőipari Vállalat újszegedi szövőgyárából ütemesen indítják a szovjet exportszállítmányokat: hetente két vagon ponyvaszövetet, illetve konfekcionált ponyvát. Az idei négy és fél millió négyzetméter anyag időarányos részénél máris többet szállítottak. Minthogy a szovjet mezőgazdaságnak nagy szüksége van a jó minőségű takaróponyvákra, ezért megállapodást kötöttek arra, hogy a 4,5 millió négyzetméteres évi kontingenst másfél millió négyzetméterrel emelik.

(MTI)

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

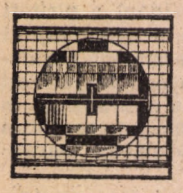
Érvényben 1985. február 4-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző hétéhez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 16.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	105,5	107,5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105,5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	103,5	105,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	101,5	103,5	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,0	103,0	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,0	103,0	+0,5
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	+1
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	+1
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	100,0	102,0	+0,5
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	101,0	103,0	+1
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	100,0	102,0	+0,5
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	100,0	102,0	+1
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,0	104,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	99,5	101,5	—
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	79	82—88,0	84—90,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Tévénapló

A megőrzött játékos kedv

Öten-hatan összegyűltek és zsíros kenyér meg tea mellett *irodalmi fejtörőt* játszottak. Aztán ha az irodalmat megunták, áttértek a *filmművészetre*, később sorra került a *zene* és a *képzőművészet* is. E különös szokásuk ellenére éppen olyanok voltak, mint évfolyamtársaik, a többi húszegynéhány éves. Mint a kamaszok fölös energiája, úgy türemkedett elő belőlük az innen-onnan összekanalazott sok-sok *ismeret*. Aztán diplomával a zsebükben szétszéledtek az országban, helyükre újabb fiatalok érkeztek, akik között talán ismét akadnak olyanok, akiknek *jó játék* „mindent tudni".

A *Szivárvány* című televíziós vetélkedőn látni véltem egyiküket-másikukat. Vagy ők voltak, vagy hozzájuk hasonlóak: mindenesetre olyan *tanárok, könyvtárosok, muzeológusok, dramaturgok*, akik megőrizték játékos kedvüket és nem felejtették el, amit egyszer megtanultak.

A *hét hónapon át* tartó kulturális vetélkedő, amelynek az *elmúlt negyven esztendő* volt a témája, pénteken befejeződött, *Zalaegerszeg* csapatának győzelmével. Bár pártatlanul szemléltem a döntőt, nem érezvén nagyobb vonzalmat Miskolchoz sem, mint a későbbi győzteshez, a végeredménynek nem tudtam igazán, felhőtlenül örülni. A szerencse és időnként a zsüri Zalaegerszegnek kedvezett, ami éppen elég, ráadásul még a játékvezető, *Vágó István* is *hangosan* reménykedett sikerükben. Ez már a pártatlant is bosszantja. A játékvezetőnek is annak illik lennie, de ha nem az, akkor legalább titkolja.

A győzelem — amely egyetlen ponttal lett Zalaegerszegé — fő tétje egy köztéri szobor volt, *Medgyessy Ferenc Táncosnő* című műve. A zalaegerszegiek már azt is eltervezték (még a döntő előtt), hová kerüljön. Nagyon szép helye lesz a *színház előtt*, és az is lehet, hogy Miskolc amúgy is nélkülözni tud egy újabb szobrot.

Ha ennek a vetélkedőnek is óvoda lett volna a tétje, mint az évekkel korábbi vetélkedésnek a főváros kerületei között, gyanítom, puskaporosabb lett volna a döntő légköre. Így azonban kulturális vetélkedőhöz illően kulturált volt a légkör, a győzelem, a vereség, minden. Olyan kulturált, hogy azt már — így pénteken, főműsoridőben — sokan egyenesen unalmasnak nevezik. Ugyanők azt mondanák — ha szokásuk lenne ilyen tudálékosan fogalmazni —, hogy a Szivárvány *tipikusan rétegműsor*. A teadélutánokon kvízzel szórakozóké. De hát olyan ritkán övék a főműsor, pénteken ...

Az egyes fordulók távol estek egymástól — havonta kerülvén sorra —, nehéz lenne megállapítani: a hét adás vajon felölelte-e négy évtized művészeti-kulturális életének teljességét? Talán nem is törekedett rá. Inkább csak felvillantott olyan epizódokat, amelyek aztán holdudvarukkal felidéztek egész kis korszakokat is. Ezt színvonalasan oldotta meg a szerkesztéssel foglalkozó csapat — *Liska Dénes, Bölcs István, Petőr István, Fodor Imre, Fröhlich Márta, Roska Katalin* —, különösen, ha azt is számításba vesszük, hogy egyensúlyozniuk kellett a *különös, de nem periférikus, sokak érdeklődésére számot tartó, ám nem közismert* kérdések között; alkalmazkodniuk kellett a játék teréhez, idejéhez, sőt, menet közben kialakult *hangvételéhez* is ... Talán csak azt róhatjuk fel nekik, hogy feladványaik mérlege néha túlbillent az egyszerű lexikális ismeretek javára, és hogy nem mindig sikerült a kérdéspárokat hasonló nehézségűnek választani. (Miskolc csapatának sorsdöntő balszerencséje is ilyesmiből adódott. Letakart költőportrékat kellett felismerniük. Zalaegerszegnek a közismert *Szabó Lőrinc*-portré jutott, *Bernáth Aurél* munkája, Miskolcnak egy *Vas István*-szobor, ami műalkotásként sem, képmásként sem volt könnyen azonosítható.)

Más azonban, ami miatt kellemes műsor lett hűséges nézői számára a Szivárvány. A föl-fölbukkanó, *rokonszenves* és *okos* megszólalók miatt, akik nemcsak tájékozottaknak bizonyultak, de izguló nebulók helyett *játékos kedvű partnereknek* is. Talán ez volt az első „nagy vetélkedő", amelynek *alapjában könnyed volt a hangvétele*. A döntőn ugyan előfordult kapkodás, pongyola fogalmazás, súgás utáni dadogás, de ezt magyarázza a helyzet. *Az egész vetélkedőből inkább a virtuóz mini-eszmefuttatások, az elegáns, jókedvű válaszok emléke a maradandó.*

Míg a csapatok a vetélkedő végére váltak kissé görcsössé, a zsüri a döntőre érkezett formája csúcsához. Addigra már mindannyian *(Bereczky Loránd, Horváth Ádám, Pálfy József, Sőtér István, Szokolay Sándor, Ungvári Tamás)* oldottak, rokonszenvesen közvetlenek voltak, ítélkezőkből játszótársak lettek.

Igazságtalanok volnánk, ha túl nagy jelentőséget tulajdonítanánk Vágó kis mellékfogásának, s elfelejtenénk: a Szivárvány könnyedsége, oldottsága jórészt a műsorvezető karmesterkedésének gyümölcse.

Virág F. Éva

Rádiófigyelő

Móricz szakácsnője emlékezik

Híres író szakácsnőjének lenni: bizalmi állás. Ha egy cserfes háztartási alkalmazott kifecsegi gazdája életének intimitásait, többet árthat kenyeradójának, mint az ellenségei. Kérdés persze, milyen horderejűek a kipletykált gyarlóságok.

Móricz Zsigmond — fél évszázad távolából úgy tetszik — jóljárt gazdasszonyával. Szakács Jánosné, aki 1935—36-ban szolgált az író családjánál, mindig készségesen az „úr" ízléséhez igazította a főztjét; nem csodálkozott az író különös kívánságain, s csak akkor beszélt, ha kérdezték. Talán még most is hallgatna a Móriczéknál töltött évekről, ha Cseh Éva riporter, a rádió szolnoki stúdiójának munkatársa ki nem kérdezi emlékeiről.

Annuska nénitől világéletében távol állt a magánügy-fitogtató kandiság, így a vele készült, s a napokban műsorra tűzött interjú nem rajzolta át a hallgatók képzeletében élő jól ismert portrét. Némi meglepetéssel mégis szolgált. Azok, akik járatlanok a Móricz-életrajzban, s hajlamosak az írót regényalakjaival azonosítani, bizonyára elcsodálkoztak, hogy a szegényparaszti sors realista ábrázolója szakácsnőt tartott. Ám ha jobban figyeltek Annus néni konyhacentrikus vallomására, azt is kihámozhatták belőle, hogy a népes családot (csupa igényes nőt) eltartó öregedő író milyen feszengve, idegenül élt a nem fényűző, de költséges polgári kényelem kellékei között.

Móricz Virág az Apám regényében így emlékezik a Horthy Miklós úti „kiállhatatlan" lakásra: „... aránytalan, rossz beosztású, rideg és hideg". Apja „valósággal menekült belőle ... nagyon utálta egész hivatalnoki, kispolgári környékével együtt".

A családtagnak tekintett, karácsonykor gazdagon megajándékozott Anna nem vette észre ezt az elementáris elkívánkozást, vagy ha igen, hallgatott róla. Hamar megszokta az ott tapasztalt furcsaságokat, az okok után nem nyomozott. Kész tényként könyvelte el, hogy a „nagyságos úr" jobban szeret esténként a konyhában szalonnázni, s közben az ő beszámolóját hallgatni az aratók életéről — mint a szépen berendezett ebédlőben „krumplipirét", „bornyúhúst" eszegetni elegáns vendégeivel. Ha Móricz sosem hallott nevű ételeket „rendelt" tőle, lefegyverzően kedves, kérlelő szavakkal, becsületbeli ügynek tekintette, hogy kinyomozza, mire is támadt a gazdájának tulajdonképpen gusztusa. A titokzatos *csepimaszról* például kiderült: nem más, mint közönséges prézlis, lekváros derelye. Ez is, meg az erős túrós száraz tészta tepsiben „isteni finom vót neki" — emlékezett hallható elégedettséggel.

Azt sem érezte sértésnek, csak álmélkodott és aggódott, ha az úr öt napon át ki sem mozdult a dolgozószobájából, nem kért enni, csak vizet ivott és „gondolkozott, gondolkozott". A megmegismétlődő éhségsztrájkoknak rendszerint a küldönc vetett véget, aki elvitte valamelyik szerkesztőségbe a határidőre elkészített írást. Ilyenkor végre visszatért a koplaló étvágya is.

Annus néni bevallja: tisztában volt vele annak idején, hogy az író „nyersanyagnak" tekinti mindazt, amiről őt faggatja, de arra valahogy soha nem jutott elég ideje sem, kedve sem, hogy végigolvassa a „készterméket". Hiszen két embernek is elég lett volna a napi tennivalója: szakácsnő, szobalány és takarítónő volt egy személyben. A „renget eg" szoba és a gyakori vendégjárás kurtára szabták a szabad idejét.

Egy cselédruhába bújt irodalomrajongó bizonyára számon tartotta volna, ki mindenki fordult meg Móriczéknál. A falusi fiatalasszony azonban, aki csak a kétkezi munkához értett, elsősorban azért örült a vendégeknek, mert borravalót kapott tőlük, s az így szerzett „mellékessel" megduplázhatta a havi bérét.

Bármilyen „jó dolga" volt is azonban itt a szorgalmas mindenesnek, amikor Szakács János leszerelt, hiába marasztalta Móricz — tanyára költöztek, gazdálkodni. „Jó volt velük, de azért csak alkalmazkodni kellett" — indokolta Annus néni a „szakítást".

Hogy ki is volt tulajdonképpen az, akinek két éven át a gyomra kedvében járt, olvasmányélmények híján legfeljebb csak sejtheti. De a családi bizalmasnak kijáró előjogokkal még véletlenül sem élt vissza. Nem írta meg emlékiratait Móriczról — amint a sztárok szenzációhajhász házvezetőnői teszik külföldön —, csupán az író furcsa ízléséről, egyéni szokásairól árulkodott az utókornak. Soha leleplezőbb indiszkréció ne sértse a tiltakozni már nem tudó halhatatlanok emlékét!

Valachi Anna

A héten tüntették ki

Álom, szecesszió, erotika

Nyugállományba vonulása alkalmából, egész életműve elismeréséül a múlt hét végén a *Munka Érdemrend arany fokozatával* tüntették ki *Vargha Kálmánt*, az irodalomtudomány kandidátusát, az MTA Irodalomtudományi Kutató Intézete főmunkatársát és osztályvezetőjét. A tudós irodalomtörténész, aki az intézetnek annak megalakulása, 1956 óta volt munkatársa, közel négy évtizedes szakmai munkássága során sok tanulmányt, monográfiát, önálló kötetet publikált, elsősorban a huszadik századi magyar irodalom témakörében. Két kötetet is közreadott *Móricz Zsigmondról*, többek között Móricz ars poeticáját, regényírói módszerét vizsgálva; ugyancsak önálló kötetet jelentetett meg *Berda Józsefről*, és sikert aratott *Álom, szecesszió, valóság* című, a Magvető *Elvek és utak* sorozatában megjelent munkája is. Egyik munkatársa volt a Magyar Rádió, majd a Gondolat Kiadó gondozásában megindult *Miért szép?* sorozatnak, amely az irodalmi mű és a befogadó közönség kapcsolatát volt hivatott nemes és okos eszközökkel elmélyíteni; s ugyancsak Vargha Kálmán volt az, aki 1964-ben, *Weöres Sándor Antik ecloga* című költeménye kapcsán, s annak „védelmében" az erotikus költészet irodalomtörténeti helyét és értékét *Irodalom, erkölcs, prüdéria* című esszéjében tisztázta.

Rövid beszélgetésünk során természetesen csak a gazdag életmű néhány részletére térhettünk ki. Vargha Kálmán a felszabadulást közvetlenül követő néhány esztendőben, 1947 körül kezdte pályáját, együtt azzal a korabeli fiatal nemzedékkel, melynek legendás pályakezdéséről ma annyit hallunk. Első kérdésem arra vonatkozott, *hogyan látja ma ezt a korszakot, s elégedett-e azzal, ahogy az utókor megítéli e néhány év szellemi életét?*

— 1946-ban szeniorja voltam *Waldapfel József professzor* magyar stílusgyakorlatok kollégiumának a pesti bölcsészkaron, ahol kis műsorok, bevezető értékelések és nyílt viták keretében fiatal költők, írók — akkori bölcsészhallgatók és valamivel idősebb szerzők — mutatták be egymásnak és az érdeklődőknek legújabb műveiket. A teljesség igénye nélkül *Pilinszky Jánost, Végh Györgyöt, Szabó Magdát, Mándy Ivánt, Lakatos Istvánt, Vidor Miklóst, Rába Györgyöt, Somlyó Györgyöt* említhetem e kollégium költői, szépírói között: kritikusként pedig többek között *Pándi Pál* és *Szabó Ede* is közreműködött. Később, a bölcsészkörben olyan sorozatot szerveztem, amelyeken a meghívott írók — így *Déry Tibor, Vas István, Rónay György, Devecseri Gábor* és Pilinszky — alkotói módszereikről, a mű születéséről beszéltek.

Artner Margit rajza

— Eleven, pezsgő élet folyt akkoriban: így kapcsolódtam magam is az *Újhold* folyóirat köréhez, ültünk a Darling presszóban a már említetteken kívül *Nemes Nagy Ágnessel, Lengyel Balázssal* és másokkal, vagy a Centrál kávéházban, a *Vigilia asztalánál*, s ez mind egyfajta szellemi hovatartozást is jelentett. Pályámat kritikusként kezdtem, első írásaim a *Magyarokban*, a *Diáriumban*, a pécsi *Sorsunkban*, s persze az Újholdban és a Vigiliában jelentek meg. Aztán ez az élénk szellemi élet egyszerre befagyott, folyóirataink megszűntek, a kritikai életben újfajta követelmények jelentkeztek: én pedig engedtem irodalomtörténészi ambícióimnak, s a következő éveket az irodalomtörténeti szakma szervezőjeként, majd egyetemi tanársegédként, adjunktusként töltöttem, *Bóka László* munkatársaként. Ami az Újhold és köre mai megítélését illeti, a szerzők rövidebb-hosszabb hallgatás után újra irodalmunk megbecsült alkotói lehettek, bár persze van, amiért nem adhat az élet semmilyen kárpótlást. A pécsi *Jelenkor* egyébként, *Lengyel Balázs* vendégszerkesztésében, éppen a múlt év decemberében emlékezett meg az Újholdról, s e számnak magam is munkatársa voltam egy Mándy-tanulmánnyal.

— *Ezzel el is érkeztünk jelenlegi munkásságához ...*

— Ez volt a tizenegyedik Mándyról szóló írásom, s eddigi Mándy-tanulmányaimat szeretném egy nagyobb lélegzetű munkában folytatni. Jelenleg *Gelléri Andor Endréről* szóló könyvön dolgozom, s a Kozmosz sorozatában a közeljövőben jelenik meg *Rónay György* verseskötete az én válogatásomban. Továbbra is a huszadik századi magyar irodalommal, s ezen belül többek között a művek keletkezésével, genezisével, s a mű és befogadó kapcsolatával szeretnék foglalkozni.

Hegyi Gyula

Rory Gallagher Magyarországon

A héten hazánkban koncertezett *Rory Gallagher*, a „bluesrock legnagyobb gitárosa". Legalábbis ezt állítja róla az őt bemutató szórólap. S jóllehet a reklámcetlik bombasztikus frázisait nemigen szokás túl komolyan venni, már első szólói után kiderült, hogy csakugyan a műfaj *egyik* legszenzációsabb kövületével van szerencsénk találkozni.

Gallaghernek van némi előjoga e muzsikához, hiszen legendássá híresedett triójával, a *Taste*-tel 1966-ban, tizenhét évesen már ezt az irányzatot mondhatta magáénak. Természetesen hatott rá a korszak progresszív rockzenei irányzatainak talán két legjelentősebb képviselője, Jimi Hendrix, valamint az ugyancsak máig legendás hírű *Cream*-trió muzsikája. S jóllehet, példaképei 1970 óta nem muzsikálnak, Gallagher zenéje ma is talán a legautentikusabb folytatása munkásságuknak.

Rory Gallagher csodálatosan jókezű muzsikus, szinte mindent tud gitárján, s ujjai oly természetesen vágtáznak a húrokon egy-egy szóló közben, hogy a *technikai* virtuozitás *fel* sem tűnik. A baj csak az — ha ez egyáltalán kifogás lehet —, hogy mindezt már nagyon rég kitalálták, s valójában triófelállásban, ami a hangszerelési bravúrokat nehezíti, alig-alig sikerül valóban egyedi, új elemeket bemutatnia. Számainak felépítése gyakorlatilag egyforma, s az ujjcsomózó vad húrvágták is egy idő után azonosan csengenek. Így aki egy Gallagher-számot ismer, az ismeri az összeset.

Éppen ezért számomra, s talán a közönség jó részének is, nem ezek a sodró tempójú, erőszakos zenék jelentették a legnagyobb élményt, hanem az est azon része, amikor egy szál gitárral, *Leonard Felthan* szájharmonikás briliáns szólóival kísérve lassú bluest játszott. Ezekben a számokban tudta megmutatni igazán, nemcsak technikai, de *hangulatteremtő* képességét. Nélkülözve a kalapáló és némileg gépies darálásra kényszerítő ritmusalapot, a néger blueszenéből ismert szabadsággal adta elő a szerzeményeket. A dallamközökbe szúrt apró zenei kommentárjai egyértelműen bizonyították, hogy nemcsak a jótékonyan manipulált és sok esetleges hibát; ritmikai egyenetlenséget elfedő elektromos gitárhang adja muzsikája varázsát.

Jó koncert volt, s végre a Sportcsarnok közönsége is *bluest* hallhatott, röviddel az első magyar blueszenekar nagyszabású koncertje után.

Vancsek Péter

Kelet–nyugati gazdaság

Ismét visszaesés

Az évtized elején készült gazdasági előrejelzések szinte kivétel nélkül arra utaltak, hogy a jelentős és tartós hullámvölgy után valószínűleg 1985-ben kezdődik ismét meg a kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok lassú élénkülése. A jelek arra utalnak, hogy a jóslatok nem voltak megalapozatlanok.

A világkereskedelem átlagánál dinamikusabban fejlődő kelet—nyugati kereskedelem a 70-es évek „aranykora" után először 1979-ben szenvedett törést, amikor *Carter* elnök *gabonaembargót* hirdetett meg a Szovjetunió ellen, illetve a lengyelországi események „válaszaként" az Egyesült Államok technológiai szállítási tilalmat rendelt el a szocialista országokkal szemben. Több nyugat-európai ország szembeszállt az USA nyomásával, amely megtorló intézkedéseket helyezett kilátásba a szibériai földgázvezeték kompresszorszállítói ellen. A gazdasági kapcsolatok „kihűlésének" további állomása volt *a COCOM tevékenységének felélesztése:* gyakorlatilag a fejlett tőkés államok ma nem exportálhatnak a szocialista országokba legkorszerűbb technikát és technológiát hordozó árucikkeket, illetve gyártási eljárásokat.

A visszaesés okai

Az évtized első esztendőiben számottevően *visszaesett* a hagyományos export-import kapcsolatokon túlmutató gazdasági együttműködés — kooperációk, vegyes vállalatok, harmadik piaci együttműködések stb. — is. Meg kell jegyezni, hogy az ilyen jellegű kapcsolatok fejlődése nemcsak politikai, hanem gazdasági okokból is lelassult. Az árucsere-forgalom dinamikus bővülésének egyik legnagyobb akadálya az volt, hogy az európai KGST-államok a külgazdasági egyensúly helyreállításán, valamint a felgyülemlett adósságok lefaragásán fáradoztak. Míg a hetvenes évek végén a két világrendszer egymással folytatott kereskedelmének értéke meghaladta a 90 milliárd dollárt, 1983-ra ez az összeg csak megközelítette a 74 milliárd dollárt. A nyugati országok gazdasági körei világosan látták és látják, hogy a kelet—nyugati kereskedelem bővülésének záloga (a politikai légkör javulása mellett) az, hogy a szocialista államok *milyen ütemben tudják növelni keményvaluta-bevételeiket.*

A nyugati exportlehetőségek tehát nem kis mértékben függenek attól, hogy a szocialista államok hogyan tudják exportjukat növelni. Fontos feltétele és tényezője a nyugati export növekedésének a szocialista országok irányába a hitelkapcsolatok „felmelegítése". A kereskedelem bővüléséhez mindenütt a világon *hitelekre van szükség*, ez alól nem kivétel a kelet—nyugati viszonylat sem. Tavaly már több jel utalt arra, hogy több éves szünet után ismét élénkülőben vannak a hitelnyújtások.

Miután a szocialista országok többsége 1984-ben tovább csökkentette adósságállományát — s idén az ipari termelés ismét jelentősen növekszik —, a nyugati cégek arra számítanak, hogy *emelkedik majd importjuk is.* Az ipari termelés bővülése egyben a szocialista államok exportpotenciáljának növekedését is jelenti. Fontos szempont az is, hogy a belső gazdasági intézkedések mellett a kelet-európai piacok *fellendüléséhez* jelentős mértékben hozzájárulhat a nyugati fellendülés folytatódása. A Business Eastern Europe című lap szerint „amíg a tőkés piacok felveszik a szocialista országok termékeit, addig azok növekvő összegű keményvaluta-bevételt fordíthatnak nyugati termékek megvásárlására".

Nem tér vissza

Noha a tavalyi esztendő kelet—nyugati kereskedelmének adatait az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága az év közepe táján teszi közzé, annyi bizonyos, hogy 1984-ben az európai szocialista országok összesített külkereskedelmi mérlege az OECD-államokkal folytatott kereskedelemben *többlettel* zárult. 1984 első felében a fejlett tőkés országok szocialista kivitelük mennyiségét 3 százalékkal növelték az előző év hasonló időszakához képest, míg a KGST-országokból származó behozatal 17 százalékkal bővült. Az árucsere-forgalom szerkezete azonban változatlanul nem tükrözi megfelelően a szocialista államok gazdaságában végbement fejlődést. Exportjuk elsősorban nyers- és fűtőanyagokból, valamint félkész termékekből tevődik össze, meglehetősen alacsony a késztermékek részesedése. Ezzel szemben a KGST-országok nyugati behozatalában az elmúlt néhány évben *csökkent* a gépek és berendezések súlya, s megnövekedett az élelmiszerimport aránya. Az elkövetkező esztendők fontos feladata, hogy a résztvevő országok és cégek korszerűsítsék az áruforgalom szerkezetét.

Örvendetes, hogy a szűkebb értelemben vett kelet—nyugati gazdasági kapcsolatokban is némi élénkülés volt tapasztalható 1984-ben: ismét növekedett az érdeklődés a kooperációk iránt, s új együttműködési formák is tért hódítanak a vállalatok között (lizing, névhasználati jog átadása stb.). Terjednek a kompenzációs és barterjellegű üzletek, amelyek a gazdaságilag nehéz időszakokban a kereskedelem „pótszerének" tekinthetők.

Mindent összevetve, a szocialista és a nyugati vállalatok mérsékelt derűlátással tekinthetnek 1985-re a kereskedelem és az együttműködés fejlődését illetően. Az optimizmus alapja egyrészről a folytatódó nyugati konjunktúra, más részről pedig a szocialista népgazdaságok kedvezőbbé váló helyzete. Mintha nem hiányozna most a kölcsönös akarat sem a gazdasági kapcsolatok fejlesztésére. A kölcsönös előnyökön alapuló kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok azonban igazán zavarmentesen akkor fejlődhetnének, ha megszűnne a szankciópolitika a nyugati államok részéről, s ez utóbbiak a politikai kérdéseket nem terelnék a gazdasági kapcsolatok síkjára. Mivel ebben a kérdésben rövid időn belül nem várható változás, egyelőre *nem lehet számítani* — a mérsékelt élénkülés ellenére sem — a hetvenes évek dinamikájának megismétlődésére.

G. Gy.—Sz. P.

A páva álma

A hazai ruházati ipar dilemmái – Kijutni a zsákutcából

A Páva Ruhagyár emblémája a bóbitás, díszes tollát uszályként viselő madár. De a holmival, amire rákerül, csak időnként lehet páváskodni. A nyugati partnerek szigorúak, elég egy kis határidőcsúszás, s az ékes madaras ruha a fogasról máris az utcai kosárba, az olcsóbb áruk túrkálójába kerül. Egyébként tartja a középmezőnyt, a felső szint még csak ábránd.

— *Munkánk minősége bárhol megállja a helyét* — mondja *Varsang Ferencné*, a Páva Ruhagyár igazgatója, s hozzáteszi, lehet, hogy egy kicsit elfogult, de illik is annak lennie, ha a saját gyáráról van szó. Illusztrálásként a varrodából bekért három kifogástalan ruhát, s két elegáns blúzt. Ritka szép darabok, kicsit nagyasszonyosak, ahogy a nyugatnémet partner óhajtja. Aki a modellek mellé hozza a légies, gyűrhetetlen anyagot.

— *Elhiszi, hogy nincs gondunk az eladással? Bármit gyönyörűen megvarrunk. A baj csak akkor kezdődik, ha a hozzávaló hazai...*

Az alapanyagot nem kapják megfelelő minőségben, színben, és a partnerek nem a megadott határidőre szállítanak. A kellékkel hasonló tortúra jár együtt. Ha sikerül egy-egy kollekciót nagynehezen összevarázsolni, s a külföldinek is megnyerik a tetszését, akkor sem biztos, hogy abból üzlet lesz. Mert, ha rákérdez a feltételekre, kiderül, ez sincs, az sincs. Így lesz *a kollekcióajánlatból bérmunka.* Nem mintha ez a gyárnak különösebb fejfájást okozna, a nyereség így sem kevesebb. De ha *több készterméket adna el, több lenne a beáramló valuta* — s ez népgazdaságilag nem elhanyagolható szempont. De jó alapanyag nélkül *ez csak álom* marad.

Eljátszott lehetőség

Pedig van, létezik jó alapanyag, csakhogy ebben a valutaéhes időszakban mindenki a saját pogácsáját akarja megsütni. S a jó méteráru exportra megy. Hiszen *a feldolgozó csak forintot ad*, s képtelen elismertetni az exportban felhasznált alapanyagokat. Így a gyártók nem törik magukat, *belföldre az jut, ami marad*, függetlenül attól, hogy a majdani késztermék a hazai üzletekbe vagy az országhatáron túlra kerül.

— *Tavaly alaposan levizsgáztunk az olaszok előtt* — mondja a tipikus példát Varsang Ferencné. — Fehérneműt, pongyolát kértek tőlünk, olyan különlegeset, ami az igényes vevőkör mércéje. Hozták a gyönyörű selyempapíros dobozokat, hogy egyenként ebbe csomagoljuk a köntösöket. Mondták, nekik kényelmesebb lenne, ha mi itthon elkészíttetnénk a díszdobozt, de a Papíripari Vállalat nemet mondott. Ez még csak hagyján. Már a körmünket rágtuk idegességünkben, amikor az alapanyaggyártó elkezdte tologatni-halogatni a szállítást. S *ami végre bejött, színhibás volt.* Egy végen belül 17 árnyalatot számláltunk össze, kezdődött a világoskéknél, zárt a sötétkékkel. Ember legyen a talpán, aki ebből úgy tud szabni, hogy a köntös egyik fele ne üssön el a másiktól. Alaposan megdolgoztunk. Az anyag negyven százaléka azonban teljesen használhatatlan volt, cserélni kellett. Adtak, csak nem a kívánt színben. Magyarázatban nem volt hiba: nincs emberünk, nem érkezett meg az importfesték, az is idő amíg az import engedélyezéséből valóság lesz, ha bukfencet vetünk, se tudunk többet, jobbat. Mit szólhatunk? Ismerjük a helyzetet. De ezt nem lehet megértetni az olasz kereskedővel, aki a legutóbbi tárgyaláson csak ennyit kérdezett: *Elvesztették a színkártyákat?* Ez lehet az oka, hogy a tavalyi 40 ezer darabos rendelés 30 ezerre csökkent, pedig nagy dolog a mesés fehérneműket gyártó országban magyar áruval megjelenni. S éppen ezt a lehetőséget játsszuk el.

Félreértés ne essék, nem arról van szó, hogy a feldolgozó és a gyártó egymás ellenségei, ott tesznek keresztbe, ahol tudnak. De amíg *nincs közös érdekük*, hiába boronálják össze őket a minisztériumban. Itt *semmi sem az érzelmeken múlik*, mindenkinek a saját boldogulása az elsődleges. Így aztán a Páva Ruhagyár többségében bérmunkában dolgozik. Tanultak, tanulnak ebből eleget, egyre szebbet, egyre jobbat varrnak. A szocialista piac ezért jelentkezik *mind nagyobb felvevőként*, csakhogy nem megy a bolt anyag nélkül. Ha viszont elveszik a belföldre szánt ruhák, blúzok egy részének az anyagát, itthon lesz ellátási hiány. A pamutiparosok pedig erre az évre nem igérnek többet, mint amit tavaly szállítottak. Miként lehet ebből a zsákutcából kijutni? Jobb híján belkereskedelmi döntés született: importkiváltó akciókra. Azaz *választékcsere címén kevesebb késztermékeket hozhatnak be az országba, inkább anyagot*, ami feldolgozható, így ugyanannyi valutáért több árut lehet beszerezni.

Se pénz – se posztó

Kelényi Gábornak, az Ipari Minisztérium főtanácsosának mindezek semmi újat nem mondanak. Pontosan tudja, hogy a textilruházati ipar most olyan szakaszban van, amikor *többet tudna eladni, mint amennyit termel.* Az alkalmat nem szabad elszalasztani, ezért kellenek a különböző átmeneti kiskapuk. *A kooperációkat, a devizahiteles konstrukciókat érdemes szélesíteni.*

— Örök szentenciák nincsenek — mondja. — *Nem lehet mereven „beállni" arra a vonalra, hogy csak késztermékeket exportálunk.* Ez piaconként, vevőnként eltérhet, akkor döntünk helyesen, ha a *legkifizetődőbbet választjuk.* Az alapanyaggyártóknak ugyancsak szükségük van az exportra, ettől függ a jövőjük. Csakhogy elkelne a hazai piacra is több és jobb anyag. A gátló tényezőket ismerjük, oda kell hallgatni a feldolgozó iparra is, az alapanyaggyártókra is. Őket aztán most az ág is húzza.

Legnagyobb gondjuk, hogy kevesen vannak, a létszám rohamosan és szinte megállíthatatlanul fogy: *a textilesek között a munkaerő-elvándorlás mértéke már eléri az ipar egészének a két- háromszorosát.* Kemény feltételek között dolgoznak. Negyvenezren — a bányászok után itt a legtöbben — három műszakosok, többségük nő. Ellentmondásosak, nehezek a körülményeik, de kilábalhatnak a mélypontról, mert van piacuk.

Segít a vgmk

Tény, hogy a ruházati iparban dolgozók még rosszabbul keresnek, jóval az ipari átlag alatt. Ezen belül a Páva Ruhagyár a konfekciósok szintjét sem éri el, mégis *javuló szakaszban* van. Az igazgató szerint, ha nem nők dolgoznak itt, már rég becsukhatták volna a gyárkaput. Meglehet, van abban igazság, hogy a nők jobban alkalmazkodnak, tűrőképesebbek, azért mégsem ilyen egyszerű a képlet. A Páva Ruhagyárnak sem könnyű, nem is volt az, sőt két éve úgy tűnt, hogy beletörik a bicskájuk a létszámcsökkenésbe. Aztán elkezdtél: felkutatni a munkaerőt, és találtak vidéken, téeszekben szabad kapacitást, ahová gyorsan *varrodákat telepítettek.* Vettek fel bedolgozókat is, hiszen sokaknál, különösen a kisgyermekes családanyáknál vonzerő, hogy a munkát otthon végezhetik.

És igencsak *nagy segítség volt a vgmk-k létrejötte.* Ahogy összeszámoltuk Varsang Ferencnével, ez plusz egy telepnyi munkaerőt jelent. S ebben csak olyanok vannak, akik kiváló szakemberek. Azok, akik a kérdezősködésre azt válaszolták: korábban is varrtak munka után, vagy butikosoknak, vagy a szomszédoknak. De szívesebben veszik, hogy *az „egyszer hopp, máskor kopp" helyzetet felváltotta a biztos munka, a biztos többletkereset lehetősége.* Így a fizetéssel együtt már annyi a pénzük, hogy megéri maradni.

Cseszák Gyöngyi

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Új Ford-modellek

A Ford autógyár két új, amerikai viszonylatban középkategóriájúnak minősített gépkocsimodellt mutatott be a héten az Egyesült Államokban. A Ford-család Taurus és Mercury Sable névre keresztelt „újszülöttjei" a tervezőcsoport szerint jóval tágasabb belső térrel rendelkeznek, mint a konszern jelenleg futó közepes méretű típusai, s azonos teljesítmény mellett 25 százalékkal kevesebb üzemanyaggal is megelégszenek.

Japán a kínai piacon

A „Wall Street Journal" szerint 1983-ban mindössze 12 japán cég alapított közös vállalatot kínai partnerekkel, míg 130 hongkongi és 22 amerikai vállalat volt ilyenformán jelen a kínai piacon. Egy év alatt azonban a japánok kétszeresére, 40 millió dollárra emelték összberuházásaik értékét s 25 közös japán—kínai vállalat jött létre. A nagy japán konszernek közül a Hitachi közös vállalkozásban, évi 300 ezer színes televíziót gyárt.

Mai kommentárunk

Olajár

Mint a hírügynökségek jelentették — az OPEC 0,25—1,16 dollárral ismét csökkentette az olaj hordónkénti árát. Ez azt jelenti, hogy az árméreceként használt szaúdi olaj 29-ről 28 dollárra csökkent. Bár ezzel az elhatározással az OPEC három tagországa nem értett egyet, a többség akarata a közösség uralkodó véleményét tükrözi.

Érdemes nekünk is elemezni a legújabb fordulatot, noha nem az OPEC-től vásároljuk az olajat. A legfontosabbak a széles körű energiatakarékossági intézkedések, az alternatív energiahordozók megtalálása jelentősen csökkentette a tőkés országok igényét. Ez az energetikai haladás minden várakozást és előzetes prognosztizációt felülmúl — gondoljunk csak a Római Klub jelentésére vagy más, tíz évvel korábban készült borúlátó jóslatokra, amelyek az olajtól való teljes gazdasági függőséget vetítették elénk. A mai helyzet ezzel szemben az, hogy immár nem csupán az OPEC kényszerül újabb és újabb engedményt adni olajára, hanem a többi nagy olajtermelő is...

Megoszlanak a vélemények arról, hogy ez az árcsökkentés miként hat a lehetséges importőrökre. Hiszen tény: az olajért dollárban kell fizetni, és a dollár árfolyama egyre emelkedik a többi konvertibilis valutához képest is. (Az angol font, az NSZK-márka sohasem volt olyan alacsony szinten a dollárhoz képest, mint napjainkban.) Ha pedig ez így van, akkor az olaj árának mérséklődése egyelőre csak az USA-nak kedvez.

Akárhogy van is, az olajár lemorzsolódása bizonyíték arra, hogy az összehangolt energiaracionalizálási intézkedések fontos, a piacot befolyásoló elemek. Továbbá: e hatás később megjelenik a KGST-ben is, mivel itt az elszámolás a világpiaci ár figyelembevételével történik. Emlékezzünk: a drasztikus drágulást tompította és késéssel közvetítette a KGST-csúszóbázis. Az új olajpiaci fejleményt is közvetíti majd a KGST-árklauzula.

Mindez semmit nem von le abból, hogy napjainkban — az OPEC-árcsökkentéssel együtt — legfőbb és leghasznosabb cselekedeteink egyike, ha az energiával a leggondosabb gazda módjára, nagyon takarékosan bánunk.

Matkó István

JEGYZET

Kellene a jó könyv

Alig több mint feleannyi könyv jelenik meg az idei, 28. mezőgazdasági könyvhónapra, mint tavaly. Ez a körülmény ünnepinek aligha nevezhető, de hát miért épp a mezőgazdasági szakkönyvek kiadóinak lenne jobb a helyzete, mint a magyar könyvkiadás egészének? Szomorú tény: a könyvkereskedelemnek változatlanul nagyok az eladatlan készletei, s ez a könyvkiadás egészére rendkívül károsan hat.

Az olvasóknak különleges szerencséje: a Mezőgazdasági Kiadó gazdasági helyzete jobb az átlagosnál, így lehetőségük volt arra, hogy ha példányszámot nem, de a választékot nagyjából fenntartják. S ez eredmény. A könyvhónap választékából ezúttal sem hiányoznak tehát a fontos gazdaságtudományi művek, az állattartás és a növénytermesztés alapvető szakkönyvei. Bár, idén inkább az állattenyésztésre helyezte a kiadó a hangsúlyt. S jó, hogy így van, annál is inkább, mert bizony az állattenyésztés szakmai színvonala változatlanul nem olyan magas. A kertészeti szakkönyvek választéka, sajnos, elmarad a korábban megszokott széles körű kínálattól, de ezt indokolhatja, hogy az idei könyvhónap középpontjában idén a nagyüzemi mezőgazdaság áll. Végső soron egyet lehet abban érteni a mezőgazdasági szakkönyvkiadás irányítóival, hogy a korlátozott erőforrásokat évről évre más és más témára összpontosítják.

Az idei mezőgazdasági könyvhónapra az Akadémiai, a Kossuth, a Medicina, a Műszaki, a Statisztikai, a Tankönyv- és a Mezőgazdasági Kiadó, összesen 272 ezer példányban, 49 művet jelentetett meg. Vagyis a választékon tulajdonképpen csakugyan nincs semmi szégyellnivaló. A könyvhónap ünnepélyes megnyitóján, a fennállása 200. évfordulóját ünneplő Mezőhegyesi Mezőgazdasági Kombinátban ma megjelenő kiadói és mezőgazdasági szakemberek legföljebb azon boronghatnak, hogy a változatosság kedvéért — most már az alacsony példányszámok következtében is — az idén sem sikerül kielégíteni a szakkönyvek iránt egyébként örvendetesen növekvő igényt.

— g —

Több településen

Szlovákul tanulnak

A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége szorgalmazta, hogy az iskolai tananyag keretében *több tantárgyat tanitsanak szlovákul, az eddiginél több településen.* Miként a szövetség országos választmányának csütörtökön Budapesten tartott ülésén elmondták, a Békés, a Pest, a Komárom, a Nógrád és a Borsod megyei állami szervek segítik ez irányú terveik megvalósítását. *Szarvas* város vezetői például támogatják a szlovák óvoda megszervezését a szlovák tannyelvű iskolához kapcsolódva. A *dorogi*, a *balassagyarmati*, a *salgótarjáni* középiskolákban a szlovák nyelvet második, szabadon választható idegen nyelvként oktathatják majd a következő tanévtől. A szövetség tavalyi tevékenységét és idei terveit megvitatva elmondták: az anyanyelv ápolását mozdítja elő azáltal is, hogy hazánk felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából márciusban az általános, a közép- és a felsőfokú iskolák nemzetiségi tanulóinak, hallgatóinak részvételével *szavaló-, prózamondó- és képzőművészeti* versenyt tartanak.

A szövetség a TIT-tel együttműködve több településen szervez majd szlovák nyelvű természet- és társadalomtudományi előadássorozatokat. Szarvason június 28. és július 4. között megrendezik a IX. szlovák néprajzi tábort a békéscsabai *Munkácsy Mihály Múzeummal* és a *Vajda Péter Művelődési Központtal* közösen. A táborozók a környékbeli településeken kutatják, gyűjtik majd a szlovák néprajz tárgyi emlékeit.

(MTI)

Jó víz százezer embernek

Kovács Antal államtitkár felszólalása a MEDOSZ ülésén

(Folytatás az 1. oldalról)

si vízművet helyeztek üzembe. A *mezőgazdasági öntözésben* a korábban tapasztalt megtorpanások után a kormányintézkedések hatására a múlt év elején kétszer annyi öntözővizet használtak fel az állami gazdaságok, téeszek, mint 1983 első felében, ám ez a lendület később alábbhagyott, s így összességében az éves vízfelhasználás harminc százalékkal haladta meg az előző évit.

Az idén — hangsúlyozta az államtitkár — a vízkészletek észszerű hasznosítására és a vízminőség fokozott védelmére kell törekedni. Az ágazat fejlesztésére 14,6 milliárd forint áll rendelkezésre. Ennek 76 százalékát a vízellátás javítására és csatornázásra, 12 százalékát a vízkártételek elleni védelemre, a fennmaradó részt pedig a mezőgazdasági vízszolgáltatásra és egyéb általános célokra használják fel. Az év végére a lakosság 84 százaléka vezetékes ivóvízzel lesz ellátva, ez újabb 100 ezer lakos jobb ellátását jelenti.

(MTI)

Caola–Schwarzkopf közös vállalat

Nyugati licencből hazai termelés

Közös vállalat alapító szerződését írták alá csütörtökön Budapesten a Caola Kozmetikai és Háztartásvegyipari Vállalat és az NSZK-beli Schwarzkopf cég vezetői. Az aláírásnál jelen volt *Körtvélyes István* ipari miniszterhelyettes, *Uwe Barschel* Schleswig-Holstein tartományi miniszterelnöke és *Ernst-Friedrich Jung*, az NSZK budapesti nagykövete.

A közös vállalat létrehozását több éves eredményes együttműködés előzte meg; a Caola évek óta készíti jó minőségben a Schwarzkopf cég licence alapján a különféle illatosítású Bac desodorokat és szappanokat. A Schwarzkopf Kozmetikai KFT Közös Vállalat a Caola budapesti központi telephelyén kezdi meg működését, s az NSZK-beli cég licence és technológiája alapján különféle hajápoló szereket készít majd. A termelést várhatóan még az év vége előtt megkezdik s jövőre már mintegy 100 millió forint értékű árut kínálnak a hazai vásárlóknak és külföldi vevőiknek.

(MTI)

KÖZÉLET–DIPLOMÁCIA

Új magyar nagykövet Írországban

Domokos Mátyás, hazánk új dublini nagykövete január 31-én átnyújtotta megbízólevelét Patrick Hillery-nek, Írország elnökének.

NDK-beli miniszter látogatása hazánkban

Rudi Georgi, a Német Demokratikus Köztársaság szerszámés fafeldolgozó gépipari minisztere *Kapolyi László* ipari miniszter meghívására csütörtökön Budapestre érkezett. Itt-tartózkodása alatt vendéglátójával tárgyalásokat folytat a két ország közötti gépipari együttműködés továbbfejlesztéséről.

Magyar költő lengyel kitüntetése

A Lengyel Kultúra Szolgálatáért kitüntetést adományozta a kulturális és művészetügyi miniszter *Kovács István* költőnek, prózaírónak, aki az elmúlt években számos lengyel alkotó művét fordította magyarra, s több tanulmányt írt a lengyel irodalomról. A kitüntetést *Jerzy Zielinski*, a Lengyel Népköztársaság budapesti nagykövete adta át.

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesítette: *Németh Tibort*, az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetének tudományos munkatársát nyugállományba vonulása alkalmából, az intézet alapítása óta végzett eredményes kutató, valamint politikai és társadalmi munkája elismeréseként; *Vargha Kálmánt*, az irodalomtudomány kandidátusát, az MTA Irodalomtudományi Kutató Intézetének tudományos főmunkatársát, intézeti osztályvezetőt, nyugállományba vonulása alkalmából, egész életművének elismeréséül; *Zoltán Győzőt*, a műszaki tudomány doktorát, az MTA Bányászati-Kémiai Kutatólaboratóriumának tudományos főmunkatársát nyugállományba vonulása alkalmából, a tudományos életben és az olajbányászati gyakorlatban végzett több mint három évtizedes, eredményes munkája elismeréseként.

A kitüntetéseket *Kulcsár Kálmán*, az MTA főtitkárhelyettese csütörtökön, az Akadémia székházában adta át.

Az Elnöki Tanács *dr. Stelczer Károlyt*, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Központ főigazgató-helyettesét, a vízügyi szolgálatban végzett évtizedes eredményes munkájának elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrenddel tüntette ki. A kitüntetést csütörtökön az Országos Vízügyi Hivatalban *Breinich Miklós*, az OVH elnökhelyettese adta át.

Az Elnöki Tanács *Szegedi Ferenc* rendőrezredesnek, a Belügyminisztériumban végzett eredményes munkája elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából a Vörös Csillag Érdemrendet adományozta. A kitüntetést csütörtökön *Horváth István* belügyminiszter adta át.

Közös vízmű

Vas és Veszprém határán

Közös beruházás valósult meg Vas és Veszprém megye határán: vízművet hoztak létre három községben, a Vas megyei Szergényben, valamint a Veszprém megyei Marcalgergelyiben és Vináron. Az új létesítményt csütörtökön adták át rendeltetésének. Kiépítésére 19,5 millió forintot fordítottak. A három településen 398 házba kötötték be a vízvezetéket, s ezzel mintegy 1200-an jutottak egészséges ivóvízhez. A vízmű építéséhez a lakosság anyagiakkal és jelentős értékű társadalmi munkával járult hozzá.

Közlemény a tévé műsoridejéről

Újra lesznek hét végén gyermekműsorok

A kormány Tájékoztatási Hivatala közli: a januári szokatlanul kemény tél és az energiaforrások szűkössége arra késztette a kormányt, hogy az energiatakarékossági intézkedések keretében elrendelje a televízió adásidejének korlátozását is. A kormány köszönetét fejezi ki a lakosságnak, hogy megértette a kényszerintézkedések szükségességét, amelyek révén elkerülhetővé váltak további energiakorlátozások.

A helyzet most lehetővé teszi, hogy — a nézők kívánságait is figyelembe véve — a Magyar Televízió a szombat-vasárnapi délelőtti gyermekműsorokat e hét végétől visszaállítsa. Március 31-től, a nyári időszámítás bevezetésétől pedig mód nyílik arra is, hogy a televízió adásai a jelenlegi 22 óra helyett általában 23 órakor fejeződjenek be.

A közlemény ugyanakkor hangsúlyozza: mind a vállalatok, mind a lakosság részéről továbbra is következetes takarékosságra van szükség az elektromos energiával, valamint más fűtő- és tüzelőanyagokkal.

Szombaton és vasárnap délelőtt *ismét* sugároz műsort a televízió. Szombaton 9 órakor kezdődik az adás *Az állatok farsangja* című árnyjátékkal; 9.25 órakor a *Majd én megmondom neki* című csehszlovák filmet láthatják az érdeklődők, majd 10.35 órakor a *Kaláka* című verses-zenés összeállítást sugározzák. A délelőtti műsor 11 órakor a Képújsággal ér véget.

Vasárnap délelőtt szintén 9 órakor kezdődik az adás az *Óvodások filmműsorával*, amelyben *A találékony kisfiú* című lengyel rajzfilmet, és a *Csutka és Csutika* című csehszlovák bábfilmet vetítik; 9.20 órakor *A holdnak háza van* című műsort, 9.50 órakor *A tornászlány* című amerikai filmet tekinthetik meg az érdeklődők; 10.35 órakor *Helikoffer* címmel *Halász Judit* műsora szerepel a programban, majd 11 órakor a Hírekkel fejeződik be a délelőtti adás.

A délutáni program mindkét napon, mindkét csatornán változatlan.

(MTI)

Szolidaritási tanácskozás

Budapesten, január 29—30-án tartotta idei első ülését az arab népekkel vállalt szolidaritás Nemzetközi Titkársága. A tanácskozás házigazdája a DIVSZ volt. A küldöttek és megfigyelők véleményt cseréltek a Közel-Kelet politikai helyzetéről, Megvitatták az arab népekkel vállalt szolidaritás időszerű feladatait, s a Nemzetközi Titkárság tevékenységét. A Titkárság 1985-ös munkatervében szereplő programok célja, hogy támogassák a palesztin nép, és egyetlen jogos képviselője, a PFSZ harcát. A záródokumentum megállapítja, hogy 1985-ben, a fasizmus feletti győzelem 40. évfordulója jegyében a Nemzetközi Titkárság együttműködik valamennyi haladó, békeszerető erővel a világűr militarizálásának megakadályozásáért, a fegyverkezési verseny megállításáért.

Az ülésen részt vett küldöttségek vezetőit fogadta *Hármati Sándor*, a Magyar Szolidaritási Bizottság elnöke.

(MTI)

Új telepet tártak fel

Szénhírek Ajkáról, Oroszlányból

Befejező szakaszához érkezett az *Ajka II.* elnevezésű új szénlelőhely földtani kutatása. A Veszprémi Szénbányák Vállalat megbízásából az Országos Földtani Kutató és Fúró Vállalat és az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet szakemberei Káptalanfa, Gyepükaján és Csabrendek községek térségében, mintegy 12 négyzetkilométeres körzetben tárták fel a készletek mennyiségét, elhelyezkedését és a hidrológiai viszonyait. Az említett területen a kibányászható szén mennyisége meghaladja a 100 millió tonnát, a minősége jobb, mint az ajkai medencében ma bányászható széné. 70 százalékban erőművi, 30 százalékban pedig lakossági felhasználásra alkalmas. A szénrétegek átlagban 550—600 méteres mélységben húzódnak, igen vastag szelvényekben, tehát korszerű technológiával gazdaságosan kitermelhetők.

Az idén több mint hárommillió tonna szenet küldenek felszínre az *oroszlányi* bányákból és a korábbinál több minőségi szenet szállítanak a lakosságnak — jelentették be az Oroszlányi Szénbányák Vállalat bizalmi testületének csütörtökön megtartott tanácskozásán. Elmondták azt is, hogy mivel a továbbiakban is az átlagosnál erősebb hidegre lehet és kell számítani, március végéig minden szombaton és vasárnap dolgoznak, azért, hogy a negyedév végéig 800 000 tonna szenet tudjanak felszínre küldeni.

Az oroszlányi vállalat idei programjában szerepel az állami nagyberuházásként nyilvántartott *márkushegyi* bánya építésének befejezése. A tervezettnél három hónappal korábban, június helyett márciusban adják át rendeltetésének a nagy kapacitású bányaüzemet. Folytatják az új szénmosómű építését, ennek üzembe helyezésével jelentősen javítják a szén minőségét. Munkavédelmi beruházásokra 42 millió forintot költenek. Javítják a föld alatti térségek levegőellátását, korszerű jelző- és riasztó berendezéseket szerelnek fel, új metánmérő és -kutató műszereket vásárolnak.

(MTI)

Autólopás légből kapott anyóssal

Tudósítónktól.

Családias érzületről tett tanúbizonyságot *Nagy Tamás* 21 éves budapesti fiatalember, aki autólopás miatt került Székesfehérvárott a bíróság elé.

A többszörös visszaesőként bíróság előtt álló vádlott — egyébként a Magyar Lóverseny Vállalat lovásza — egy jóképű Lada személygépkocsit lovasított meg ügyes trükkel Fehérvárott.

Átutazóban járt a városban, amikor egy kapura kifüggesztett hirdetés láttán betért egy Vörösmarty téri házba és — bár se pénze, se jogosítványa nem volt — elhitette az autó tulajdonosával, hogy vásárlási szándékai komolyak. A próbakocsikázás során oda is mutatott egy forgalmas fodrászüzletre, mondván, hogy ott szépítkezik anyósa, akinél a pénz van. A jóhiszemű autótulajdonos készséggel átadta kocsiját a fiatalembernek, azzal, hogy hozza majd a pénz és anyósát lakására. Miután fél napig hiába várt vevőjére és kocsijára, feljelentést tett. A rendőrök végül Lepsényben találták meg a Ladáját és az autótolvajt is, aki éppen el akarta adni a helybélieknek a lopott lóerőket, potom 45 ezer forintért.

A Fejér megyei Bíróság egy év, nyolchónapi szabadságvesztésre ítélte Nagy Tamást. Az ítélet jogerős.